

דרך האש

גדוד 52

במלחמת יום הכיפורים

דרך האש

גדוד 52

במלחמת יום הכיפורים

פנימי - לא לחפוצה

עריכה: מרדכי ברקאי
עיצוב: מנחם קדלובסקי
פיקוח: עמנואל סקל
בהוצאת משפחת הנפלים

הגדוד הזה

גדוד 52, מוותיקי הגדודים בצה"ל, לחם בכל מלחמות ישראל — אחת מהן לא החסיר. הגדוד לחם במלחמת-השחרור בשורות הטיבת גבעתי, ולחם במבצע קדש ובמלחמת ששת הימים, במסגרת עוצבות שריון אחרות, בנטל הכבד של מלחמת-ההתשה, תוך כדי אימון דורות חדשים של שריונאים ושופור מתמיד ברמת ביצועיו ובאיכות כלי-השריון שבידיו. מלחמת יום-הכיפורים פרצה כשהגדוד קרוב לסיומה של תקופת-שהיה בגזרה הדרומית של חזית תעלת-סואץ, על שלוש פלוגות הטנקים שלו: פלוגה א' הוותיקה, הידועה באיכות אנשי-העוות שבה וברמתה המקצועית; ופלוגות ב' וג', שסיימו את אימון הצמ"פ כשלושה חדשים קודם לכן ונטלו חלק, יחד עם יתרת הגדוד בתרגיל גדודי ובתרגיל חטיבתי לפני הירידה לקו.

המלחמה מצאה אפוא את הגדוד בשיא כושרו המבצעי, בקיא במשי-מותיו ומתורגל בביצועו, מצוייד בטנקים מודרניים, מזווד ומוכן כהלכה.

בשעות הראשונות של המלחמה לחם הגדוד לבדו בארמיה ה-3 המצרית הצולחת בגזרה הדרומית, כשהוא סופג וכולם את מכת-הפתיחה המפתיעה. את רוב פגיעותיו, בחללים ובפצועים, ספג הגדוד באותן ארבע-עד-שש שעות לחימה קשות שחלפו עד הגיע ראשוני טנקי התגבורת של חטיבה 401.

שעות אלו הן סיפור של לחימה עיקשת ואכזרית מול עדיפותו הכמותית המדהימה של האויב; סיפור של לחימה עד תום, למרות הנפגעים הרבים, למרות הטנקים הפגועים. סיפור רצוף אומץ אישי רב, חירוף-נפש, מעשי גבורה וגילויי הקרבה בנסיגות נואשים לחלץ חברים לכודים מטנקים בוערים.

הלחימה ללא ויתור, המסירות העיקשת והגבורה ציינו את קרבות שלוש פלוגות הגדוד מן המזח בקצה מפרץ סואץ בדרום, דרך פיתחת המיתלה במרכז ומרצא האגם המר בצפון ועד תעוז מצוה המנהל מלחמת-גבורה של מתי-מעט אמיצים בשריון רב העולה עליו.

עם חבירת כוחות חטיבה 401 במוצאי יום-הכיפורים המשיך הגדוד ללחום ללא הפוגה, לחבור אל המעוזים ולא לוותר על עמדותיו — עד שהתקבלה הפקודה להינתק מקו המעוזים ולהיערך על דרך החת"ם בבוקרו של 7 באוקטובר.

רק בערבו של אותו יום, אחר 33 שעות לחימה רצופה, זכה הגדוד בהפוגת התארגנות ראשונה, אשר נוצלה עד בוקר יום המחרת, 8 באוק-טובר, לצבירת-כוח.

או-א, בתנופה מחודשת, יחד עם כל החטיבה, השתלב הגדוד שנית בלחימה ובימים 8 ו-9 באוקטובר הפליא מכותיו בשריון האויב, שניסה לפרוץ מכיוונים שונים מזרחה על ציר המיתלה.

מכאן והלאה נטל הגדוד את חלקו בייצוב קו-הבלימה החטיבתי מזרחית לדרך החת"ם בימים הארוכים, רצופי קרבות השריון-בשריון, שבין 10 באוקטובר ל-18 בו, עת נקראו שני הגדודים האחרים של החטיבה לתת חלקם במאמץ הצליחה. מאותו יום שוב היה גדוד 52 פרוס לבדו אל מול הארמיה ה-3 — עד להפסקת האש הראשונה ב-22 באוקטובר.

עם התחדש הקרבות ב-23 באוקטובר קיבל הגדוד פקודת תנועה. בערבו של אותו יום צלח הגדוד את התעלה, על-מנת להתייצב בו בלילה בקצהו של ג'בל-גיניפה, בגבול המערבי של מאחז צה"ל באפריקה.

כאן התבשרו לוחמי גדוד 52, בבוקר 24 באוקטובר, על סיומה של מלחמת יום-הכיפורים.

עמנואל סקל

תוכן הענינים

7	שובך יונים
11	פלוגה א': המזח ומחוצה לו
15	פלוגה ב': תופת מול "מפצח"
23	פלוגה ג': השמדת הנחתים
29	חטיבה 401 חוברת בלילה
33	לחימה אל קו המים
35	הינתקות מקו המעוזים
41	8 באוקטובר: המפנה
45	ארבעה שחירפו נפשם
47	קרת אל-מורה: שריון בשריון
53	הקרב על שתי הגבעות
55	ימי המזח האחרונים
57	צליחה ואפילוג בג'ניפה

שובך יונים

טסה, 6 באוקטובר 73.

במפקדת החטיבה, המחזיקה את קו התעלה מאז חודש יולי, נערכת בשעה 12.00 בצהריים קבוצת פקודות — הנחיות אחרונות לפריסת הכוחות לקראת שעות הצהריים. הדיון הוא המשך והשלמה לכמה קבוצות פקודות שנערכו והנחיות שניתנו בימי המתח שמאז ראש השנה ועד היום, יום הכיפורים.

סמוך לשעה 13.00 מגיע טלפון בהול ממפקד האוגדה, אלברט, המורה להכניס את הכוחות לכוננות ספיגה מיידית ולבצע מיד את תכנית שובך יונים.

מג"ד 52 עמנואל סקל יוצא מלשכת המח"ט, מתקשר עם סגנו יוסף מיטלר בחמ"ל הגזרה במיתלה, ומוסר לו הוראותיו לביצוע מייד.

גדוד 52 נמצא זה החודש השלישי בתעסוקה מבצעית בקו התעלה. בשבוע שבין ראש השנה וערב יום הכיפורים הולך המתח וגובר. היציאות לחופשות בטלות. הכוננות בפלוגות ובמעוזים בשיאה. כל הטנקים של הגדוד מחומשים, מוודים ומתודלקים, מוכנים ליציאה מיידית. ביומים האחרונים ישנים אנשי הצוותים בבגדיהם ובנעליהם, פקודות מבצעיות מרוענות.

גזרת הגדוד רחבה מאוד, משתרעת ממפרץ סואץ בדרום ועד מפגש האגם המר הגדול עם האגם המר הקטן בצפון. שלוש פלוגות הטנקים של הגדוד מבצעות את משימתיהן מתוך תעוזים הממוקמים על הצירים המובילים ממזרח למערב, במרחקים של 7 עד 10 קילומטרים מקו המים. פריסת הגדוד:

בצפון — בתעוז מצוה על כביש הגידי — פלוגה ג' של בועז עמיר, שבאחריותה כל חוף האגם המר הקטן, בכלל זה מעוז בוצר בצפון האגם המר ומתחם מעוזי ליטוף בדרומו.

במרכז — בתעוז נוצה שעל כביש המיתלה — פלוגה ב' של חנוך סנדרוב, שבמרכז גזרת אחריותה ממוקמים מעוזי תפוח.

בדרום — בתעוז צידר שעל ציר יורה — פלוגה א' של דוד קוטלר, שבתחום אחריותה מעוזי המזוז והכפר והלאה דרומה חוף מפרץ סואץ עד לראס-מסלה (הרחק בדרום הגזרה יושב כוח ראס סודר, שהוכפף ערב המלחמה ליחידה אחרת ובכך צומצמה במעט גזרת הגדוד). בבסיס הטילים המצרי לשעבר נמצאת פלוגת הסיור של החטיבה בפיקוד נחום שמר, כפופה לגזרה הגזרית ומבצעת משימות סיור ותצפית.

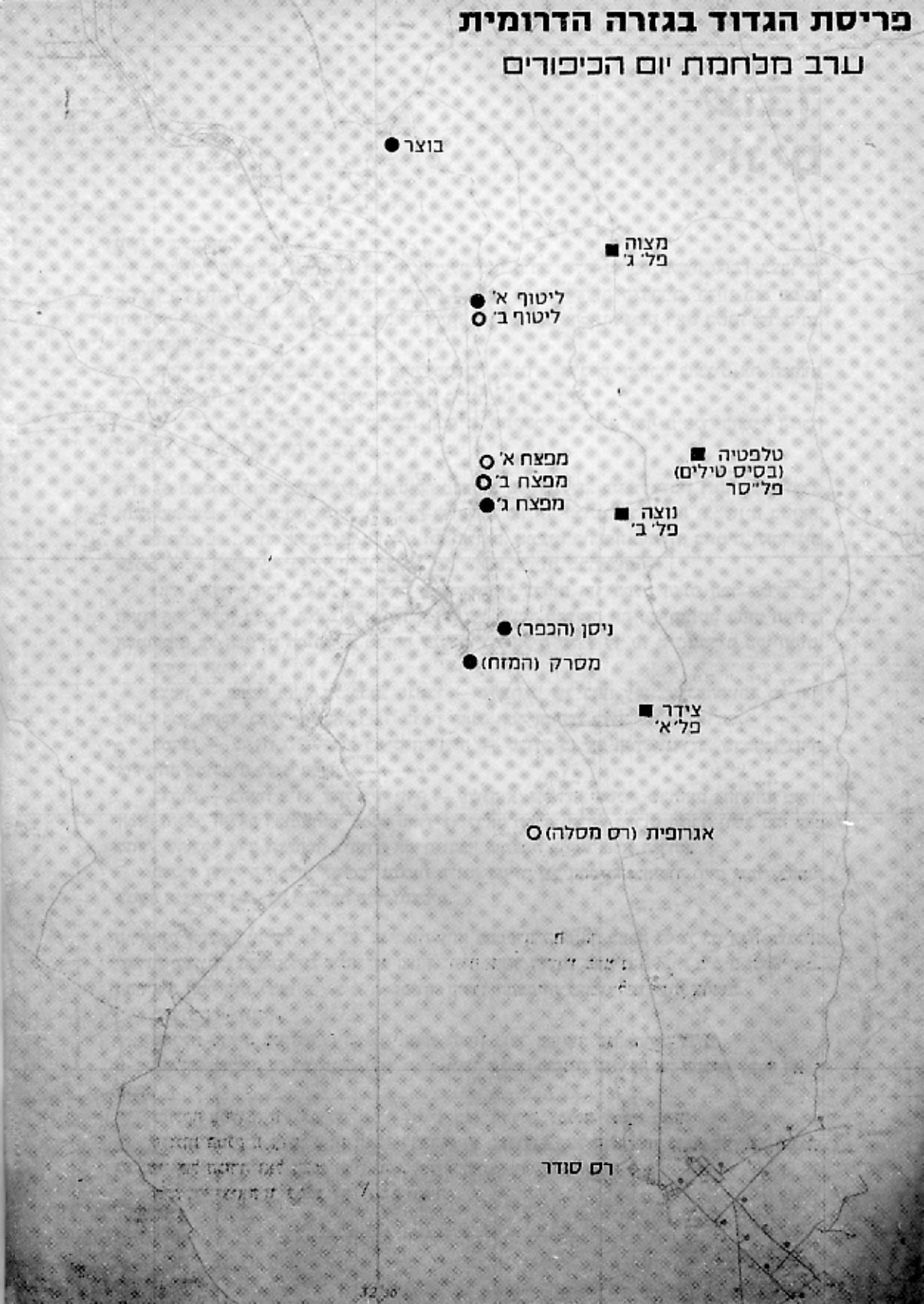
הוראותיו הטלפוניות של מג"ד 52, הניתנות עתה ממפקדת החטיבה בטסה לסגנו במיתלה, כוללות יסודות משוננים ומתורגלים היטב של שובך יונים, אשר רועגו פעמים נוספות בימים האחרונים. ההוראות המיידיות למעוזים: כוננות ספיגה, קיפול התצפיות מהמגדלים ועוד אחרות. בתעוזים — תזוזה.

מחלקת טנקים מפלוגה ג' בצפון יוצאת למעוז בוצר בפיקוד סגן יהושע דנינו. מחלקה מפלוגה ב' במרכז בפיקוד סג"מ אורי שכטר מופנית בנסיעה אל הכביש לעבר ראס סודר.

מחלקה מפלוגה א' בפיקוד סג"מ דיוויד כהן, בדרום, נכנסת למעוז המזוז. פלוגות הטנקים עצמן נעות הישר לעמדותיהן הקבועות: אל הראמפות בקטע הדרומי ובקטע המרכזי של הגזרה ואל רכסי הדיונות בקטע הצפוני, מזרחית למעוזי ליטוף. תוך כדי יציאה זו נפתחת המלחמה.

פריסת הגדוד בגזרה הדרומית

ערב מלחמת יום הכיפורים

עמנואל חזר אל רכבו, דוהר עם מ"פ הסיור נחום שמר מטסה לכיוון המיתלה. בעודם במוצא הגידי, מופיעים המטוסים המצריים ברעם מעל ראשיהם, יורדים ביעף תקיפה על אום-חשיבה. במערב מתרומם ענן עשן רחב מן הקו, ממכשיר הקשר שבגיפ בוקע קול היבבן ומונע למשך דקות ארוכות את אפשרות השימוש ברשת הקשר.

בבונקר שולחן-החול שבתעוז נצוה על כביש הגידי מכוונת פלוגה ג' לקבלת הפקודה. ב־13.45, תוך כדי מתן התדריך מאיץ הסמג"ד בקשר במ"פ בועז עמיר להזיז את הפלוגה ללא שהיות. בועז יוצא ובו ברגע צוללים מטוסים על התעוז, זורקים פצצות. המטוסים מטיימים את יעף התקיפה ונפתחת הפגזה ארטילרית. הפלוגה מצליחה להתארגן תחת ההרעשה ומתחילה לנוע אל עמדותיה, ללא פגיעות.

בתעוז נוצה על כביש המיתלה מוסר מ"פ ב' חנוך סנדרוב תדריך אחרון לקצינים ולמפקדי הטנקים. הצוותים רצים אל הכלים, וברגע שיוצא הטנק האחרון — יורדת על התעוז רביעיית מטוסי סחוי בריקוט שוצף, פוגעת בנגמ"ש הטכני, שניים מהיושבים בנגמ"ש, הסמל הטכני והחשמלאי, נפצעים קלות. הפלוגה פותחת בתנועה מהירה ונחלצת מתחומי התעוז.

בתעוז צידוד על ציר יורה בדרום, עומדת פלוגה א' של דוד קוטלר כחניון מנהלתי צפוף, בשתי שורות. בקשר נשמע היבבן, אבל היבבה אינה מקוטעת, כמתורגל, אלא מתמשכת. בפלוגה, המשלימה את הקמת הקשר, עוברים קולות: "מי הפעיל?" את התשובה נותנים שישה מטוסי מיג-17, התוקפים את החניון, מחטיאים את הטנקים, פוגעים רק במגורי מפקדי הטנקים ובפינת הטיפוליים, רסיס שעף מרחוק פוצע מפקד-טנק בכף-ידו, אבל הלה מתעלם מן הפגיעה. הטנקים מתנקזים בפתח היציאה הצר של התעוז תוך התחככויות, נחלצים החוצה ונערכים לתנועה. הסמ"פ ישראל קרניאל ממתין עד עלות הטנק האחרון על הכביש, אחריו מצטרף גם הוא לשדרה.

בבסיסה של פלוגת הסיור החטיבתית צועד המ"מ דני גונן לעבר מגורי החיילים, חולף על-פני מכשיר-קשר פתוח באחד הנגמ"שים ושומע ברשת הגדודית שדר נרגש: חוליה של הטיירת הנמצאת בתצפית על קו-המים, מדווחת על מטוסי אויב החוצים את התעלה. "לפני שהספקתי להגיד ג'ק רובינסון, היו המטוסים מעלינו. הם ירדו בשני יעפים, שני זוגות בכל יעף, ואולי היו שמונה מטוסים". כשמתחיל העשן להתפוגג, מוטלים במיתחם שלושה הרוגים — אחד מפלוגת הסיור ושניים מיחידה מסופחת. דני מקבל את פקודת חדר-המלחמה, מעלה את הלוחמים על הנגמ"שים ונע עם כל הכלים במהירות למיתלה.

השעה: 14.10.

המג"ד עמנואל מגיע בגיפ לחדר-המלחמה הגיורתי במיתלה, מקבל עדכון חפוז מסגנו וממהר לתעוז נוצה, שם ממתין הקמב"ץ גיורא כן-ארי בטנק המג"ד. עמנואל יוצא בעקבות פלוגה ב' לעבר מעוזי הנפצח ומרגע ששיג את הפלוגה, כל אותו יום, בלילה וביום המחרת — יילחם עמנואל בתוך פלוגה ב' וממנה ישרוט, במידת האפשר, גם על פלוגה ג' של בועז בצפון ועל פלוגה א' של קוטלר בדרום.

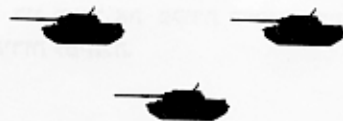
ב־14.20, לערך, פחות מחצית השעה לאחר היציאה מן התעוזים מערבה, מגיעים הטנקים של פלוגה א' ופלוגה ב' אל מרגלות עמדותיהם וסופגים את הים הפגיעות הראשונות.

בחיטוי אש ארטילרית גורית על המעוזים מהגדה המערבית של התעלה — הפגזה הניתכת לכל רוחב הגדה — מצליחים המצרים להנחית את חיל-הרגלים, המוני חיילים חמושים בנשק גנדי-טנקים; באזוקות ארפי-גי ומשגרים של טילי סאגר, הם מקדימים את הטנקים, כנראה ב־10'—15 דקות, לכל היותר, נאחזים בסוללת העפר הגבוהה שעל התעלה, בראמפות של איזור מפעל הגבס בקטע של פלוגה א' בדרום, ובראמפות שממזרח למעוזי הנפצח בקטע המרכזי של פלוגה ב' — נאחזים ומקדמים את פני הטנקים הקרבים במטחים של טילים, פצצות-באזוקה ואש מקלעים.

איזור הקרבות של פלוגה ב', בקרבת צומת כביש המיתלה וכביש התעלה.

בקטע הצפוני של פלוגה ג', שם קשה יותר למקם מארבים לטנקים הקרבים, מתפתח מאמץ מצרי מסוג אחר, מסוכן לא פחות.

פלוגה א': המזח ומחוצה לו

את פקודת הפתיחה באש קיבלה פלוגה א' של דוד קוטלר כהיותה במחצית הדרך בת 20—25 הדקות מן התענו אל העמדות. מחלקתו של דייוויד כהן — שני טנקים בלבד, של כהן עצמו ושל ירון שווארץ — נעה במהירות אל תוך המזח. תפסה עמדות באגפו הדרומי של המעון ופתחה בירי לעבר הצד המערבי של המים. מחלקתו של רמי דורון פנתה אל ראמפת־פינקו. העמדה הגבוהה ששלטה היטב על הקטע מצפון, וכל יתר טנקי הפלוגה — לעבר הראמפות האחוריות של מעון הכפר, באיזור מפעל הגבס.

רמי הגיע אל עמדותיו, אבל הראמפות האחוריות של הכפר כבר שרצו רגלים מצריים. הסמ"פ ישראל קרניאל הוא שגילה אותם, כנראה, ראשון. "חירר מלפנים!" צעק לתוך הקשר ויחד עם מחלקתו של ארו לבנון החל להסתער בירי מקלעים. לא הרחק ממנו ניהל אש קוטלר המ"פ. הטוחים היו 500—600 מטרים.

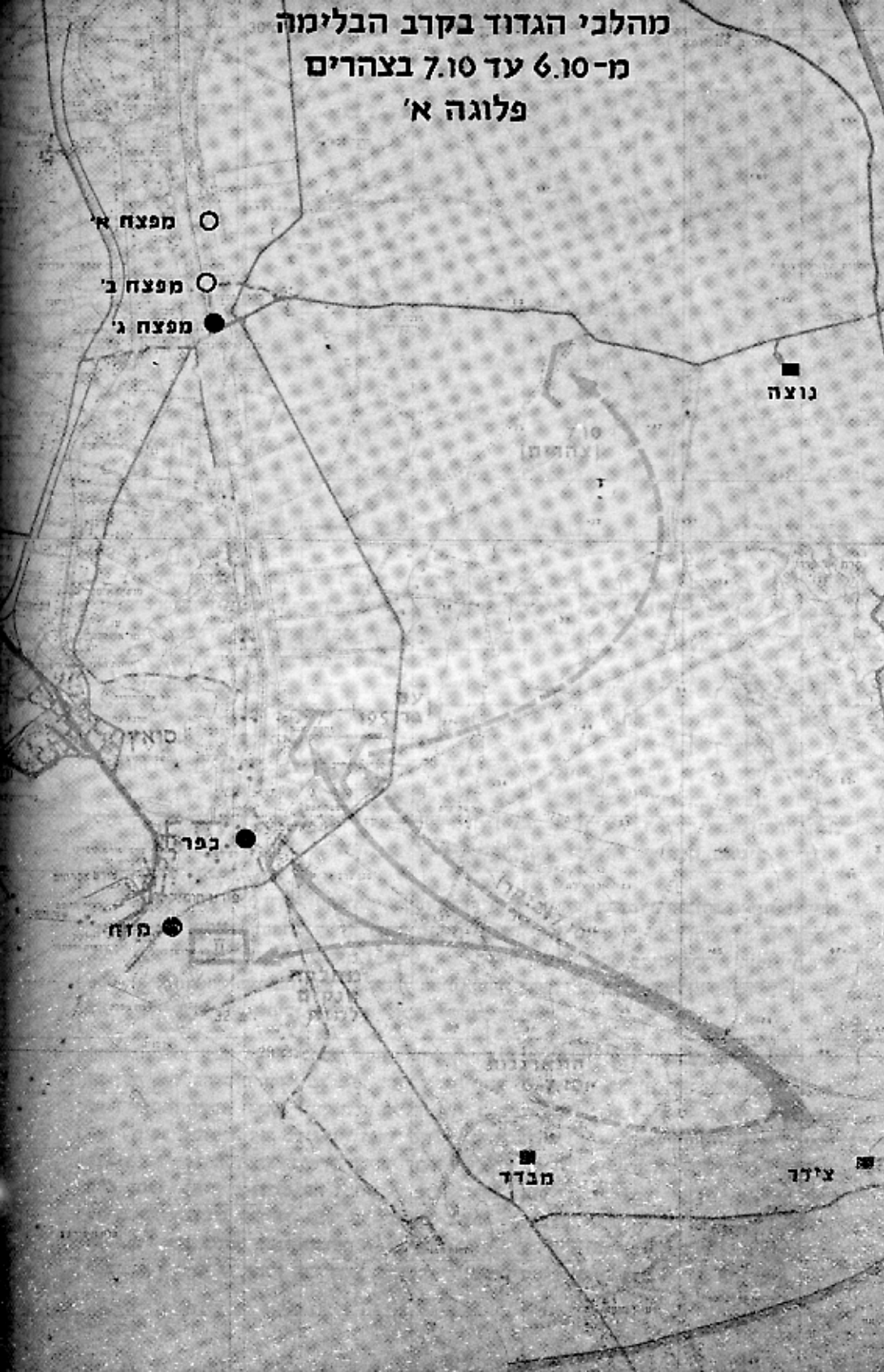
במכשירי הקשר הפתוחים נשמעו קריאות העזרה של אנשי מעון הכפר. הטנקים בלמו באש תותחים את נסיונות ההסתערות המצריים על המעון ובמקלעיהם קטלו במפעילי הטילים והבאזוקות. אבל חרף האבדות הכבדות שהוסבו להם, נראה היה, כי אין קץ למארבים שהצליחו המצרים להניח על הסוללה הקדמית ועל הראמפות האחוריות.

טנקים ואנשי צוותים, בעיקר מפקדים בצריחים, נפגעו, הראשון היה, כנראה, המ"מ ארו לבנון. ארו נפצע קשה בחזהו, ופונה במהירות, אך כטרם הגיע לתחנת האיסוף, היה מת. סמל אביתר זכאי, מפקד־טנק ששימש עתה נהג בטנק של ארו. נטל את הפיקוד ועלה לצריח. התותחן שלמה ברודנר נכנס לתא הנהג והצוות המשיך בלחימה, כעביר דקות ספורות נפגע הטנק ישירות בתא הנהג, שלמה ברודנר, נפצע פצעי מוות, אנשי הנגמ"ש הטכני שנחלצו לעזרה, הצליחו לחלץ את אביתר ואת הטען־קשר נחשון שרעבי, אז התלקח הטנק והתחמושת החלה להתפוצץ. מדף הנהג התעות מן הפגיעה ולא נפתח על אף מאמצים נואשים. ברודנר נשאר בטנק הבוער.

מחלקתו של רמי, שהצליחה לתפוס את ראמפת־פינקו, גילתה מהעמדה הגבוהה סירות מצריות צולחות את התעלה, ופתחה עליהן באש. סירות נפגעו, טבעו והתהפכו אבל הצליחה לא פסקה. רמי, פניו מערבה, לא ראה טנקים נפגעים. אבל בקשר הפתוח שמע על המפקדים הנפגעים בזה אחר זה. ארו, אחר־כך אמנון שפירא (נפצע באיזור מעון הכפר ומת בבית־החולים כעבור שבועיים), הגור שלו־עצמו גדעון תורן, אחר־כך הסמ"פ ישראל קרניאל.

קרניאל נפצע קשה בכתפו כרבע שעה לאחר תחילת הלחימה מול הראמפות האחוריות. מעצמת הפגיעה מעד החלק התחתון של גופו לתוך הטנק והוא נשאר תלוי באמות ידיו על הצריח. ברגע שהורידוהו התותחן והטען לתוך התא פנימה. עוד הספיק לצעוק לנהג: "ימינה חזק!" ולחוש את הטנק סוטה בטלטה עזה מפני טיל סאגר שחלף ממש לידו. קרניאל ביקש להתפנות לתנוון־הלילה הקבוע של הפלוגה וקרא לנגמ"ש הפינוי לבוא לקראתו. אחר־כך התערפלה הכרתו. הצוות שנתר ללא מפקד, לא קלט נכונה את דבריו או טעה בניווט ונסע דרומה לעבר חניון־היום. אחר כמה דקות, כשהתאושש קרניאל, עמד על הטעות. באותו רגע עצמו שמע בקשר, כי שלמה ברודנר, הנהג של ארו, נשאר בטנק הבוער — וביקש להגיע אליו. הוא זיהה טנק עומד דומם במחפורת ומשוכנע היה כי זה הטנק שבו לכוד ברודנר, רק משהגיע למקום, התברר כי זהו טנק פגוע אחר,

מהלכי הגדוד בקרב הבלימה
מ-6.10 עד 7.10 בצהרים
פלוגה א'

○ מפצח א'

○ מפצח ב'

● מפצח ג'

■ נוצה

סואז

● כפר

● מזח

■ מבדד

■ צידר

7.10 אצהשתו

שמפקדו ערן יעקבי ותותחנו יצחק אסיאג פצועים.

רמי, שנתר טנק יחיד על ראמת-פינקו ושמע בקשר את קרניאל מבקש פיגוי, קיבל רשות מן המ"פ קוטלר לנסוע אליו ולחלצו. הוא ניסה לאתר את המ"פ וכששמע אותו מצוין את מקומו, החל לנסוע אליו ואז פגע טיל בטנק שלו. בשריון העבה ביותר של הצרית, מעל מיקבע התותח. הטנק הודעוץ ונעצר. נפגעים לא היו. רמי קפץ החוצה לראות את מצב הכלי, מצא שלמרות הפגיעה נשאר תקין, הסתכל סביבו וגילה את הטנקים של קרניאל ושל יעקבי בתוך המחפורת, מוסתרים יחסית כלפי מערב.

רמי החל בחילוץ. «פרסתי אלונקה על סיפון הטנק שלי, חיזקתי אותה אל הצרית, השכבתי עליה את קרניאל וקשרתי אותו לאלונקה. את התותחן והטען-קשר העברתי מהטנק שלי לאחד הטנקים הפגועים ובמקומם הכנסתי לצריח שני פצועים, את יעקבי ואת התותחן שלו אסיאג. אחר-כך, כשהגיע אלי קוטלר, שאלתי אותו לאן לפנות את הפצועים».

קוטלר עמד לפני שיקול קשה. הכוח הלוחם של הפלוגה הלך ונידלדל. נגמ"ש הפיגוי לא הספיק לחלץ לאחור את כל הנפגעים, ולכן «מה שיכולתי לפנות לאחור בנגמ"ש — פיניתי. ומה שלא הספיק הנגמ"ש — וגם מפני שבמזח שהיה קרוב יותר מתחנת-האיסוף, היה רופא — פיניתי בטנקים הפגועים עצמם לתוך המזח ובמקומם הוצאתי מהמעוז את הטנקים התקינים ששלחתי לשם קודם».

החלטה זו של קוטלר, שהיתה האפשרות המעשית היחידה בניסבות הנתונות, ושרשרת המקרים שהובילה את הסמ"ס הפצוע אל מחסה המחפורת, הן שהביאו ארבעה צוותים שלמים — חלק משמעותי מפלוגה א' — אל המזח ויקשרו את גורל האנשים עם גורל המזח באותו לילה, בשבוע שלאחריו ובשבועות הקודרים של השבי, לאחר ימי המזח האחרונים.

רמי, שבטנק שלו שלושה פצועים, ובעקבותיו טנק תקין ובו צוות ללא מפקד — הופנו אפוא לתוך המזח. באותה עת עצמה הורה קוטלר למ"מ דייוד כהן ולסמל שלו ירון שווארץ, שנמצאו במעוז המזח, לצאת משם ולהצטרף אליו ללחימה.

ברגע שעלתה השיירה הקצרה של רמי על כביש התעלה, נחת פגז ארטילרי על סיפון הטנק שלו. מעץ את מקלע הצריח וריסק את האנטנה. האלונקה, שעליה היה מוטל קרניאל, ניתקה מהצרית. עפה למעלה וחזרה ונחתה על הסיפון. רמי היה בטוח ש«ישראל קרניאל הלך». אבל נד מהרה שמע אותו גונח מכאב. «ראיתי שהוא מגיב, הוא חי. נרגעתי והמשכתי לנסוע». הטנקים הגיעו לתוך חצר המזח והפצועים הוכנסו ישר לתאג"ד, אל הרופא ד"ר ורבין, שהחל לטפל בהם. דייוד כהן וירון שווארץ יצאו מהמעוז והצטרפו אל קוטלר בלחימה על הראמפות שבאיזור מפעל הגבס, כשהם מנסים להדוף את המצרים המתקרבים אל מעוז הכפר ונלחמים במקלעים בחוליות החי"ר. כעבור שעה קלה נפגע הטנק של המ"פ קוטלר. המ"פ עצמו נפצע מרסיס בידו ונהגו יצחק רדיה, נפצע קשה בעינו. אותו רגע התקשר הטמג"ד מחדר-המלחמה עם המ"פ וקלט את הקולות מתוך הטנק. לעת-מה בטוח היה שקוטלר נהרג, אולם לאחר כמה דקות הופיע קוטלר ברשת והודיע שהוא מחליף טנק וממשיך בלחימה.

קוטלר עבר לטנק של המ"מ דייוד כהן. כהן לטנק של ירון שווארץ, ואילו ירון, שנפצע גם הוא מרסיס בעינו, עבר לטנק הפגוע של המ"פ, שהיה בו פצוע נוסף, דדיה, ונסע בו למזח. בליווי המ"פ והמ"מ.

רמי, שיצא עתה מן התאג"ד לחצר המזח, מצא אפוא שם טנקים נוספים. דייוד כהן פירק את המקלע המרוסק מן הטנק שלו והחליפו במקלע שלם מאחד הטנקים הפגועים וחזר ויצא מן המזח בעקבות המ"פ קוטלר. ירון שווארץ ויצחק דדיה הפצוע שעמו נכנסו לתאג"ד, והטנק שהביאם — הטנק המקורי של קוטלר — נשאר עומד בפתח הצפוני של מעוז המזח. הטנק הרביעי שהצטרף אליהם היה של סמל אהוד מונק, אשר נפצע עוד על ראמת-פינקו, נחבש על-ידי רמי, והמשיך להילחם עד שחש כי ידו הפצועה משותקת והתפנה אל המזח.

רמי אסף שלושה אנשי-צוות בריאים, עלה עמהם לטנק כשיר ונסע לאגפו הדרומי של המזח.

„עליתי לעמדה. יריתי, אבל לא הספקתי להיות שם הרבה. חטפתי פגז־מרגמה ישיר על הטנק. הטנק לא נדלק, אבל המנוע לא הגיב. התנענו. בפול־גאז' ובהילוך נמוך, בוחילה ממש. הצלחנו להחזיר את הטנק למזח. כנראה התפוצצו בו התמסורות. בסוף השתתק ועמד במקום כמו אבן. לנוע לא היה מסוגל, אבל עדיין היה כשיר לירי“.

במזח נותרו אפוא ארבעה טנקים, רק שניים מהם תקינים, ונותרו ארבעה צוותים לא־מלאים ומפקד אחד שלם בגופו. המ״מ רמי דורון, כל היתר היו פצועים. זה היה כוח פלוגת א' בתוך מעוז המזח. מחוצה לו נותרו רק שני צוותים בריאים: של המ״פ דוד קוטלר ושל המ״מ דייויד כהן. טנקים אחרים ויתרת אנשי הצוות עסקו בפינוי נפגעים וכלים פגועים אל תעוז צידר ואל התאגיד שבציר יורה.

השעה היתה 6 לפנות ערב, דימדומים.

קוטלר העריך את מצבו כפלוגה: „ראינו, שלהילחם באיזור הראמפות בשני טנקים זו התאבדות. ממש התאבדות. החלטנו, שלפחות נשמור על גישה תפשית אל המזח. מהעמדות שעל סוללות העפר, מימין לדרך, היתה שליטה טובה על המים“. המ״פ דוד קוטלר והמ״מ דייויד כהן תפסו עמדות אלו והתחילו לצלוף בסירות הצליחה המצריות, סירות גומי ואלומיניום, והשמידו חלק ניכר מהן.

משירדה החשיכה, נקלטה קריאה דהופה מהמזח להוציא משם פצוע קשה, שהכרח להעבירו לבית־חולים. קוטלר הטיל את המשימה על דייויד כהן והורה לו לנסוע לכיוון המעוז, מרחק שני קילומטרים, בחיפוי שלו. דייויד החל לנוע במהירות, הגיע קרוב לשער המזח, ואז נשמעה התפוצצות אדירה. הטנק עלה על מוקש, פרס זחל, אבל בכוח התאוצה התקדם עוד כעשרה מטרים.

הסתבר, כי חיילים מצריים תפסו זמן־מה לפני־כן את רצועת־היבשה הצרה המובילה למזח וכל עוד צלפו שני הטנקים על המים, נמנעו מפעילות. אולם בעת שהחליפו הטנקים עמדות, ניצלו את ההפוגה והניחו חגורת מוקשים לרוחב הכביש. כשעלה הטנק של דייויד כהן על מוקש, התרוממה חוליית נ״ט מצרית ושילחה פצצה לעבר הטנק המשותק. הטנק נדלק, אבל הצוות לא נפגע.

קוטלר, בחיפוי, לא ראה אלא אפשרות אחת: „נסעתי קדימה תוך ירי, נעצרתי מטר אחד, לא יותר, לפני חגורת המוקשים, חשוף לגמרי, והתחלתי צולף בהם. כל פעם שהרימו את הראש, אילו היו קצת יותר זריזים, היו משמידים בלי קושי גם אותי. גם את הטנק השני. הודעתי לדייויד בקשר: אני מחפה עליכם, ואתם נחלצים לפי פקודה שלי — היכון לעזיבה, קפוץ, רוצ! כהן ואנשי צוותו תפסו את כלי־הנשק האישיים. קפצו מן הטנק ובעוד קוטלר יורה צרורות ארוכים בשני המקלעים, רצו אל הטנק שלו, הגיעו ועלו על הסיפון. טנק המ״פ — נסע אחורנית תוך ירי, אחר־כך נפנה והתקפל במהירות מן השטח.

כזאת נותק מעוז המזח מכל המרחב המקיף אותו.

הטנק של קוטלר, עם כל הצוות של המ״מ דייויד כהן על הסיפון, נסע מזרחה והגיע לבסיס הנאבארונים של התותחנים. בבסיס ובקרבתו נמצאו שני טנקים על צוותיהם, שמפקדיהם נפצעו ופגוע בשעות הלחימה אחר־הצהריים. קוטלר התקשר לחמ״ל, דיווח על מצבו וביקש הוראות. נאמר לו להישאר לפי שעה במקום, לאבטח את בסיס הנאבארונים ולהיות בכוננות, כמה שתחת ידו. לקראת פקודה נוספת, שכן כוחות חטיבה 401 של דן שומרון נכנסים בשעה זו לגזרה.

קוטלר התארגן. „מכל מה שמצאנו שם, איישנו טנק שני לדייויד ומן הטנק השלישי העכברנו את התחמושת כולה לטנקים שלנו, כדי שברגע שיאמרו לנו, נוכל להצטרף ללחימה בטנקים חמושים, כמו שצריך“.

פלוגה ב': תופת מול "מפצח"

פלוגה ב' של חנוך סנדרוב, במרכז הגזרה, שנערכה ויצאה מתעוז נוצה תחת התקפה מהאוויר. החלה לנוע בשטח שקט. מטוסי־האויב הסתלקו וכביש המיתלה מערבה נראה רגוע. סמוך ליציאה — לפי ההוראה המתורגלת — פרשה המחלקה של אורי שכטר ופנתה דרומה לעבר ראס־סודר. יתר הכוח נע משני עברי הכביש. כשהמ"פ מוכיל את הטנקים שמדרום לציר וסגנו אבי גור את הטנקים שמצפון, לעבר הראמפות שמהן היתה הפלוגה אמורה להגן על מעוזי מפצח.

ב־2.20, לערך, הגיעו הטנקים לטווח 600 מטרים מעמדותיהם. הפקודה שקיבל המ"פ בעודו בתנועה היתה לפתוח באש לעבר מטרת בגדה המערבית של התעלה, ובמשך דקות אחדות אכן דומה היה, כי המרחב שבין קו המים לבין הטנקים נקי מאויב.

הטנקים החלו נעים לעבר הראמפות ואז נורו לעברם מטחי הכאזוקה הראשונים. סמוך לראמפות שמדרום לכביש צצה חוליה מצרית ופגעה מטווח קצר בטנק של אורי בורשטיין. אורי, מפקד הטנק הוותיק בפלוגה הרב־סמל שלה נהרג מיד. יחד עמו נהרגו שלושת אנשי צוותו — יצחק פלדמן, משה טבק ואלי שפייר.

הודעת המ"פ בקשר — "אורי הלך" — עברה כזעזוע בין הצוותים. שנכנסו עתה ללחימה עם הרגלים המצריים בכרבולות עפר שבצידי הראמפות. אותה עת עצמה החלה הפגזה ארטילרית מתעצמת והולכת שהיתה מדויקת ומסוכנת בעיקר מצפון לכביש.

בשלב זה, לפני השעה 3.00, הגיע המג"ד עמנואל בטנק לפלוגה ב' ונתקל גם הוא באש מקלעים ובאזוקות מדרום לצומת. תוך ירי החליף עמדות מצדו הדרומי של הכביש לצפונו כשהוא יוצר קשר עם המ"פ ומבהיר לעצמו את תמונת המצב.

בשלב הזה הורה המ"פ חנוך למ"מ חגי אלמגור לנוע אל הטנק של אורי בורשטיין ולנסות לחלץ את הנפגעים. חגי קרב אל הטנק הבוזר וכרגע שהגיע, פגעה פצצת באזוקה בציודו השמאלי של צריח הטנק שלו. הטען־קשר ישעיה מלכסון נפגע קשה, התותחן אנדרש גוטמן נפצע גם הוא. חגי עצר את הטנק ומשהזדקף לחבוש את הפצועים, פגע בו עצמו צרור מקלע שנורה מהראמפה מולו. הכדורים חדרו את ריאתו וזרועו. אנדרש הפצוע, שהכרתו היתה מעורפלת למחצה, הטיל את עצמו מן הטנק כדי לחפש מחסה על הקרקע. נפגע מצרור נוסף ונפל. הנהג אבי גורן — היחיד מבין אנשי הצוות שנותר שלם בגופו — יצא מתאו, אסף את אנדרש והניחו על כנף הטנק. אך אז, אירעה התפוצצות פגז סמוכה מאוד וגופו של אנדרש הועף מן הטנק. אבי גורן שוב ירד לחפש את אנדרש. אך הפעם לא הצליח למצוא.

הטנק העומד ובו שני פצועים קשה, היה עתה מטרה נוחה לפגיעה. בפקודת הסמ"פ אבי גורן התניע הנהג את הטנק ופינה אותו לתעוז נוצה, ישעיהו מלכסון מת מפצעיו בדרך לתחנת האיסוף במיתלה. גופתו של אנדרש גוטמן נאספה כעבור שעותיים בסריקה שביצע סגן יקי מושקוביץ. על התנהגותו האמיצה והמסורה בשעות אלו יוענק לאבי גורן כעבור שנה וחצי, עיטור המופת.

בשלב קריטי זה נתקע טנק המג"ד בגלל תקלה ולאחר שנשלח לו טנק להחלפה, התארגנה הפלוגה להמשך הלחימה כאשר המ"פ חנוך והמג"ד עמנואל לוחמים מצפון לכביש והסמ"פ אבי גור מדרום לו.

מהלכי הגדוד בקרב הבלימה
מ-6.10 עד 7.10 בצהריים
פלוגה ב'

○ מפצח א'

○ מפצח ב'

● מפצח ג'

פ'ל' ב'
פ'ל' ב' | 1951

פ'ל' ב'
פ'ל' ב' | 1951

ליל 6-7.10

6.10

■ נוצה

מחלקת
טנקים
לרס סודר

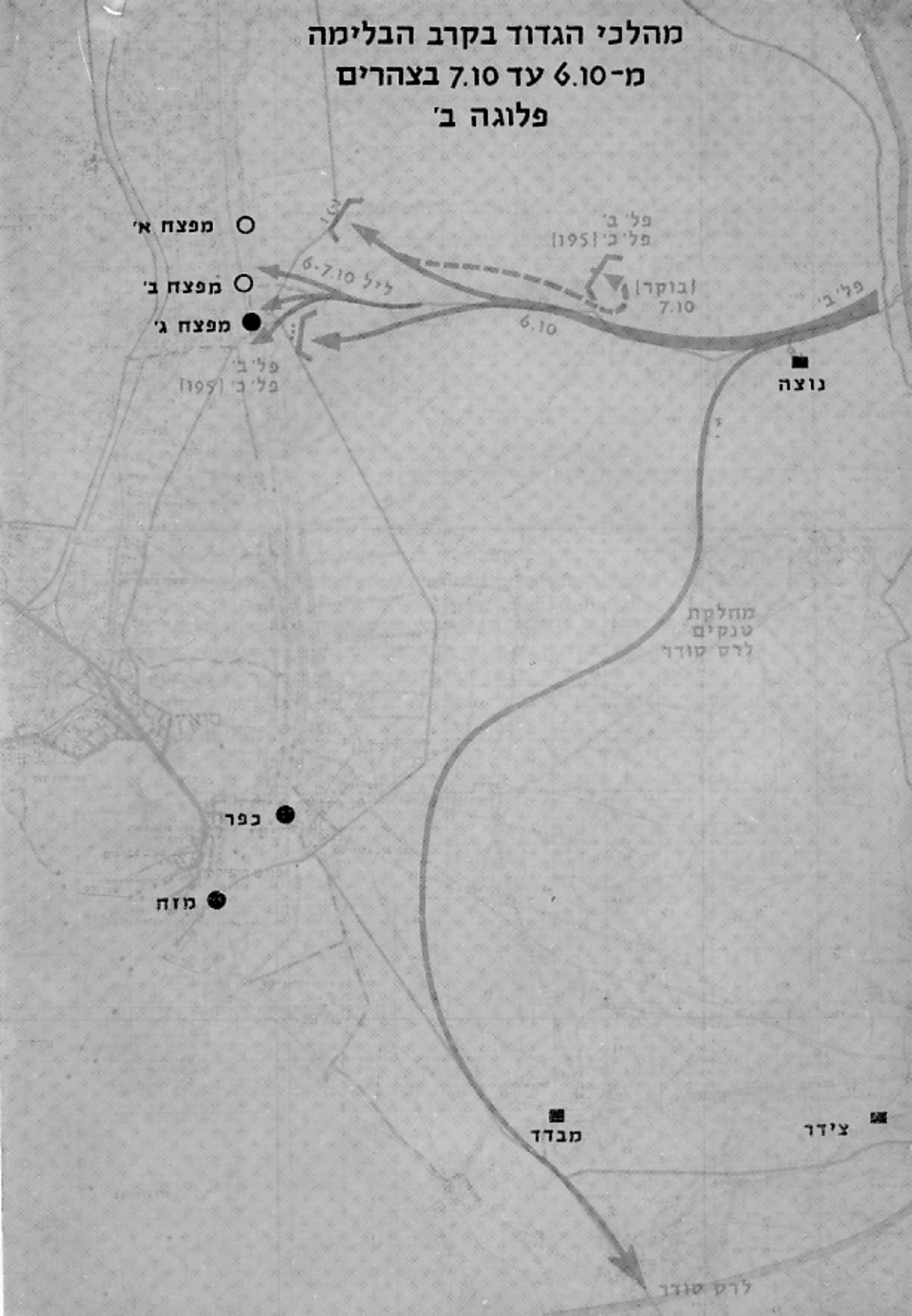
● כפר

● מזה

■ מבדד

■ צידד

לרס סודר

מייד לאחר שנפגע הטנק של חגי אלמגור, נפגע המ"פ חנוך מרסיס בעינו. המג"ד, כיוון שלא שמע את קולו של חנוך בקשר, מסר את הפיקוד על הפלוגה לאבי גור, אבל בטרם חלפו עשר דקות, הודיע חנוך כי עינו נחבשה והוא ממשיך בפיקוד.

תוך כדי לחימה באגף הימני של הפלוגה, נפגע סג"מ איתן בן־יוסף בידו מרסיס והחליט להתפנות אל התעוה. אבל הטנק איכזר דרכו בין הדיונות ובמקום לנוע מזרחה פנה צפונה ועד מהרה מצא את עצמו מבודד לגמרי בחולות, אי־שם מזרחית לכביש התעלה. בין מעווי ל־טוף למעווי מפצח, הטנק הבודד נפגע מטיל סאגר בתא הנהג, והנהג יצחק סגל נהרג במקום.

הטנק לא נדלק, איתן ירד לתא הנהג והמשיך לנהוג את הטנק צפונה, מתוך כוונה לחבור אל פלוגה ג' שבאזור תעוה מצוה, אותה עת כבר נראו כוחות גדוד 46 (של חטיבה 401) ממהרים מערבה. איתן חשש, שמא ייפגע על־ידי כוחותינו ולכן החל להתרחק מהכביש מזרחה אל עבר התאג"ד. כך המשיך הטנק הזה לנוע, עד שהגיע לצומת הגידי ופינה את הנפגע אל גדוד ההנדסה שישב במקום.

תוך כדי לחימה הגיע הסמ"פ אבי גור אל שולי הרמפה השולטת על הצומת של ציר המיתלה וכביש התעלה ושם נתקל בחוליית באווקאים מטווח־ימגע — כ־15 מטרים. «עד אז לא ראיתי אותם, רק כשהיינו לידם הרימו את הראש, זיהינו אותם, אבל לא יכולנו לעשות כמעט דבר. היו קרובים מאוד, על הרמפה למעלה, בגובה 12 מטרים. עשינו חרקה מהירה במקום והעלינו המון אבק. תוך כדי הסיבוב הזה הם ירו בנו, פגעו בתותח הטנק שלי ועשו בו חור (אחר־כך, במשך שלושה ימים, נלחמנו עם החור בתותח). כשגמרנו את הסיבוב, נעצרנו מול החוליה ואמרתי לתותחן: ברגע שמתפור האבק, אתה יורה לשם, האבק התפור והתותחן צועק לי: אני רואה את פרצופו — והרכיץ בו פגז מעיך. היה מדהים לראות פגז נורה על בן־אדם והוא מתעופף באוויר ומתרסק».

בטרם חוסלה חוליה זו, נפגע הטנק של יורם גליק מפצצת באווקה, אבי גור גילה את הטנק דומם בעמדת־המתנה, קפץ מן הטנק שלו ורץ אל הטנק הפגוע. הבאווקה פגעה במדף המפקד וניתקה את קשר־הפנים. מפקד הטנק יורם גליק נהרג מייד בפגיעה. הטנק־קשר צבי זלץ היה פצוע קשה והתותחן אשר בניסטי טיפל בו, הסמ"פ קרא לנהג אלישע לצאת מהטנק, הסביר לו היכן הוא נמצא והורה לו להעביר את הנפגעים לתאג"ד. הטנק יצא בדרכו לתעוה, אך כשהוצאו ממנו הנפגעים, היה גם צבי זלץ מת.

בשלב זה של הטיהור, תוך לחימה דרומה, נגלו לעיני הצוות של אבי גור שלושה חיילים רצים לעבר הטנק, «רינו לעכרם, החטאנו — וטוב שהחטאנו. התותחן שלי ראה שלאחד מהם, יש רובה אפ"אן, הזהרתי את יתר הטנקים לא לירות, השלושה האלה הגיעו אלינו ואז התברר, שאלה נחלאים ממעוז מפצח־א', שהיו בתצפית על קו המים, הותקפו והצליחו להיחלץ». הסמ"פ אבי גור אסף אותם והדריך אותם כיצד יגיעו ברגל לתעוה נוצה, מרחק 8 קילומטרים. הם אכן הגיעו ובשלב יותר מאוחר של המלחמה הצטרפו לפלוגת־הטיור.

במצב סבוך זה החליט המג"ד עמנואל לקרוא לפלוגת הטיור שתעזור בטיהור השטח מן החי"ר המצרי. הפקודה הועברה לפלוגה שהמתינה במיתלה וזו החלה בניסיעה מהירה מערבה. בינתיים, תוך לחימה קשה, המשיכו הסמ"פ מדרום, והמג"ד עם המ"פ מצפון, להתקרב זה אל זה. כשהצטמצם המרחק כדי 150 מטרים, הודעו הטנק של מפקד פלוגה ב' חנוך סנדרוב, טיל סאגר מעבר לתעלה פגע בו והציתו. שניים מאנשי הצוות — הנהג עזרא שאבי והתותחן גסים קמתן, כולו כויות קשות — הצליחו להיחלץ ולהגיע לטנק של אבי גור, המ"פ חנוך והטנק־קשר אברהם גרייפמן נהרגו.

הטנק הפגוע עמד חשוף בשטח פתוח, הסמ"פ אבי גור תפס חיפוי והורה למפקד־המחלקה סגן יקי מושקוביץ לגשת אל טנק המ"פ ולנסות לחלץ את שני הלכודים בתוכו. יקי קרב, יצא מהטנק, ניגש לטנק המ"פ, אולם באותו רגע עצמו החלו הפגזים מתפוצצים בתוך הטנק וסרט

בשעות הראשונות צירף המג"ד את נגמ"שי פלוגת-הסיור ללחימת טנקי פלוגה ב'.

הכדורים של מקלע-המפקד נאחו באש והחל מרסס את סביבתו. עד מהרה היה הטנק כולו אחוז להבה. יקי גאלץ להתרחק ולזנוח את הנסיון לחלץ את שני ההרוגים, ולאבי גור לא נשאר אלא לדווח למג"ד: המ"פ חנוך סנדרוב נהרג.

כשלב זה, בשעה 4.30 אחר הצהריים, כאשר החלו המוני רגלים מצריים עולים מן המים, נאחזים בסוללות התעלה, בראמפות ובין גדרות המעוזים, הגיעה יחידת הסיור בנסיעה מהירה על הכביש: המ"פ נחום שמר, המ"מ דני גוגן ומחלקתו של דני. סך הכל חמישה נגמ"שים. המ"פ נחום קיבל בקשר הוראות מהמג"ד באשר לכוונת הפעולה, אך התמונה שנתגלתה לעיני כוח הסיור הייתה סבוכה מאוד: מ"מ הסיור דני ראה לפניו "טנקים יורים לכל עבר והמוני חיילים מצריים מתרוצצים סביבם".

כוח הסיור התפצל לשניים: נחום עם נגמ"ש הגור שלו נערך מדרום לכביש, דני עם שני נגמ"שים נוספים מצפון לכביש, וכך, באש מקלעים צפופה, תוך ירי למטרות בטוחים קצרים ביותר, 10—15 מטרים, התקרבו הנגמ"שים משני עברי כביש המיתלה אל צומת כביש התעלה. לפני הצומת ערך אותם המג"ד בקו יחד עם הטנקים, ופקד על הסתערות. הטנקים של עמנואל מצפון ונגמ"שי הסיור באיגוף שמאלי מדרום שטפו בדהרה את הראמפות. החיילים המצריים שלא נקטלו, החלו זורקים הגור ונשק ונמלטים בהמוניהם. עתה הפנה עמנואל את הנגמ"שים באיגוף שמאלי צפונה, לטהר את השטח שבין כביש התעלה לסוללה שעל קו המים. שני הטנקים של המג"ד ושל הסמ"פ אבי גור פנו ימינה והחלו לשטוף כלפי צפון.

ההסתערות המהירה השיגה את תכליתה, איש לא נפגע בה. הנגמ"ש של דני אמנם ספג פצצת ארפי"גי כשהעפיל על אחת הראמפות ומנועו נדלק, אבל הכלי המשיך לנסוע והצוות השתלט על הדליקה באמצעות המטף הפנימי. אנשי הסיור לחמו במקלעים, ברובים וברימונים;

והטנקים — בתותחים ובמקלעים. בסיום ההסתערות נמצאו כל הראמפות שבאיזור הצומת משני צידי כביש התעלה בידי עמנואל. הארטילריה המצרית המשיכה להפגין את השטת. אבל תוליות הטילים והבאזוקות שותקו. בינתיים, בגדה זו.

החל להחשיך. עמנואל החליט לשלוח את הנגמ"שים לחניון-לילה באיזור מפצח ב', כדי שהוא עצמו יצטרף אליהם בלילה. על-מנת להיכנס למעון מדולל זה ולחלץ את שלושת הנחלאים שבו (אנשי מפצח א' הצליחו לצאת ולהיאסף עליידי הטנקים ובמעון העיקרי. מפצח ג' היה עד כה המצב תקין. אך ללא יכולת לסייע למעון המדולל).

באור האחרון נכנסו הנגמ"שים של פלוגת הסיור לחניון.

לאחר שהשתררה רגיעה יחסית באיזור, שלח עמנואל את הסמ"פ אבי גור ואת המ"מ יקי לעבור בין שני הטנקים הבוערים ולנסות לחלץ מתוכם נפגעים. אבי נסע לטנק של אורי בורשטיין. יקי — לטנק של חנוך. שני הטנקים כבר היו גושי מתכת מעוותים. מפוייחים ועשנים. התחמושת עדיין התפוצצה בשניהם ולא ניתן עוד לעשות דבר. לא הרחק מהטנק הבוער של בורשטיין, גילה יקי את גופתו של אנדרש גוטמן ואסף אותה.

טנקי פלוגה ב', נגמ"שים מיחידת-הסיור ועמהם המג"ד לחמו בקטע המרכזי.

בשלב זה, דקות לפני שהחשיך, נפגע מטוס סקיהוק מעל לשטח. אבי גור ראה את הטייס צונח ונחת ונסע לעכרו בטנק. אבל הטייס, בוודאי משום שלא ידע מי הרודף אחריו, מצא מסתור בין שרידי המבנים שמדרום לצומת. אבי לא מצא את הטייס, וכיוון שראה באותן שעות לחימה אחר-הצהריים מטוסים נוספים נפגעים מטילי קרקע-אוויר («המטוס טס באוויר, יורד לזרוק את הפצצות ואז רץ אליו טיל מהצד השני. כמו גוש להבה, מתמוג אתו בשמיים לגוש להבה אחד — מחזה מחריד-»). הציק לו הדבר. בחקירות שיערוך בימים הבאים, יודע לו, כי אותו טייס שצנת, לא נכנע על נקלה. הגיע ברגל עד כביש הרוחב, במרחק 25 קילומטרים, שם נאסף. חזר לטייסת והמשיך לבצע גיחות תקיפה במלחמה.

מ"מ הסיור דני הספיק בתום ההסתערות לפנות שני פצועים לתעון נוצה ובשובו משם הוברר לו, שחניון הנגמ"שים ספג הפגזה ארטילרית קשה מאוד והכלים התפזרו לכל עבר. בקרבת איזור הצומת ראה את נגמ"ש הגור של המ"פ נחום, ומפי הצוות נודע לו, כי נגמ"ש המ"פ נפגע

בהפגזה פגיעה ישירה ויש בו הרוגים. קול הקשר, איש הצוות היחיד שנותר שלם. נשמע היסטרי במכשיר — לא היה מסוגל לציין את מקומו.

עמנואל נכנס לרשת בנסיון להרגיע את הקשר ולברר את מקומו, או התברר, שנגמ"ש המ-פ הפגוע עומד על הכביש. אבל הקשר אינו יודע איזה כביש הוא זה וואם המקום הוא מדרום או מצפון לצומת. דני היה משוכנע שהכלי תקוע אי-שם על כביש התעלה. כל הכוח שנותר באיוור — טנק המג"ד, הנגמ"ש של דני ונגמ"ש הגור של המ"פ — החלו לסרוק את השטח. דני בסע שישה קילומטרים צפונה בכביש התעלה — לשווא. חזר אל הצומת והחל לנסוע דרומה, שוב התקדם כשישה קילומטרים ואז נמצא הנגמ"ש האובד. המחזה שנגלה לעיני דני היה מזועזע: "הקשר ישב על הנגמ"ש מוכה הלם. המ"פ ושני אנשי צוות היו בפנים, הרוגים, הנהג היה פצוע קשה וראשו תפוס בתא הנהג. ניסינו לחלץ אותו — לא הצלחנו. הושבנו חייל ליד הנהג, את הנפגעים העברנו לשני הנגמ"שים האחרים וכך התחלנו לחזור לצומת".

כשהגיעו הנגמ"שים לקרבת צומת כביש התעלה והמיתלה, שוב התלקחה ההפגזה הארטילרית על הצומת בכל עוזה. דני ידע: "אם אכנס לתוך הצומת, לא יישאר שם אף אחד חי. החלטתי לשבור לכיוון צפון כדי לעלות אחר-כך לכביש המיתלה. תוך כדי התמרוגים שם אני נזכר, שבמפה זה מסומן כאיוור ביצות. אמרתי: או שאני מנסה, או שאני גומר פה בצומת. הנגמ"ש שלי, שלא היה כל-כך תקין, גנח, גנח ולבסוף יצא מהשטח הקשה והגענו לכביש". הנגמ"שים הגיעו לתעוז והנפגעים פונו. הנהג הפצוע הוצא באמצעות מוט ממלכודת התא, אבל מצבו היה אנוש והוא מת על שולחן הגיתוחים בבית-החולים.

באיוור הראמפות נשאר עתה טנק בודד בשטח. זה של המג"ד עמנואל: "במעוז מפצח ג' היה המצב סביר, פחות או יותר. חיל הרגלים המצרי לא ניסה לתקוף אותו לילה. עד 8 בערב לא אירע דבר מיוחד פרט להפגזות אדירות לעבר ציר עטיפה — ציר אמיתלה. ב-8 קיבלתי הודעה בקשר: כוח מחטיבה 401 בדרכו אלי".

פלוגה ג': השמדת הנחתים

בקטע הצפוני של גזרת גדוד 52 יצאה פלוגה ג' של בועז עמיר מתעוז מצווה מערכה על כביש הגידי. בתעוז הושארו הבלתי-לוחמים — חיילי המפקדה, טכנאים ואורחי יום-כיפור, בפיקוד הרב-סמל חיים יודלביץ, אשר בוודאי לא שיער, כי בטרם יירד הערב, יהיה מעורב אישית בספיח דרמתי של קרב הבלמים.

שלושה טנקים בפיקוד המ"מ יהושע דנינו הופנו בכביש העוקף צפון-מערכה לעבר מעוז בוצר, ואילו יתר שבעת טנקי הפלוגה, בפיקוד בועז, נעו לאזור מעוז ליטוף, בקצהו הדרומי של האגם המר הקטן.

לאחר כ־20 דקות תנועה הגיעה הפלוגה לקו הישר לתוך הפגזה מצרית עזה ומייד פגעו רסיקי-אוויר בסגן מפקד הפלוגה מרדכי מנדל. הטנק שלו התפנה לתעוז מצווה ואילו נתלוחתה גם החוליה הטכנית, שכן בנגמ"ש שלה ישב החובש.

ההפגזה היתה צפופה, אבל אויב לא נראה בשלב זה בין הטנקים לבין התעלה. הכוח תפס עמדות על הדיונות ופתח לפי פקודה באש לעבר מטרות מעבר לתעלה.

סמוך לשעה 3 נשמע קולו של קשר מעוז ליטוף: "עולים עלינו מדרום!" המ"פ בועז ביקש וקיבל אישור להיכנס לתוך המעוז: "השארתי את שלושת טנקי הסמלים בחיפוי, ואני עם שני מפקדי המחלקות, נכנסנו לתוך הדרכים שבאיזור המעוז. האחד, אורי אגמון, נסע על קו המים ממש, השנן צבי שמעוני — בכביש הגישה לתוך ליטוף, ואני — בכביש המחבר את שני חלקי המעוז ליטוף א' עם ליטוף ב'". שלושת הקצינים נתקלו בחוליות ג"ט מצריות שרכצו בצידו הדרכים, מאחורי דיונות וקפלי-קרקע. הטנקים נסעו במהירות תוך ירי במקלעים, כשפצצות ארפי-גי נורות אליהם מטוחים קצרים למדי, אך אינן פוגעות. פיטרול-אש זה של שלושת הטנקים, כל אחד במסלול שלו, היה בו כדי לרתק את החוליות המצריות ולמנוע התקפות הסתערות על המעוז.

באחת הגיחות האלו הוזהר בועז לפתע: "מישהו מאחוריך!" הוא הסתובב לאחור וראה חייל במדים מצבע זית רץ לעבר הטנק שלו. היה זה איש תצפית ממעוז ליטוף ב', היחיד שחמק מידי המצרים אשר שטפו את המעוז המדולל ושבו את יתר חייליו. בועז הציב אותו בצריח הטנק שלו, בתא הטען-קשר, נתן לו רימון ואמר: "כל מי שאתה רואה מחוץ לטנק, זה מצרי — זרוק עליו רימונים והפעל גם את העוזי שלך!"

בסיום אותה גיחה חזר בועז לצומת של שני מעוזי ליטוף, ולפניו, בטווח כמה עשרות מטרים, נגמ"שים לא מוכרים בצבע חול. החיילים בנגמ"ש גופפו בידיהם לעברו בידודות. המראה היה מדהים מכדי להתקבל על הדעת. בועז קרא בקשר לחמ"ל: "האם יש לנו כלים רוסיים בקו?" התשובה: "לא. לדפוק אותם!"

בנגמ"ש הראשון פגע בועז מטוח 40 מטרים, בשני — ב־זמנית, כמעט — המ"מ אורי אגמון, מטוח 50-60 מטרים, בשלישי, אחד הסמלים שבחיפוי, רק משנדלקו שלושת הנגמ"שים אחד אחר השני, הצטיירה במוחו של בועז והאפשרות, שמא צולחים כאן נגמ"שים נוספים. הוא הסתכל צפונה, אכן, צלחו, ובכמויות.

במעוז שככו היריות, בועז ריכז את הטנקים, חיפש עמדות כדי לפתוח באש על הנגמ"שים

מהלכי הגדוד בקרב הבלימה
מ-6.10 עד 7.10 בצהרים
פלוגה ג'

בוצר

מחלקת
סנקים
לבוצר
6.10

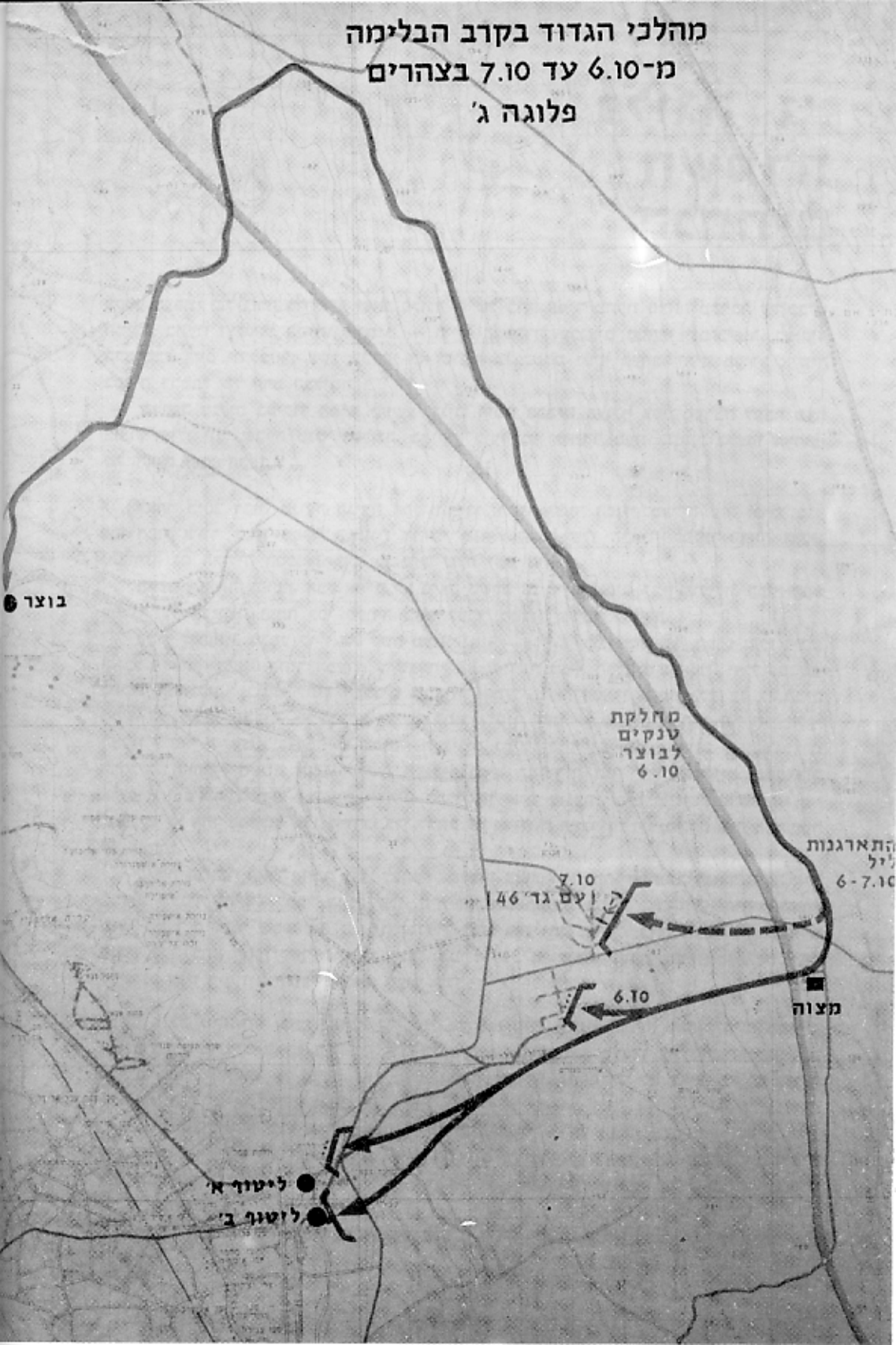
התארגנות
ליל
6-7.10

7.10
ועם גד' 146

6.10

מצוה

ליטוף א'
לוטוף ב'

המצריים. אבל שוב הוזעק מהמעוז. הפעם הקצה להם שני טנקים של סמלים — אחד לסיור ואחד לחיפוי — נערך בארבעת הטנקים הנותרים ופתח בירי על נגמ"שי הפלישה המצריים. תוך חמש הדקות הראשונות הצליחו הטנקים הספורים לפגוע ב־20 נגמ"שים מצריים בקירוב. המצרים ניהלו את הקרב מתוך הכלים האמפייביים וגם מהקרע — במקלעים. בטילו סאגר ובבאזוקות אר־פי־גי. הגוש העיקרי של כוח האוייב נעצר, אבל כוח־משנה שלו ניסה לנוע דרומה בחוף האגם. בועז הבחין בהם. אמרתי לתותחן שלי פרוספר אטדגי: אם אנחנו לא דופקים אותם, הם מתקיפים אותנו ואנחנו גמורים". פרוספר כיוון ובירי מהיר של המישה פגזים העלה כאש שלושה נגמ"שים בטווח 2,000 מטרים. גם יתר הטנקים הצטרפו וירו לשני הכיוונים. לבסוף נעצר הטור המצרי כולו על שפת־האגם. החיילים מיהרו לקפוץ מהכלים והתחפרו במישור של צומת כבישי הגידוי והתעלה.

מייד בהתלקח הקרב הזה פגע טיל סאגר באחד הטנקים. מפקד הטנק סמל אריק ניצן והתותחן רמי כץ נהרגו עם הפגיעה. הטנק נראה לפתע עזוב את עמדתו ונסוע. הקריאות החוזרות ונשנות של המ"פ בקשר לא הועילו. סביר להניח שמערכת הקשר נפגעה. השניים שנשארו בטנק, הטען־קשר אלחנן רושניק והנהג חיים שלום. הפגזות בכיוון דרום־מזרח ונסעו עד הגיעם לכביש החת"ם, שם, החל הצריה מתלקה. הטען־קשר ניסה להתגבר על הדליקה. לא הצליח ועד מהרה החלה התפוצצות תחמושת בתא. בראותם זאת נטשו השניים את הטנק. לקחו את נשקם האישי ומיכל מים ופתחו בצעדה לכיוון המיתלה. כל הלילה הלכו עד שהגיעו למחנה בבוקר לבסיס הטיילים ושם סיפרו את אשר קרה להם.

לאחר שבועות ארוכים, בתום המלחמה, יסייר המ"פ בועז באיזור. בחיפוש אחר נעדרים, יגלה את עקבות הטנק. אך לא את הטנק עצמו. סביר להניח שהמצרים גררוהו. גורל שני החללים שהיו בו, סמל אריק ניצן וטר"ש רמי כץ, נשאר עלום עד עצם היום הזה.

הקרב הגיע להפוגה. הצוותים של בועז השמידו לפחות 25 כלי־שריון אמפייביים מצריים, טנקים ונגמ"שים. אלה בערו חצי־מינה ושמאלה מהם, והם עצמם, שלושה פאטונים. בתוך בועז ידע שקרוב ל־10 כלים מצריים הצליחו לחדור מזרחה, מצפון למחנה הפולני. בטרם נכנסו לקרב, אבל לא ידע, לפי שעה, כי צוותי פלוגתו הצליחו לבלום ולשבור את אגפה הימני של הטיבת־נחתים מצרית שלמה, אשר אמורה היתה להיכנס בציר הגידי. לרדת בכביש התותחנים דרומה לכביש המיתלה ולהשתלט על המיצר. האגף השמאלי של כוח הנחיתה המצרי עלה מהאגם כ־10 קילומטרים צפונית לצומת, וכעבור שעה קלה ייתקל, מזרחה יותר, בגדוד 46 מחטיבה 401.

שתי קבוצות נגמ"שי הנחיתה המצריים, שעמדו מול שלושת הטנקים של בועז, לא ניסו להתקדם. אבל צוותיהם התחילו לגלות פעילות. הכוח של בועז עמד על קצה התחמושת — בטנק אחד ארבעה פגזים, בשני שניים, בשלישי אף לא אחד. תחמושת המקלעים גם היא אזלה והלכה. בועז החליט לבלום את המצרים בחסכנות ככל־האפשר. „עשינו תורנות. טנק אחד עולה לעמדה, יורה צרור, מזכיר להם שאנחנו פה, ואם הם מנסים לזוז, צרור יותר ארוך. דבר מפליא: אחרי צרור כזה הם לא זוז. נגמ"ש אחד שלהם התחיל לנסוע. דפקנו צרור קצר לפניו. הוא נעצר והצוות שלו התחפר מייד“.

אבל מתוך שוחותיהם ומתוך כלי־הרכב העומדים, המטירו המצרים אש נשק קל. פצצות־כאזוקה, טילים, הכל. בועז עלה לעמדה, ירה צרור וירד. ובטרם הגיע לעמדת־המתנה, פגע טיל סאגר בטנק שלו. גילת את כל מה שהודקר מעל לפלדה — את הפנסים הקדמיים, את מגן־התותח, את תפוחי זרועות הורקור אף שהכלי עצמו נשאר כשיר. בשיתוק אמצעי התאורה לא יבחי בועז אלא בהמשך הערב, כשייוקק להם ברגע קריטי.

במעוז ליטוף א' שבאחריות הפלוגה נשאר המצב נסבל ונמשך פיטרול־האש של הטנקים. אנשי המעוז ביקשו לפנות נפגעים, אבל סגן המפקד של חטיבה 401, אשר התקרבה עתה לאיזור

תחמושת תאורה וניתוב מאירה את זירת הלחימה כלילה הראשון, מוצאי יום-הכיפורים

הלחימה, השהה את הפעולה עד לחבירה בין פלוגה ג' של בועז לגדוד 46. אז — אמר — יפוגו כל אנשי המעוז. אמר, וכעבור דקות אחדות ביטל את התוספת: הוא הורה לבועז לשגר תגבורת למעוז. אך בועז הבהיר, כי שני הטנקים העסוקים שם — הם כל מה שביכולתו להקצות.

במעוז בוצר, הרחק בצפון האגם, נכנסה המחלקה של יהושע דנינו לעמדות-יום. אש ארטילרית מצרית ניתכה בעוז, אבל לא פגעה בצוותי הטנקים. אחד הכלים יצתה מחמת תקלה טכנית. בועז ביקש אישור לגררו החוצה ולתקנו. אבל הדבר יגיע לביצוע רק מאחרת היום. בינתיים ירד הצוות מהטנק והצטרף לאיש עמדות המעוז בלחימה רגלית.

בעיצומו של קרב-האש עם נגמ"ש-הנחיתה המצריים, קלט בועז קריאת עזרה מאחור. מהאנשים שנותרו בתעוז מצווה:
"עולים עלינו!"

בועז עסוק היה בניהול האש וממילא לא היו לו טנקים להפנותם מזרחה לתעוז. וכיוון שידע, כי גדוד 46 מחטיבה 401 קרב ובא ועוד מעט יעבור שם, הורה לתעוז להסתדר בכוחות

עצמו, ובכך סיים את התקשורת.

בתעוה, שישה קילומטרים מזרחית מעמדות הלחימה של פלוגה ג', נמצאו אותה שעה כל האנשים בבונקרים, פרט לרב־סמל חיים יודלביץ' אשר התמקם על גג התעוה, למעלה, לתצפית. פחות משעה לאחר יציאת הפלוגה לעמדות קרב, חזר הטנק של הסמ"פ מרדכי מנדל הפצוע ועימו הנגמ"ש הטכני. אחרי שעה קלה נכנס לתעוה טנק שהגיע מהסדנה ברפידים, נהוג בידי סמל משה רוסמן — מזווד אבל לא־חמוש. אחר שהחנה את הטנק, עלה רוסמן על גג התעוה והצטרף לתצפית של הרב־סמל חיים יודלביץ'. שני אלה הם שגילו טור של נגמ"שים מתקרב — מהעורף, ממזרח. רוסמן רץ לחצר התעוה, ניגש לטנק הסמ"פ שעמד שם, הכניס את אנשי הצוות, פירק את המקלעים, מסר אותם לאנשים שבבונקרים, אחר נטל לידיו את הפיקוד על הטנק.

יודלביץ' ירד אף הוא במהירות מגג התעוה, אסף שני מקלעים מקולקלים והרכיב מהם מקלע תקין אחד. אחר־כך חזר לעמדה, שיפר אותה והציב את המקלע, הוא ראה את הנגמ"שים המצויים נעצרים בטווח 2.000 מטרים לערך, החיילים יורדים מהם, מפקדיהם עורכים אותם והם פותחים בהתקפה רגלית. קודם זחלו בזהירות, אחר־כך התחילו לרוץ. "הם הגיעו לטווח 200 מטרים, היו דמדומים, למרות זאת ראיתי את הפנים שלהם, הפעלתי את המקלע — ישר לתוך קבוצות החיילים, חלק מהם נפל או שכב על הארץ ולא הרים ראש. אחרים התפזרו והתחילו לאגוף את התעוה מצפון".

יודלביץ' ירד בריצה, אסף את כל מי שהיה בתעוה, בכללם אנשי החוליה הטכנית והחובש, והורה להם לקחת נשק אישי ופרס אותם לאורך קטעים מגדרות התעוה ממזרח ומצפון, וכיוון שכבר החשיך ואי־אפשר היה להבחין היכן נמצאים הרגלים המצריים ומה כוונותיהם, אמר לחגורת האנשים הדלילה לירות כמה צרורות אש נשק קל.

בשלב זה לערך, התניע רוסמן את טנק הסמ"פ ויצא בו אל כביש הגישה לתעוה, המסתעף מציר הגידי, שם גילה רוסמן את הנגמ"שים שהיו בתנועה, מדד טווח — 1.500 מטרים — ופתח באש. תוך שתי דקות פגע בשני כלים והיתר החלו נסוגים ומתפרסים בחולות. הטווח עלה ל־2.000 מטרים. רוסמן החליף עמדה, כיוון ושוב ירה. שוב פגע בשני נגמ"שים.

יודלביץ' שהיה מצוייד במכשיר־קשר, עלה לעמדתו הקודמת של רוסמן, כדי לתקן את אש הטנק, הואיל ולא היה איש שריון, התקשה בכקרת אש לטנק היורה, אבל אחרי שלושה פגזים קצרים, פגע הפגז הרביעי של רוסמן ברכב המצרי והצית אותו. על תושייתו האמיצה בשעות אלה יוענק לחיים יודלביץ', כעבור שנה וחצי, עיטור המופת.

אחרי הפוגה קצרה, ב־6.30 בערב — החשיכה כבר היתה מוחלטת — דיווח יודלביץ' לרוסמן בטנק כי הוא שומע קולות כלי־רכב מתקרבים. רוסמן הדמים את המנוע, הקשיב וצפה. "הבחנתי בשני נגמ"שים מצריים נוספים, ממש בכניסה לתעוה, נראה לי ששקלו אם להיכנס או לא. שאלתי את התותחן אם הוא מזהה אותם, הוא ראה את הצלילים. לא היה זמן לחשוב הרבה, מדדתי טווח — 700 — הודעתי לתותחן ונתתי לו פקודת אש: שני מעיכים! בשני הפגזים השמדתי את שניהם. הם התלקחו ובחושך האירו את השטח מסביב".

שוב השתרר שקט. דומה היה, שנסיונות הפריצה המצריים סוכלו סופית. רוסמן חזר לתעוה, לאחר מחצית השעה, תוך סריקת השטח סביב, הבחין — ממש לפני הטנק — בקבוצת אנשים גדולה, כ־30 רגלים מצריים. "אני חושב שהם פשוט לא הבחינו בי, ראיתי אותם שניים־שלושה מטרים לפני הצפרדע של הטנק, מקלעים לא היו לי, אבל גם אילו היו, לא הייתי יכול להנמיך ולהפעיל אותם בטווח קצר כזה. צעקתי לנהג להגיע — ועליהם. אני עצמי הספקתי לזרוק כמה רימונים, יכול להיות שכמה מצרים הצליחו לברוח, אבל הרוב נדרסו ונהרגו שם".

חטיבה 401

חוברת

בלילה

חטיבת הפאטונים 401 של דן שומרון, אשר לבואה המתין מג"ד 52 עמנואל בכליון עיניים, מול מעוז מנצח, אכן קרבה והלכה.

תקיפת האוויר של פתיחת המלחמה, בשעה 2.10 אחר-הצהריים, ירדה על החטיבה תוך התארגנות במחנותיה שבאיזור בירמתמדה ובפתח המערבי של מיצר הגידי. פקודת האוגדה לחטיבה היתה לנוע בכוח של שני גדודים דרך מעבר הגידי לגזרה הדרומית (הגדוד השלישי הופנה לעבר הגזרה המרכזית), ולהוות עתודה שתופעל בהתאם להתפתחויות.

כוחות החטיבה — גדוד 195 של עוזי לנצנר ואחריו גדוד 46 של דוד שובל, יחד כ־60 טנקים — החלו לנוע במיצר. המסע התנהל חלקות ובמהירות אבל בשל הטופוגרפיה וכנראה גם בשל הפרעות המצרים — היתה רשת הקשר הסומת משהגיעו הכוחות לפתחו המערבי של הגידי, כעבור שעתים, עלה המח"ט דן לבסיס ה"הוקים" המופצץ ומשם השיג קשר טלפוני עם האוגדה. הוא ביקש מידע והוראות.

התשובה של מפקד האוגדה אלברט, אף שלא כללה מידע, נתנה לראשונה מושג מוחשי על המתרחש: „המצב חמור: המצרים צולחים לכל רוחב הגזרה. קבל פיקוד על הגזרה הדרומית. עשה כמיטב יכולתך“.

המח"ט ביקש פרטים: יש בגזרה מעוזים, יש שם גדוד טנקים — מה אתם? התשובה: לא ידוע — עשה כמיטב יכולתך.

דן שומרון ידע, שגדוד 52 לוחם עתה לבדו בגזרה הדרומית. היתה לו תמונה כללית על פריסת הגדוד — פלוגה בקטע הצפוני בציר הגידי, פלוגה בקטע המרכזי בציר המיתלה ופלוגה בקטע הדרומי בציר יורה. החלטתו היתה אפוא להגבר את שלושת הקטעים בצורה מאוזנת, ובהתאם לכך היו פקודותיו.

החטיבה נמצאה בשטח הפתוח, בהצטלכות כביש הגידי וכביש הרוחב. למג"ד 46 דוד שובל הורה לנוע מערבה, לקבל לאחוריותו את ציר הגידי. לחבור עם פלוגה ג' מגדוד 52, הלוחמת מול המעוזים ליסוף ובוצר ולקבל אותה תחת פיקודו. למג"ד 195 הורה לנוע דרומה בכביש הרוחב עד ציר המיתלה, שם יפריש פלוגה אחת, שתפנה מערבה, תחבור עם מג"ד 52 בקטע המרכזי מול מעוז מנצח ותוכפף לפיקודו. עם יתר שתי הפלוגות ימשיך מג"ד 195 עד לקטע הדרומי, יקבל תחת פיקודו את פלוגה א' מגדוד 52 הלוחמת שם ויהיה אחראי למעוזי המזח והכפר.

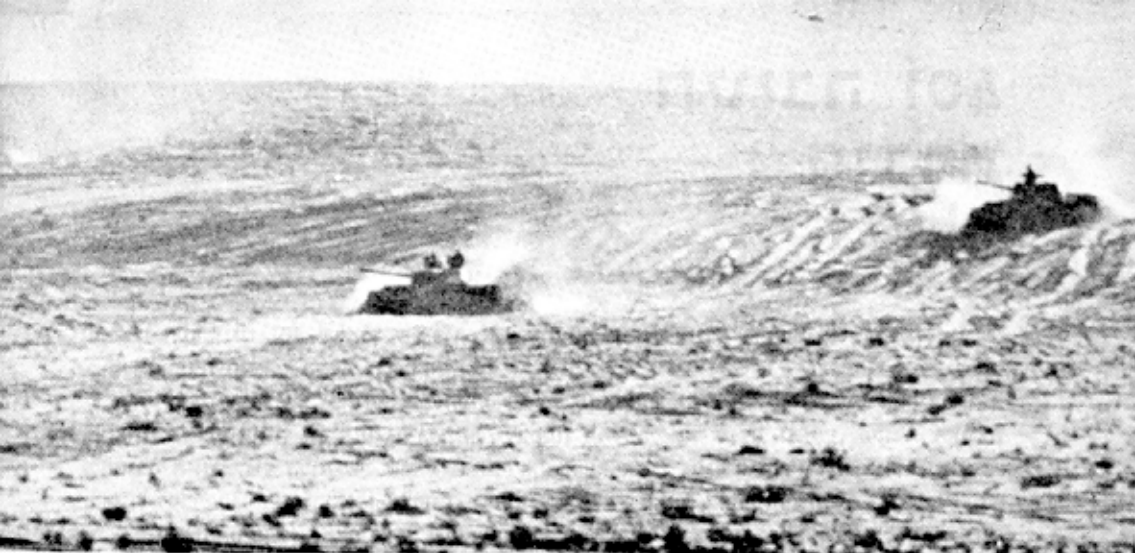
השעה היתה 4.45 אחר-הצהריים.

גדוד 46 חצה את כביש הרוחב בתנועתו מערבה על ציר הגידי.

גדוד 195 פנה דרומה בכביש הרוחב ומשהגיע כעבור שעה לצומת כביש המיתלה קרא אליו המג"ד עוזי לנצנר את מפקד פלוגה כ' מוטי פז, נתן לו את אות הקריאה של גדוד 52 והורה לו לפנות מערבה בכביש המיתלה, כדי לחבור עם עמנואל.

עוזי עצמו, בראש שתי פלוגות, פנה דרום-מערבה בדרך-עפר (ציר טייפון) — הוא היה בקי בשטח — כדי להגיע אל כביש התעלה באיזור מפעל הגבס שמאחורי מעוז הכפר.

גדוד 46 נע ערוך בשדרה בדרך הגידי — הפלוגה של ירון רם בראש, אחריה הפלוגה של ירון מרדיקס ואחריה הפלוגה של עירא עפרון, כשהמג"ד באמצע השדרה. לאחר מסע של חמישה

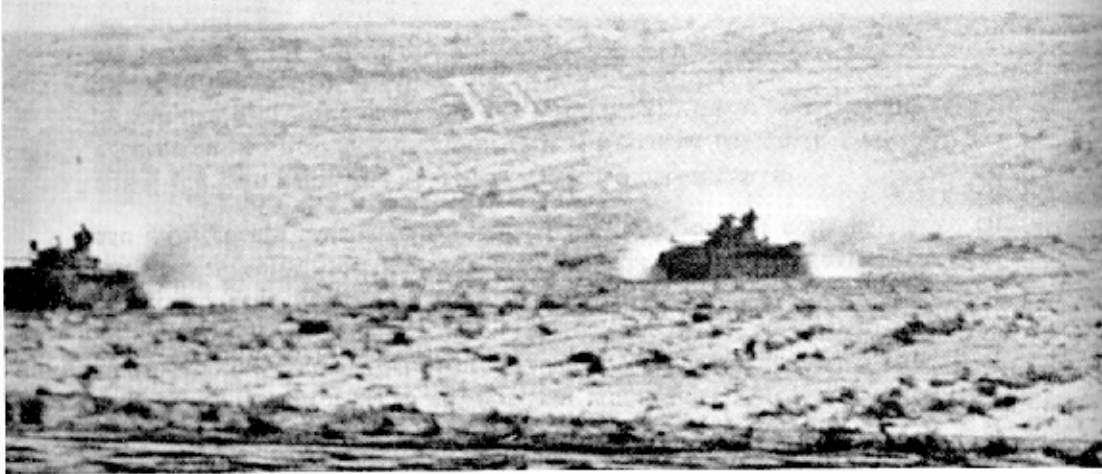
קילומטרים — עדיין במרחק 15 ק"מ מהתעלה — היתה היתקלותו הראשונה של הגדוד. כוח האוייב, כעשרה נגמ"שים וטנקים אמפיביים קלים, נתגלו בטווח 2.000 מטרים. במכת האש הראשונה הדליקו הטנקים של ירון רם המישה מהם, ולאחר תמרון התפרסות השמידה הפלוגה של עירא את היתר בטוחים קצרים ביותר.

היה זה אותו חלק מחטיבת הנחתים המצרית, אשר צלחה את האגם במרחק ניכר מצפון לכוח של פלוגה ג' מגדוד 52 ולא נתקל בו. כוח מצרי זה התקדם בכיוון פתח הגידי וחדירתו היתה העמוקה ביותר. השמדתו נסתיימה בשעה 6 לערך, בדמדומי הערב האחרונים. לעת הזאת נמצא גדוד 46 בערך בקו תעוז מצווה, וברגע שהתארגן לחידוש המסע, הופיע בקשר קול מתוך התעוז. היה זה מרדכי מנדל, הסמ"פ הפצוע של פלוגה ג', מגדל ביקש עזרה. איזור התעוז — כך דיווח — מוקף נגמ"שים מצריים, וחילי האוייב הרגלים כבר מנסים להשתלט על הגדרות.

המ"פ עירא עפרון, אשר נע באגף הדרומי של גדוד 46, קלט את קריאת הסמ"פ הפצוע. היכרתי את קולו של מנדל — הוא חבר שלי — אמרתי למג"ד שאני אסע יותר מהר ואגיע לתעוז מצווה. נעתי מערבה בקו מקביל לכביש מדרום וניסיתי לחבור אתו בזיקוקים, כיוון שלא עבדנו באותה רשת. בסופו של דבר, כנראה מפני שמייהרתי, עברתי מדרום לתעוז. הרגשתי שפיספסתי אבל לחזור כבר לא רציתי. הודעתי למג"ד שאני מפספס ושישלח מישהו אחר.

המג"ד שובל הטיל את המשימה על ירון רם וזה הפנה לתעוז שני טנקים בפיקוד המ"מ יצחק זוטורסקי. שני טנקים אלה הצליחו לחבור תוך זמן קצר עם הטנק הבודד של סמל משה רוסמן בתעוז. שלושת הכלים החלו בהקפות סביב התעוז והשמידו בירי תותחים את ארבעת הנגמ"שים המצריים האחרונים שנותרו שם. אחר-כך, במשך הלילה כולו, האירו השלדים הבוערים של השריון המצרי את איזור התעוז.

הפלוגה של עירא, שהקדימה את שתי הפלוגות האחרות בתנועה מערבה, הגיעה עתה אל פאתי המחנה הפולני, המשתרע משני עברי הכביש, במרחק שלושה קילומטרים משפת האגם המר הקטן. לפני הפלוגה, מערבה, בערו עשרות כלי-שריון בחשיכה וקולות ירי עלו מכל עבר. בתוך-תוכו של שדה-קטל זה עמדו שלושה טנקים של מ"פ ג' בועז עמיר, יורים את פגויהם וכדוריהם האחרונים. בועז כבר שמע בקשר את הפקודות שנתן מג"ד 46 באיזור התעוז ועתה ראה את הטנקים של עירא על רכס המחנה הפולני נוסעים באורות מלאים. הוא נחרד מהאפשרות של התנגשות-אש עם הטנקים הבאים, התקשר עם עירא והוסכם ביניהם להזדהות באמצעות

תאורה. בועז פקד על נהגו להדליק את האורות. אך לא ידע ולא הרגיש כי הטיל שהחליק על הטנק שלו. בראשית הלחימה, ריסק את מערכת התאורה. «אני מחכה לראות את האורות שלי גדלקים — אין אורות. אני מתרתה. מקלל את הנהג. בסוף אמרתי לטנק השכן להדליק אורות». הטנקים של עירא קרבו והלכו. הפער בין הפלוגות נסגר והלך, אלא שבין הטנקים התרוצצו באזוקאים מצריים בנסיונות לפגוע בהם. ברגע קריטי צעק אחד הסמלים לבועז: «טנק מאחוריך!» — טנק ללא אורות. בועז הוזהר בקשר את עירא. המ"פ מגדוד 46, שאם הטנק הזה לא יודהה תוך חצי דקה, «אני משמיד אותו». היה זה הטנק של יצחק מוזר, סגנו של עירא. מוזר גילה חיילים מצריים קופצים על הטנק של בועז וירה בהם במקלע. גם האורות שלו לא דלקו.

שניות אחדות לפני שהועמד איומו של בועז במבחן, הצית מוזר סיגריה. משבר ההודות חוסל והכוחות חברו.

מעתה היה בועז בפיקוד גדוד 46. בטן התהמושת של הטנקים היתה ריקה לחלוטין. הוא נשלח מזרחה לתחמש בתעוז מצווה.

שמונת הטנקים של עירא, עדיין שופעי פגזים, נערכו מול טור הנגמ"שים המצרי ונכנסו עמם לקרב. הקטל היה מהיר ויסודי. «עמדנו ודפקנו את הנגמ"שים שהיו שם, כולם — חמישה-עשר ואולי עשרים».

בועז סבור היה, כי תוך זמן קצר יוכל לשוב לגזרה, אבל הדברים קרו אחרת. עוד בטרם הגיע לתעוז קיבל בקשר הודעה, שתחנת האיסוף הגדודית, אשר אמורה היתה להתמקם על כביש הגידי «נעלמה ואיננה». כפי שהסתבר אחר-כך, הגיעה משאית התאג"ד ממזרח לאיזור מצווה, בעיצומה של התקפת הנגמ"שים המצריים על התעוז. אנשי הצוות הרפואי נטשו את המשאית והתפורו בשטח לחפש מחסה.

בועז ראה לפניו משימה בלתי אפשרית: «לחפש עשרה חיילי צה"ל בין מאות הנחתים המצריים שהתרוצצו באיזור, אחרי שנפגעו הנגמ"שים שלהם». הוא לקח עמו את המ"מ אורי אגמון והשניים החלו סורקים את סביבות התעוז.

לאחר שעה ארוכה של סריקה אובחנה הצללית של המשאית. בועז משוכנע היה שחיילים מצריים תפסו אותה ושילח בה פגז. לאחר מאמץ נוסף, גילה דמויות נעות בשטח. בועז הסתכן והורה לאורי אגמון להאיר אותם בורקור. ואכן, היו אלה אנשי התאג"ד. הם נאספו בשני הטנקים, אשר נעו עתה לתוך תעוז מצווה. בדרך אמר אחד החובשים כי איש אחד מהצוות עדיין

חסר. החלה ספירה חוזרת ונשנית עד שהוברר שהכל נאספו.

ובינתיים, מערבה משם. בחוף האגם המר הקטן, הושמדה שארית חטיבת הנחתים המצרית בקרב הטיהור של שלוש פלוגות גדוד 46, אשר עמדו במרחק 500 מטרים מחוף האגם המר כשבינו לבין המים מואר השטח על ידי עשרות נגמ"שים מצריים בוערים.

שעה קודם-לכן, ב־8 בערב, נוצרה החבירה בין הפלוגה של מוטי פז מגדוד 195 (פלוגה כ') לבין מג"ד 52 עמנואל סקל, אשר עמד בגפו. טנק בודד בשטח. באיזור מעוז מפצח, בקצה המערבי של כביש המיתלה.

לאורו הראשון של הירח העולה הבחין עמנואל בטנקים של מוטי הבאים ממזרח. הוא הורה בקשר למוטי להשאיר שלושה טנקים לחסימת דרך החת"ם במקום שהיא מצטלבת עם כביש המיתלה, שמא ינסו לעבור שם שרידי כוח הנחיתה המצרי. יתר שמונת הטנקים חברו אל עמנואל.

דרומה משם, בדרך העפר, הגיע מג"ד 195 עוזי לנצנר. עם יתר שתי פלוגותיו, עד לקרבת כביש התעלה, בסמוך למבואות מעוזי הכפר והמזח. לא היה לו עם מי לחבור, שכן חלק ניכר מפלוגה א' של גדוד 52, שלחמה כאן עד רדת החשיכה, נמצא בתוך מעוז המזח. ושני הטנקים שנותרו מן הפלוגה השחוקה מחוץ למעוז, עם המ"פ דוד קוטלר, היו בהתארגנות בבטיס הנאבארונים.

הנה כי-כן, היתה לקראת הלילה הגזרה הדרומית של חזית התעלה מגזרה גדודית, לגזרה חטיבתית, מחולקת בין שלושה גדודים: גדוד 46 של שובל מול מעוז ליטוף ומעוז בוצר בצפון; גדוד 52 של עמנואל מול מפצח במרכז וגדוד 195 של עוזי מול המזח והכפר בדרום. אס-כי כבר צלחו עד לשעה זו שתי דיוויזיות רגלים מצריות לגדה המזרחית של התעלה, עמדו שלושה הגדודים על שפת המים ובמשך הלילה יעלה בידם — במאמץ עיקש ובמחיר לא קטן — לחבור לכל מעוזי הגזרה הדרומית, פרט לאחד — המזח.

בתוך המזח עצמו ארגן המ"מ רמי דורון את אנשי הצוותים מפלוגה א' שהיו עמו, לפעולה עצמאית. הוא החליט לשלב את אנשיו באופן יעיל ככל-האפשר בהגנת המעוז. בשער הצפוני עמד הטנק שהיה במקורו של המ"פ קוטלר. טנק זה היה מושבת מבחינת התנועה, אבל רמי הפך אותו לעמדת ירי טובה בעזרת סמל המעוז, שהיה חשמלאי מעולה, הסמל מתח חוטי השמל מסוללה של 24 וולט לכבל 24 וולט של הטנק וטען בדרך זו את מצבריו. כך יכולנו לבצע צידוד הידרולי, לירות ולהפעיל את הא"א. הטנק של רמי עצמו עמד שלם בעמדה הדרומית של המעוז. יחד עם התותחן אלברט דהאן צייד רמי את הטנק הזה באנטנות ובמכשיר קשר, שהוסרו מכלים פגועים אחרים והטנק היה עתה כשיר ללחימה.

פרט לרמי היו כל המפקדים, כולל מפקדי הטנקים, פצועים. במצב תקין היו רק חיילים, אנשי צוותים, רמי ארגן אותם במשמרות שמירה על ארבעת הטנקים, הניחים והניידים, שהיו בתחום המעוז; שעה ותצי שמירה, שלוש שעות שיגה.

ב־10 בלילה נערכה פשיטה על המעוז, בנסיון לכבושו. רמי הזעיק את השריונאים. הם נטלו עוזים ורצו לעמדות ולתעלות לאיש אותם יחד עם הנתלאים. הפשיטה נבלמה.

מה שהדאיג עכשיו את מפקד המעוז שלמה ארדינסט וגם את רמי, היה האגף הדרומי של המזח, אשר כבר נתפס על-ידי חיילים מצריים. היה חשש, כי משם יתפתח הרעה.

לחימה אל קו המים

בצומת כביש המיתלה וכביש התעלה נפגשו בסביבות 8 בערב טנקי התגבורת של מ"פ כ' מוטי פז עם מג"ד 52. עמנואל הורה למוטי להצטרף אליו עם עוד שני טנקים מן הפלוגה. בכוח זה של ארבעה טנקים, בפיקודו, נע מג"ד 52 אל המעון המדולל מפצה ב'. גורל שלושת חיילי הנח"ל שנותרו שם הציק לו מאוד.

ארבעת הטנקים — של המג"ד, של המ"פ מוטי, של המ"מ קובלנץ ושל גור המ"מ — קרבו למעון תחת הפגזה כבדה. עמנואל הוביל את הכוח אל פתח המעון: "צעקנו, חיפשנו, קראנו, אבל המעון כבר היה כתוש, זרוע בורות של מרגמות — נוף ירח. נפש חיה לא מצאנו".

ביציאה, תוך מטח של באזוקות, סובב עמנואל את הטנק שלו וקרא למוטי להסתובב בדיוק על העקבות שטבעו הוחלים שלו, כי האיזור ביצתי. מוטי פעל בהתאם, הסתובב בעקבות זחלי המג"ד והעביר הוראה דומה למ"מ קובלנץ שנסע אחריו. בטרם הספיק מוטי לסיים את הפקודה, החליק הטנק של קובלנץ ושקע בתוך מכתש פצה — עד לצריח. לטנק הרביעי לא נותר מרווח סיבוב. מוטי קידם את הטנק שלו, ואיפשר גם לגור לבצע את הסיבוב.

במצב זה הורה מוטי לסמל לרדת מהטנק שלו ולחבר כבל לטנק השקוע של קובלנץ, כדי לגרור אותו. בעוד המג"ד והמ"פ מחפים באש, הגור ירד, חיבר כבל אל הטנק של קובלנץ. פגזים נחתו בטווח של מטרים ספורים ורק כיוון שהיתה האדמה ביצתית, היה האפקט מועט. הצוות של הגור סיים את קשירת הכבל, חזר לטנק והתחיל לגרור. הטנק של קובלנץ היה שקוע עמוק מדי — לא זו. מוטי לא ראה ברירה. ירד גם הוא מן הטנק, התחבר בכבל, ואותו זמן הורה למ"מ לסייע בגרירה על-ידי הפעלת מנועו. "אני משכתי ויריתי, הסמל משך וירה. הטנק השקוע ירה גם הוא במקלע המפקד — נחלצנו".

הטנק נחלץ, אבל ההרפתקה עדיין לא נסתיימה. צריך היה לרדת עוד פעם מן הכלים, כדי להתיר את הכבלים. הצוותים ירדו ובעוד מטחי בזוקות ואש ארטילרית ניתכים עליהם, התירו את הכבלים. עלו לטנקים ונעו חזרה אל איזור הראמפות, שם אירגן אותם עמנואל מחדש. ההפגזה על קבוצת הטנקים הקטנה היתה עתה כבדה מאוד — פגזים מסוגים שונים ומטחים — מטחים של טילי קטיושה חיררו ככברה את אספלט הכביש באיזור הצומת של כביש המיתלה והתעלה.

סמוך לשעה 10 בלילה הודיע החמ"ל בקשר לעמנואל, כי ליד מעון מפצה ג' "הם בונים גשר". עמנואל, מוטי, קובלנץ והגור שלו נעו, מלווים אש ארטילרית עזה, וטיפסו על סוללת התעלה. אחר הסריקה ירדו הטנקים וחזרו אל הראמפות מלווים אש ארטילרית הולכת וכבדה — ומדויקת להפליא. פגזי תאורה, שהתרוממו באוויר מפעם לפעם, הקלו את התנועה בתוך ענני האבק והפיח, בין שדות המוקשים של המעון והביצות הסמוכות.

כעבור שעה קלה שוב הודיע החמ"ל על פעילות גישור. הטנקים חזרו, עלו על הסוללה, הפעם שישה טנקים — ארבעה מדרום לנקודת א"ים ושניים מצפונה. האש מן הצד המערבי היתה עזה עוד יותר. הטנק של קובלנץ ספג פגיעה ישירה של פגז זרחן ארטילרי והתלקח מייד. אנשי הצוות הספיקו לקפוץ החוצה, שניים מהם בכויית קשות. מוטי קרב אל הטנק הכוער, אסף את שני הפצועים לטנק שלו, שני האחרים הוכנסו לצריח של טנק אחר והכוח חזר אל הראמפות. מלווה באש ארטילרית עזה.

ההרעשה הארטיילרית המצרית התעצמה במיוחד בשלב זה. שבועיים מאוחר יותר, כאשר יהיו אנשי הכוח בגדה המערבית, מול הפצצה — יהיו את מגדל הסונאר של הארטיילרית המצרית כבוברי, אשר איכן את הטנקים וכיוון אליהם את האש.

עוד פעמיים במשך הלילה הוזעק הכוח לסכל מאמצי גישור. כשחור — בשעה 2 אחר חצות — היה מוטי צריך לרכז את הטנקים שהתפרזו בתוך הגיחה. ההנחה הארטיילרית המצרית היתה הפעם בממדים של רעידת אדמה. סמוך לשעה 3 הורגש דילול ניכר במצב התחמושת והדלק. עמנואל אישר למוטי לשלוח טנקים. שניים־שניים, בדירוג מזרחה לתענו נוצה, להתמלא.

באורו הראשון של הבוקר, כשנוצרו תנאי ראות, התחילו המצרים לצלוף מהגדה המערבית של התעלה בטילי סאגר על כוח הטנקים שעמד על הראמפות. שני טנקים מפלוגתו של מוטי נפגעו כמטחים הראשונים, אך הצוותים הצליחו להיחלץ ללא פגיעה. אז החל להתברר, כי חוליות רגלים מצריות, אשר הסתתרו או נמנעו מפעילות במשך הלילה, שורצות לרוב בשטח ונוסף להנחת מארבים אף החלו לפזר מוקשים.

הטנקים לחמו בחוליות אלו, כפי שלחמו בפרוץ הלחימה ביום הקודם — החלו לירות ולהסתער. הסתערויות אלו קטלו בחיילים מצריים, שזרקו את נשקם והחלו נמלטים מערבה אל הסוללה, אך שני טנקים של הפלוגה המידלדלת עלו על המוקשים ופרסו זחלים תוך ההסתערות. כוח מצומצם זה של מג"ד 52 עמנואל, עם פלוגתו של מוטי, המשיך להחזיק באותן ראמפות שהיה בהן ביום שבת אחרי הצהריים ושלט מהן על סוללת התעלה. «לא זזנו אחורנית אפילו סנטימטר אחד». אבל במספר הצוותים והטנקים הל פיחות ניכר.

עתה, עם האר בוקר יום א', כאשר הגיעו ידיעות על צליחת שריון מצרי, ערך עמנואל את הכוח של מוטי במקומו, מוכן לקבל באש תותחים כל טנק אויב אשר יופיע באיזור הסוללות הקדמיות או בכביש התעלה.

הטנק הכשיר היחיד של פלוגה ב' בשעה זו, הטנק של הסמ"ש אבי גור אשר הגיע מנוצה לאחר שהצטייד והתמלא, קיבל בבוקר הוראה מעמנואל להדרים ולנסות לגלות שני נגמ"שים אמפיביים מצריים, שחדרו לאיזור קרת אל־מורה.

«פתחתי במרדף כאשר אתי עוד נגמ"ש אחד מפלוגת הסיור. רצנו לאורך דרך החתם־דרומה, לאיזור מחנה הנאבארונים; בכל מקום שהגעתי אליו, הסתבר לי, כי שני הכלים המצריים הקדימו אותנו בכמה דקות, סך הכל. בסוף, שמעתי בקשר, שהם נמצאים כבר ליד הלאגונה שמדרום למזה. התקרבנו לשם וגילינו אותם. אמרתי לתותחן להרביץ שני מעיכים, הכלים לא נפגעו, אבל אחד מהם נעזב עליידי אנשי הצוות, שכרחו אל תוך המים. לפני שהספקנו להרביץ מטח שני, ראיתי את שני הכלים האלה נדלקים».

לא המעיכים של אבי גור הדליקו אותם, אנשי פלוגה א' שבתוך המעוז המנותק — הם שעשו זאת.

רמי דורון הבחין בהם עולים על רצועת החוף מדרום ללאגונה. «הייתי אז מפקד טנק יחיד. רצתי אל אחד הטנקים, זה שהתמסרותו שלו היו מפוצצות. הטנק הזה היה עכשיו בעמדה מצוינת. מאחורי מחסה, מוסתר כולו, רק התותח בחזק. עליתי לטנק. התותחן אלברט דהאן היה אתי. מד' טוח לא היה לנו. נתתי לו מרחק מוערך, ירינו שלושה פגזים מעיכים — לא פגענו. הראשון היה ארוך, השני היה קצר, גם השלישי היה קצר. חישבתי מהר את האלפיות ויצא לי טווח מדויק: 1700. אמרתי לאלברט: עכשיו אנחנו פוגעים, תכניס ח"ש! שם פגז ח"ש על 1700 — פגענו. הנגמ"ש המצרי התפוצץ. אחר ירינו עוד שני ח"שים, כדי להיות בטוחים. שניהם היו פגזים. אני רוצה לעבור לטנק השני — באותו רגע אני רואה שכבר פגעו בו. אלה היו שני אנשי צוות אחרים מפלוגה א' שהספיקו להפעיל טנק אחר: הטען־קשר משה דבורה והנהג המקורי שלי, מקסים מהלול. הם ירו בעצמם, בלי מפקד טנק, בלי שום עזרה, מדדו טוח וירו».

הינתקות מקו המעוזים

בתום הלילה הראשון בגזרה הדרומית של חזית התעלה, הצליחו אפוא שלושת גדודי חטיבה 401 — של עמנואל, עוזי ודוד — להגיע לכל המעוזים, פרט למזח, אבל עד הבוקר נותרו לכל החטיבה 23 טנקים תקינים בלבד.

במשך הלילה פנה המח"ט דן שומרון למפקד האוגדה אלברט וביקש אישור לחלץ את כל אנשי המעוזים, אבל האישור לא ניתן. לפנות בוקר ביקש סיוע אווירי, הובהר לו, כי אין סיכויים בשלב זה לסיוע אווירי בחזית התעלה, כיוון שבחזית הגולן המצב חמור יותר. הוא ביקש תגבורת מילואים, נאמר לו, כי הטנקים של המילואים נמצאים עתה בדרך מאילת, בנסיעה על שרשרותיהם, ברור היה לדן, כי תוך זמן קצר ביותר תצטרך ליפול הכרעה בין שתי האפשרויות העומדות לפני החטיבה: להיצמד למעוזים ובכך להשאיר, בהכרח, את המעברים לתוך סיני פתוחים בפני האויב, או להינתק מהמעוזים ולעבור להגנה נידת על המעברים החיוניים של המיתלה והגידו שכן לבד מגדודי החטיבה לא עמד בשלב זה שום כוח נוסף בין המתקפה המצרית בגזרה הדרומית של התעלה לבין לב סיני.

בבוקר יום המחרת, 7 באוקטובר, הורה המח"ט לפזר תצפיות בנקודות מיועדות לכך בגזרה, חוליות התצפית הללו, מיחידת הסיוע של חטיבה 14, אשר לחמו יחד עם עמנואל במרכז הגזרה ביום הקודם, דיווחו בשעה 9 בבוקר על מעבר 80 טנקים מצריים לגדה המזרחית. תוך שעות אחדות הגיע מספרם ל-200.

מרגע שעמד המח"ט על צליחת הטנקים המצריים, ראה בכלימתם את משימתה העיקרית של החטיבה, הכרירה האכזרית הוכרעה.

פלוגה א' של גדוד 52 — בסך הכל שני טנקים, של המ"פ דוד קוטלר ושל המ"מ דיוויד כהן — עשו את ראשית הלילה בבסיס הנאבארונים, כשהגיעו לשם, נאמר להם לאבטח את הבסיס, אולם אחר זמן-מה הסיק קוטלר שהבסיס אינו זקוק לו ועל כן עברו עוד בלילה יחד לתעוז צידר כדי להתארגן ובעיקר בתקווה למצוא טנקים משוקמים וצוותים העשויים להגיע לשם.

דיוויד כהן היה פצוע בידו והרופא קבע, שעליו להתפנות. דיוויד עצמו מיחה, אך לבסוף הוסכם כי יישאר עד שיגיע לתעוז מפקד טנק אחר, לקראת הבוקר אכן הגיע הצוער דוד ישראלי ודיוויד יכול היה להתפנות לבית-החולים.

קוטלר — עתה פלוגה א' בכוח של שני טנקים — התקשר עם מג"ד 195 עוזי לנצנר וקרא לבוא אליו לאיזור המזח והכפר.

עוזי עמד בשעה זו, 9 בבוקר, עם פלוגה אחת בלבד, זו שבפיקוד הקמ"ץ חיים וייצמן. בשלב זה קיבל עוזי דיווח ממפקד הכפר על צליחה מצרית מצפון למעוז. הוא החליט לבצע התקפת-יוגד עם הפלוגה של יוני הכהן אשר כבר היתה בדרך אליו לאחר תחמוש ותדלוק בתעוז צידר. אולם בטרם הגיעה הפלוגה לעמדות הגדוד, עלה אחד הטנקים שלה על מוקש. טנק נוסף נפגע מטיל, מהעבר המערבי של התעלה וכך הגיע יוני לקו ההתקפה בכוח של שישה טנקים בלבד. בו-זמנית דיווח המעוז על נסיון התקפה של רגלים מצריים באיזור מפעל הגבס. עוזי צריך היה תגבורת וכאן מצא קשר עם קוטלר. הוא החליט לשלוח את קוטלר לאיזור הכפר, בעיקר משום ששמע מפיו, כי הוא בקי בכל פרטי השטח.

במוצאי יום א' מדרוז מפקד פלוגה א' סגן דוד קוטלר למג"ד על לחימת פלוגתו

קוטלר דוד ישראלי נעו אפוא לכיוון מפעל הגבס והראמפות האחוריות. כאן גורה הסאגר הראשון לעבר קוטלר. הטיל פגע בקרקע לפני צפרדע הטנק ומשום מה לא התפוצץ. בטווח 30 מטרים מן הראמפות נתקלו שני הטנקים במארב של חוליית אר"פ-גי. גם הפעם הצליחו להתחמק בנסיעה מהירה לאחור, תוך העלאת אבק.

קוטלר ראה, כי תהיה זו איולת קטלנית להיכנס לאיזור הכפר בכוח שני טנקים, ללא חיפוי, כאשר השטח מלא חוליות מצרים מצויידות בנשק נ"ט קצר-טווח. "ראיתי שאפילו אני תופס ראמפה, הם זוחלים לי מתחת לטנק ויורים בי". שני הטנקים דילגו אפוא לאחור לטווח 1200 מטרים מן הראמפות כדי להיות מחוץ לטווח הפגיעה של הבאזוקות. קוטלר תפס עמדת-ירי טובה. ישראלי לא מצא עמדה נוחה ומדי פעם צריך היה להחליף אותה.

כשעה עמדו שני הטנקים וכיסו באש את השטח שמצפון לכפר, כאשר קוטלר עולה ויורד וחוזר לאותה עמדה עצמה וישראלי מדלג מפעם לפעם לעמדה חדשה.

תוך כדי חילופי עמדה פגע טיל בטנק של ישראלי. קוטלר ראה את הפגיעה. "מייד נסעתי אל הטנק שלו. קודם חילצתי את דוד ישראלי ואת הנהג שלום חזן. נסעתי עם שני הפצועים קצת לאחור והשארתי אותם בטנק, אחרי-כך רצתי ברגל חזרה לראות אם אפשר לחלץ את שני אנשי הצוות האחרים".

שני אלה, התותחן חיים דרורי והטען-קשר יוסף מרקוביץ, נהרגו בטנק בעת הפגיעה, אך בכל זאת ניסה קוטלר להוציאם. הוא הכניס את החלק העליון של גופו לתוך הטנק, שהחל עולה באש. התחמושת הכבדה התפוצצה ולמעלה עפו הכדורים הנותבים מסרטי התחמושת. קוטלר ניסה להפעיל את המטפים שבטנק, אך הללו כבר לא פעלו בשל הפגיעה. ומאחור, חשוף בשטח הפתוח. עמד הטנק שלו ובו שני הפצועים.

קוטלר רץ חזרה לטנק. נסע מרחק-מה מזרחה ונכנס לתוך שוחה שהיה בה מהסה-מעט. שם ניגש לבדוק את הפצועים. מצבו של הנהג של שלום חזן נראה המור יותר. "שמתי אותו על אלונקה על הסיפון. נתתי לו מים ונסעתי במהירות לנקודת פינוי הנפגעים. ברגע שהגעתי, הזעקתי מסוק, וידאתי שהוא מגיע, העברנו את הפצועים וראינו את המסוק נוסק".

חזן, אף שהיה לכאורה פצוע קשה יותר, נשאר בחיים. דוד ישראלי הגיע לבית-החולים ושם מת מפצעיו כעבור שלושה שבועות — ימים אחדים לאחר נפילת אחיו, אפרים, מפקד פלוגה בשריון, בעת צליחת התעלה.

כאשר ראה עוזי, שכל התקדמות באיזור מפעל הגבס כרוכה במחיר כבד — ומצבו של הכפר עצמו עדיין אינו קריטי — החליט, כי ימתין לשובה של פלוגה נוספת בפיקוד וייצמן מן התדלוק ויבצע את ההתקפה בכוח של שתי פלוגות, תוך חיפוי הדדי.

לקראת השעה 11.30 היה וייצמן בדרך חזרה מהתדלוק, אך ב-כומזן נתקבלה פקודה בהולה ממפקד החטיבה: לעזוב מהר את דרום הגזרה ולנוע צפונה לעבר כביש המיתלה. להצטרף בלי שהיות אל הכוח שבפיקוד מג"ד 52 ולהיערך שם לבלימה מול מה שנראה כמאמץ מצרי לפרוץ בכוח שריון לכיוון מיצר המיתלה. עוזי כינס את שתי הפלוגות. נע צפונה ונערך לבלימה. קודם באיזור כביש המיתלה ואחר-כך עלה על רכס קרת אל-מורה, השולט על המרחב מדרום.

קוטלר, שווידא את פינוי נפגעי הטנק של דוד ישראלי, חזר עתה — טנק אחד מכל פלוגה א' — לאיזור מעוז הכפר, שאותו עזב לצורך הפינוי. היתה לו תחושה קשה לנסוע בגפה, ללא כל חיפוי, אבל ידע עד כמה דרוש הוא. רק כשהגיע סמוך לכפר, ראה שהאיזור ריק. או התקשר לח"מ"ל והסתבר, כי שכחו אותו. שאל היכן גדוד 195, אמרו לו: הצטרף אל הגדוד בקרת אל-מורה. אך קוטלר העדיף להצטרף לגדודו הוא. בקשר בירר היכן ממוקם עמנואל עם הגדוד. אותה שעה נמצא מג"ד 52 עם פלוגה כ' של מוטי פז בעמדות משני צידי ציר המיתלה ליד ציר טייפון. קוטלר נע אפוא במהירות וחבר אל הגדוד.

עמנואל ופלוגתו של מוטי פז עמדו אחר לילה של הדיפת התקפות על מפצח ג' ועליות חוזרות ונשנות לסוללה הקדמית לירי אל קו המים.

עתה, בבוקר, פתחו סוללות הארטילריה המצריות בהנחתת מסך עשן כבד על הגזרה — כפי שהסתבר, לחיפוי על מאמץ גישור. אולם עמנואל משוכנע היה, שהפעם זו התקפת גזים: "היה עשן צבועני סמיך ומחניק. דיווחתי למעלה ואלוף הפיקוד גונן ביקש ממני לתאר בדיוק מה אני רואה. הוריתי לאנשי המעוז ולצוותי הטנקים להרכיב מסיכות". מוטי פז, פצוע באפו, הרגיש מחנק עד כדי חוסר יכולת לנשום. בטופו של דבר לא היתה התקפת גזים — היה זה עשן-מיסוך, אם-כי כבד מאוד.

המצרים הצליחו הפעם בהקמת גשר הפלישה. חרף טיווח ארטילרי על נקודת הגישור שנעשה על-ידי מפקד מעוז מפצח ג'. מוטי ראה את כלי השריון המצריים העוברים, ביניהם גם טרק-טורים. "עלינו לראמפות וירינו. האש הארטילרית היתה חזקה. פצצות זרחן ירדו עלינו אך המשכנו בירי".

שני הטנקים ששלח מוטי לתדלק ולתחמש מרם חזרו ואלה שנתרו. הלכו והתרוקנו. לאחר השעה 9 בבוקר, שלח המג"ד עמנואל שני טנקים נוספים לאחור, אחד מהם מוטי עצמו. להתמלא בתעוז [וצה]. מוטי הגיע לתעוז כשבסנקים טיפות הדלק האחרונות. "חשבתי שאמצא בתעוז הכל, אבל הדרגים עדיין לא הגיעו, ואני יודע שזקוקים לי". מוטי עשה סיור רגלי בתעוז ומצא את הביות הדלק של הגנרטור. "פתחנו אותן והתחלנו לשאוב. זה מעט מאוד, בכל זאת משהו. ניגשנו אל הטנקים הפגועים שהיו בתעוז, לקחנו מהם את כל התחמושת. בינתיים הגיעו גם הדרגים. ארגנתי לי כמה טנקים. עובדה, באתי לתעוז עם שניים, חזרתי עם שישה". הכוח המוגדל של מוטי חזר לאיזור מפצח והצטרף לחימה.

באגף הצפוני של גזרת החטיבה. על כביש הג'י.די. פרוסים היו אור ליום א'. 7 באוקטובר. כוחות גדוד 46 ובהם ראשוני הטנקים מפלוגה ג' של גדוד 52 בפיקוד המ"מ צבי שמעוני, שהספיקו להצטייד בלילה בתעוז מצווה ולהצטרף לגדוד.

הידיעות מסרו על צליחת כוח שריון מצרי מדרום למעוזי ליטוף. לקראת פלישה זו נעו עכשיו הטנקים של גדוד 46 דרך הדיונות שאותן עזבו לאחר לחימת הלילה — הפעם בסריקה מצפון לדרום.

עוד באור הראשון, בטרם נוצר המגע עם שריון האי.יב. נכנסה המחלקה של שמעוני לקרב עם חיל־הרגלים המצרי המחופר באיזור המעוז. אך עלה הכוח לעמדות הירי, עפו לעברו מטחי טילים, וטיל סאגר פגע בטנק של שמעוני בצידו השמאלי של הצריח. הטען־קשר אמנון ברטפלד, שעמד חצי גופו בחוץ, נהרג במקום. התותחן פליקס טויטו נפצע קשה. שמעוני הורה לאיש הצוות הרביעי לפנות את אמנון ההרוג ואת טויטו הפצוע לתעוז מצווה. הוא עצמו החליף טנק והמשיך בלחימה.

סמוך לשעה 11 לפני הצהריים נתקבלה הוראה דחופה — לנתק מגע ולנוע מזרחה: המצרים שצלחו את התעלה בבוקר החלו לפתח מאמץ התקפי בציר המיתלה, והמח"ט היה ער לסכנה. שחלק מכוותיו המדולדלים יכותר ובכך תשותק החטיבה ככוח לוחם מרוכז. המח"ט הורה על־כן לעמנואל לייצב קו הגנה במרחק כ־7 קילומטרים מזרחה.

משמעות ההוראה היתה הינתקות מהמעוזים; ומבחינתו האישית של עמנואל — הינתקות מכאיבה מן האנשים להם היה אחראי מאז ראשית הקיץ. המעוזים עדין לחמו ובחלקם נשאר מנשי גדוד 52. אך כבר אי־אפשר היה לפנותם. עמנואל ידע „שאני ניתק מהם עכשיו ולא ידעתי מתי אחזור. לגבי היתה זו הפקודה הקשה ביותר בכל המלחמה“.

עמנואל מילא אחר הפקודה: עם יתרת פלוגתו של מוטי עלה על ציר המיתלה ונע מזרחה על מנת לתפוס עמדות באזור ציר טייפון. לעמדות אלה הצטרפו עוד שני טנקים של הגדוד — של סגן מפקד פלוגה ב' אבי גור, שסיים את המרדף אחר הנגמשיים, ושל מפקד פלוגה א' דוד קוטלר שנתר לבדו מכל פלוגתו והצטרף מאזור המזח.

לאחר שיוצב קו עמדות מערבית לתעוז נוצה, לאורך ציר טייפון, הוחלט לבצע תנועת תקיפה נגד הכוח המצרי שהתבסס בצומת. מפקד פלוגה כ' מוטי פז ועמו שלושה טנקים נוספים, הצטרפו אל הכוח של עמנואל אשר נע מערבה לאיזור המאדונה. הטנקים חזרו ותפסו עמדות לא הרחק מהראמפות שבאיזור הצומת ופתחו באש בטוחים רחוקים על טנקי אויב שנראו כבר על סוללת התעלה ועל כביש התעלה. בטווח 3800 השמיד טנק המג"ד שני טנקים מצריים לייד הראמפות. אך הארטילריה המצרית החלה לטווח את הכוח ופגזו ורחן פגע בטנק של סמ"ס כ' והדליקו. הצוות אמנם נחלץ ללא פגיעה אל טנק המג"ד, אך לא נראתה כל אפשרות מעשית להחזיק בכוח כה קטן את איזור המאדונה. הטנקים חזרו אפוא אל עמדותיהם באיזור ציר טייפון.

מאותו מקום נצפתה היטב התבססות המצרים משני צדי כביש התעלה. טיווח ארטילרי ליל של כוחותינו לא שינה את המצב באופן מהותי. תקיפות מטוסים שלנו (בין היתר גם על כוחותינו ופגיעה בטנק של יקי מושקוביץ). לא היה בהן עוד לעקור את המצרים ממאחזם.

לפנות ערב חזר מוטי פז עם פלוגתו ליחידתו המקורית. גדוד 195, לאחר שהודה לו עמנואל על העזרה ברגעים הקריטיים. גדוד 52, הכוח אשר עמד בשעות הראשונות של המלחמה לבדו מול המתקפה המצרית למלוא רוחב הגזרה הדרומית, מנה לעת הזאת, בקטע אחריותו־הוא, על ציר המיתלה — שלושה טנקים פעילים בלבד: של המג"ד עמנואל סקל, של סגן מפקד פלוגה ב' אבי גור ושל מפקד פלוגה א' דוד קוטלר.

טנקים אחרים היו מפורזים בקשת רחבה: פלוגה ג' כולה היתה תחת פיקוד גדוד 46 על ציר הג'י.די וחלק ממנה במעוז בוצר. בצפון האגם המר הקטן, מחלקה שלמה מפלוגה ב' נמצאה בראס־סודר וארבעה טנקים כשירים למחצה מפלוגה א', בפיקוד רמי דורון, בתוך מעוז המזח המנותק.

סגן מפקד פלוגה ב' אבי גור יוצא בטנק שלו מתעוז נוצה, לאחר עזיבתו ונעילתו.

כמה טנקים פגועים נמצאו ארוחה על בשלבי תיקון מתקדמים גם בתעוז נוצה וגם בתעוז צידד בטימול גדרד החימוש שחתמקם במיתלה.

לקראת הלילה זורח המח"ט לגדרד 195 להתפרס על רכס קרת-מורה השולט על השפת. מעל תעוז נוצה, ולגדרד 52 העיף השחוק — לנוע מזרחה יותר, לצומת כביש המיתלה וציד הרחוב ולהיכנס שם להניח לילה להתארגנות ראשונה מאז ראשית המלחמה.

במשך חניית לילה זו, מ-7 ל-8 באוקטובר, עשה עמנואל שימוש מירבי בהפוגה הקרב שני-תנה לו. הטנקים תודלקו ותוחמשו מחדש. אנשי הצוות שהגיעו מהעורף איישו טנקים פגועים וכלים משוקמים, 11 במספר, שהגיעו מגדרד החימוש במיתלה, וחולקו בין פלוגות א' ו-ב'. באור ראשון ביצעו הצוותים תיאום כוונות וכשהגיע בבוקר רב-סרן דני בנדל ונטל לידיו את הפיקוד על פלוגה ב' במקום סרן הנוד סנדרוב שנפל מול מפצח, היה בידי עמנואל כוח של ממש: במקום שלושה טנקים — 14 טנקים בשתי פלוגות מאוששות, ערוכות ומוכנות ללחימה.

8 באוקטובר:

המפנה

אור ליום ב' 8 באוקטובר, נסתיים השלב הראשוני של בלימת הארמיה המצרית ה־3 בגזרת הדרומית של חזית תעלת סואץ. להימנת חטיבה 401 — בשש השעות הראשונות לחימת גדוד 52 לבדו — בלמה אויב בעצמה של שלוש דיוויזיות על כביש התעלה, כשלושה קילומטרים מקו המים. אולם הדלדול החמור בכלי השריון של החטיבה — 32 טנקים, פעילים מול 300 טנקים מצריים בגזרה — חייב היערכות חדשה.

המח"ט דן שומרון החליט לכנס את האצבעות הפצועות של פלוגות הטנקים לאגרוף חטיבתי. "החלטתי להוציא תצפיות יום ולילה, אשר ידווחו לי על מגמות המצרים, ובכל מקום שאעריך, כי שם הם מפתחים מאמץ, ארכו את החטיבה — שהיתה עכשיו פחות מתקן של גדוד טנקים — אפעיל את כל הכוח במקום החיוני, אשיג הישגים ואתקפל חזרה". ואמנם, ימצא בוקר זה את החטיבה מגיחה להתקפות נגד ומנהלת קרבות שריון־בשריון יומיים נגד הטנקים המצריים שצלחו את המים לכל רוחב הגזרה.

ככביש המיתלה לייד צומת דרך החת"ם, עמד בבוקר גדוד 195 לבדו, פרוס לרוחב הציר. בעוד הפלוגה הדרומית, פלוגה כ' של מוטי, מחפשת יחד עם המג"ד אחרי טייס פאנטום שצנת באיזור המאדונה, הורה המח"ט לגדוד 52 לצאת מן התניון הערפי על כביש הרוחב, לנוע אל הקו, ולתפוס עמדות באגף השמאלי של החטיבה למרגלות רכס קרת אל־מורה.

עמנואל הוביל את שתי הפלוגות של גדודו — פלוגה א' של דוד קוטלר ואחריה פלוגה ב', עתה בפיקודו של דני בגדל — מערבה, ככביש המיתלה. כשהגיע לצומת דרך החת"ם, פנה דרומה ובמקום שחוצה ואדי־מבעוק את הדרך, נכנס לדיונות והתפרס בשיפולים הדרום־מערביים של קרת אל־מורה. התבנית היתה חצי־קשת: פלוגה ב' של בגדל מצפון וצפון־מערב ופלוגה א' של קוטלר מדרום־מערב ומדרום.

בשעת הצהריים קיבל גדוד 195 דיווח מהתצפיות על התפתחות התקפה מצרית משולבת של חיל־רגלים־משוריין וטנקים בציר המיתלה. עוזי פרס את גדודו — הפלוגה של יוני מצפון לכביש, הפלוגה של מוטי מדרום לכביש והפלוגה בפיקוד ויצמן על הכביש עצמו.

רעמי הירי הראשונים בקעו באגפו הצפוני של גדוד 195. יוני נכנס לקרב־אש עם הכוח המשוריין המצרי והשמיד שלושה טנקים וכמה נגמ"שים, אולם עד מהרה הוברר, כי המאמץ העיקרי של ההתקפה המצרית מכון כלפי אגפו השמאלי של הגדוד: הפלוגה של מוטי הבחינה בכוח של כ־20 טנקים מצריים, המתקדם מדרום־מערב לכיוון ציר המיתלה. הפלוגה פתחה באש, אבל הטווח היה רחוק מדי, כ־4.000 מטרים. לאחר המטחים של פלוגת יוני, שלא פגעו אמנם, נעצרו הטנקים המצריים תחתיהם, נפרסו אף הם לקו ופתחו בירי. עוזי לא ראה ברירה אלא להשאיר את הפלוגה של מוטי לבלימה ולהוציא את הפלוגה של ויצמן מתוך עמדותיה הטובות אל השטח הפתוח דרומה, כדי שתגיע לטווח יעיל מול המצרים, עם כל הסיכון החמור שבחשיפה זו.

בשלב זה, סמוך לצהריים, הפעיל המח"ט את הכוח של עמנואל. הגדוד התקדם, ויהו טנקים בגבעות שמדרום מזרח למעוזי מפצח והחל לשפר עמדותיו מערבה, בדילוגים. אחרי־כך פתח באש מטוחים ארוכים, תותחני הטנקים היטיבו לפגוע: הפגיעה שפגע הטנק של עמנואל היתה פתיחה מדגימה. לאחר זאת נדלק טנק שני, שלישי — עד מהרה נפגעו שישה טנקים מצריים ועמודי עשן בקעו מהם.

הירי נמשך. פלוגה א' זיהתה שיירת משאיות נעה בכביש התעלה. ירתה והדליקה בהן. מצפון נראה גדוד 195 צולף ופוגע. צולף ופוגע.

גדוד 52 המשיך לשפר עמדותיו מערבה בתנועה ואש. במרחק 2.000 מטרים לערך. כבר נראו היטב שלושת הפאטונים של גדוד 195. שנפגעו בלילה הראשון ממוקשים ונגררו מזרחה לכביש התעלה. עמנואל והקמב"ץ גיורא התחבטו אם להשמיד אותם. לכל יפלו בידי האויב. או — אולי — להיפק. לא לפגוע בהם. כי בוודאי תהיה הזדמנות להגיע אליהם ולהחזירם. ואמנם. לא ירו בהם.

עיקר ההתקפה המצרית היה מכוון לציר המיתלה. אולם ההתקפה נתקלה בלחימתו הנמרצת של גדוד 195 וכיוון שהתחילו המצרים לחוש היטב באש הניתכת עליהם. מתאנף השמאלי של החטיבה. מגדודו של עמנואל. לא ניסו לאנוף.

חדירת גדוד 52 מערבה העמיקה במידה כזאת. שהמח"ט חשש פן ייפגע כוח זה מהירי של גדוד 195. כדי למנוע זאת. הורה המח"ט לעמנואל להזהרות. גדוד 52 הפעיל עשן וגדוד 195 זיהה את מקומו. מעתה תיאמו שני הגדודים את האש — 195 ירה מערבה. 52 ירה צפונה. לקראת השעה 4 נשברה התקפת המצרים. למעלה מתריסר שריונים שלהם בערו בשטח.

בסמוך לשעה 5 לפנות ערב ניתנה לשני הגדודים הוראה להתקפל לאחור להתארגנות — 195 אל מדרום-מזרח לתעוז נוצה שעל ציר המיתלה. ו-52 דרומה משם. על דרך החת"ם. בסמוך למרגלות רכס קרת אל-מורה.

עמנואל התקפל חזרה בדאכונ-לב. "היינו בעמדות מצוינות. אילו רק היה לנו קצת יותר כוח. או קצת חרמ"ש. יכולנו להישאר ולשבת שם. לא היינו צריכים לזוז אחורנית ואחר-כך לתזור ולהילחם על אותן עמדות". יותר מזה: "כל השטח שמרכס קרת אל-מורה ודרום-מערבה עד כביש התעלה היה בשליטת הגדוד. בלב לא-מעט מאנשי הגדוד קיננה תקווה. שהנה — תגיע פקודה לנוע ולחבור אל המזח המכותר".

אבל כיוון שלא היה כוח נוסף והגדוד עמד על 14 טנקים בלבד ואסור היה לסכן אותם ללא הצדקה. לקח עמנואל את שתי הפלוגות לאחור. לחניון על דרך החת"ם. למקום הגיע הסמג"ד מיטלר בראש שיירת אספקה והביא דלק. תחמושת ומנות-קרב. הגדוד חדל. תחמש. טיפל בטנקים והאנשים נתפנו לכתוב מכתבים ראשונים הכיתה. עמנואל חש. כי ההלם הראשון של פתיחת המלחמה. של התישגים המצריים הראשונים. ובעיקר של הנפגעים — חלף ועבר.

באזור הצומת של דרך החת"ם וציר יורה נערך הגדוד ללילה בשלושה חניונים. פלוגה א' של קוטלר עם המג"ד — על הצומת עצמו; חלק מפלוגה ב' עם המ"פ דני כנדל במקום שחוצה ואדי-מבעוק את דרך החת"ם ויתרת פלוגה ב' עם הסמ"פ אבי גור בין שניהם. הצומת היה חסום ומוגן כהלכה.

עוד באורו האחרון של היום בוצעה גיחת תקיפה של סקיהוקים נגד הכוח המצרי אשר צר על המזח. אחד הסקיהוקים נפגע מטיל וטייסו נראה צונח. כוח מפלוגה ב' יצא לחלצו ואף מצא אותו. אולם הטנק שהביא אותו לדרך החת"ם פיס חזל. בלילה. הזעיק עמנואל את הגש"ח לטפל בטנקים בעייתיים של הגדוד ואת הסמג"ד מיטלר שלח למחרת. 9 באוקטובר. לפנות בוקר להביא את הטנק אשר חילץ את הטייס ועמד תקוע בשטח. מדרום-מערב לקרת אל-מורה.

יום לחימה זה. 8 באוקטובר. עמד אפוא בסימן קרבות יזומים על-ידי חטיבה 401 בגזרה הדרומית של החזית המצרית. גדוד 46 בצפון הגזרה. גדוד 195 וגדוד 52 במרכז הצליחו לא רק לבלום את כוחות השריון המצריים אלא להדוף אותם מערבה. לקטול בהם ולהיות בטוח כביש התעלה עד שעות הערב.

המח"ט דן שומרון צריך היה אותו יום לגבור על לבטיו: "היינו כה קרובים למעוזים. שלרגעים אפילו התפניתו לעשות מאמץ נוסף ולפרוץ. לחבור אל המעוזים ולחזור. אבל בשיקול מפוכח ברור היה לי. כי אם נעשה זאת. לא יהיה לנו עם מי לצאת משם. היכרנו את תוצאות היום

הקודם. היינו קרובים למעוזים, אבל לא נכנסנו, ולפנות ערב התקפלנו חזרה".
הטנקים לא פרצו, ומעוזי הגזרה תפצח והכפר הגיעו לקץ עמידה נואשת. הם נשטפו אותו יום על-ידי חיילי קומאנדו מצריים, שהתדירו גז מדמיע לתוך הבונקרים. חלק מן המגינים נהרג ביריות, ביציאה תוך כדי כניעה. עם אלה מצאו את מותם שני חיילים מהגדוד, המכונאי שלמה ינקו ונהג זחלם המעוז איש המילואים דוד עוזו שהיה מסופת לגדוד 52.
גורלו של מעוז בוצר, בצפון האגם המר, שפר יותר. בטרם העביר גדוד 46 את הקטע לעוצבת המילואים שבאה להחליפו, התקדמו טנקים מפלוגתו של ירון רם לתוך המעוז ויחד עם הטנקים של יהושע דנינו ועודד מור מפלוגה ג' של גדוד 52, שחיפו על המעוז באש למן פרוץ המלחמה, חילצו את כל אנשי המילואים הירושלמיים.
ואילו במעוז הדרומי והעיקש ביותר של הגיזרה, במזח המכותר, התפתח אותו יום ספיח דרמתי, יחיד במינו ורצוף חירוף-נפש, של קרב הבלימה — עלילה, שכמרכזה טנק אחד וארבעה שריונאים מפלוגה א' של גדוד 52.

הקודם. היינו קרובים למעוזים, אבל לא נכנסנו, ולפנות ערב התקפלנו חזרה".
הטנקים לא פרצו, ומעוזי הגזרה תפצח והכפר הגיעו לקץ עמידה נואשת. הם נשטפו אותו יום על-ידי חיילי קומאנדו מצריים, שהתדירו גז מדמיע לתוך הבונקרים. חלק מן המגינים נהרג ביריות, ביציאה תוך כדי כניעה. עם אלה מצאו את מותם שני חיילים מהגדוד, המכונאי שלמה ינקו ונהג זחלם המעוז איש המילואים דוד עוזו שהיה מסופת לגדוד 52.
גורלו של מעוז בוצר, בצפון האגם המר, שפר יותר. בטרם העביר גדוד 46 את הקטע לעוצבת המילואים שבאה להחליפו, התקדמו טנקים מפלוגתו של ירון רם לתוך המעוז ויחד עם הטנקים של יהושע דנינו ועודד מור מפלוגה ג' של גדוד 52, שחיפו על המעוז באש למן פרוץ המלחמה, חילצו את כל אנשי המילואים הירושלמיים.
ואילו במעוז הדרומי והעיקש ביותר של הגיזרה, במזח המכותר, התפתח אותו יום ספיח דרמתי, יחיד במינו ורצוף חירוף-נפש, של קרב הבלימה — עלילה, שכמרכזה טנק אחד וארבעה שריונאים מפלוגה א' של גדוד 52.

ארבעה שחירפו נפשם

עוד ביום הקודם, 7 באוקטובר, הופיע מעבר למים, בפורט-תאופיק, סנק מצרי, אשר התחיל להטיל מוראו על המוח. כל-אימת שיצאו אנשי המעוז מן הבונקרים ותפסו עמדות ירי, הגיה הטנק המצרי מאחורי מחסה, ירה פגזים והפעיל את מקלעיו. מפקד המעוז שלמה ארדינסט לא ידע עוד, כיצד יוציא את מעט אנשיו לתצפית, וללא תצפית היה המעוז במלכודת עיוורת.

רמי דורון, המפקד הכשיר היחיד בין צוותי ארבעת הטנקים שבמעוז, שוחח בלילה עם ארדינסט על הטנק המצרי הזה. גם הסמ"פ הפצוע ישראל קרניאל נטל חלק בהתייעצות זו. לכאורה, צריך היה אחד מן הטנקים של פלוגה א' לנסות להשמיד את הטנק המצרי שבפורט-תאופיק. אבל לשם כך היה עליו לתפוס עמדה באגפו הדרומי של המעוז, אשר כבר היה בשליטת חיילים מצריים. והרי ארבעת הטנקים שבמעוז שרדו עד עתה והוסיפו לפעול אך ורק בזכות היותם מוסתרים בין הבונקרים או מאחורי מחסות מפני חוליות הבאזוקה המצריות.

עתה, בבוקר יום ב', 8 באוקטובר, ידע רמי דורון, כי חייב הוא לצאת למשימה שגבלה בהתאבדות. «הצעתי לארדינסט תרגיל: אני אצא עם הטנק ואדווח לו בקשר כשאהיה מוכן. הוא יתחיל אז לחמם את הגזרה, להרגיו אותם ממש, לירות ולזרוק רימונים. כדי שהמצרים יצטרכו להעלות את הטנק שלהם ממול, אני כבר אהיה אז בעמדת המתנה. הטנק המצרי יעלה, והוא ידווח לי: הטנק המצרי עלה במקום איקס, כדי שלא אצטרך לחפש אותו, ואז אעלה אני לעמדה ואנסה להשמיד אותו».

התכנית סוכמה, הכל תואם. מוסקוביץ', אחד הנהגים מפלוגה א', הגה רעיון פשוט וחכם: להוציא את האפיסקופ מתא הנהג של הטנק ולתת אותו לנחלאי המעוז לתצפית. כדי שלא יצטרכו לחשוף עצמם לצלפים. אחרי זה ניגש רמי אל אנשי פלוגה א', תיאר לפניהם את אשר בדעתו לעשות וביקש מתנדבים. התנדבו אלברט דהאן שהיה תותחן מעולה; יצחק מילס טען-קשר ומשה דבורה תותחן ששימש נהג הטנק.

לאחר שנקבע הצוות, הורה רמי ליצחק מילס להכין שלושה פגזים חודרי שריון ורימונים. אחרי שהוכן הכל, עלו הארבעה לטנק היחיד מבין הארבעה שבמעוז, אשר היה בכשירות מלאה — גם לירי, גם לתנועה.

הטנק צריך היה לעבור על פני בונקר השריון באגף הדרומי של המוח. במקורו הוכן הבונקר לקליטת מחלקת שריון במצבים של כוננות גבוהה. רמי ידע, שבבונקר התכצרו חוליות הנ"ט המצריות, לכן הורה לתותחן דהאן, כי בעת שייסע הטנק אל עמדתו בדרום המוח, יחדיר לתוך הבונקר פגזים. אחרי כן אמר לו להכניס פגז ראשון לתוך הקנה.

רמי עצמו ריכז רימונים בתוך תא המפקד שכצריית ופקד על הנהג משה דבורה לנוע. «ברגע שיצאנו מן השער, דפקתי לתוך הבונקר את הפגז הראשון. כאשר התקרבו אל הבונקר הייתי בטווח עשרה מטרים ממנו. דפקתי פגז שני, ישר לתוך הפתח. זרקתי גם שני רימונים. עכשיו הייתי בטוח. שמצד הבונקר אין לי מה לחשוש, ואף אחד מהם לא נשאר שם חי. הגעתי לקו אחד עם הפתח — ואז הטפנו את האר-פי-גי. איך זה קרה? פשוט, הם לא היו בכלל בתוך הבונקר, אלא מאחוריו, מוגנים על-ידי הבטון וכל הפגזים והרימונים לא הזיזו להם. הם הכניסו פצצת אר-פי-גי מטווח עשרה מטרים והטנק שלי נדלק במקום».

הטנק נדלק וארבעת אנשי הצוות קפצו החוצה.

סרבלו של רמי התלקח ורגליו הפכו לאכזקות אבל הוא התגלגל מהר בחול. חבט בידיו על הלהבות וכיבה את הדליקה. בעודו עסוק ככיבוי עצמו זינק אחד החיילים המצריים מחוליות הבאזוקה בריצת אמוק. חמוש בסכין קומאנדו בלבד. להתנפל על רמי. אחד מאנשי המעוז. שראה את זינוקו של החייל המצרי. קפץ אל המקלע. ירה צרור ארוך וקטל את המצרי ברגע שהניף את הסכין. החייל הזה. טוראי בוחבוט. טכנאי הגנרטור של המעוז. היה טירון כמעט. בחודש השלישי לשירותו. ועתה הפעיל את המקלע אולי לראשונה בחייו. רמי לא ראה את איש הקומאנדו המצרי מסתער עליו ולא ידע על בוחבוט שנתלץ להציל את חייו. רק כשיחזור מן השבי המצרי ישמע על ההשתלשלות הזאת.

רמי הצליח לכבות את דליקת סרבלו ורץ שפוף אל תלולית עפר קרובה. שם מצא את יצחק מילס ואת משה דבורה ומשם ראה את אלברט דהאן יושב מקופד בין הטנק לבין החיילים המצריים שעמדו על הסוללה.

הסתבר כי רמי, יצחק ומשה קפצו מן הטנק ונמלטו דרומה, אבל אלברט, אשר מפאת מיקומו בטנק. כתא התותחן. ראה את השטח מסביב פחות מכל היתר. לא התמצא בכיוונים. קפץ צפונה. הישר למרגלות האויב. אל מאחורי קפל קרקע נמוך. היתה זו הפעם האחרונה שראה רמי את אלברט דהאן. אבל אנשי המעוז ראוהו קופץ על רגליו, ומנסה להימלט חזרה צפונה — הם ניסו לשווא לחפות עליו. אלברט נורה בצרור ארוך. הזדעזע ונפל.

רמי דורון. משה דבורה ויצחק מילס היו במרחק 30 מטרים. לכל היותר. מן המצרים שהחלו צולפים בהם ובמרחק פחות מזה מן הטנק הבוזר שעמד להתפוצץ על כל התחמושת שבו. הם ידעו כי לרוץ צפונה חזרה למעוז לא יוכלו — דהאן נהרג בנסותו לעשות זאת — ואילו דרומה מהם היה קצה המזח שנשק במים. חסום בגדר תלת־תלתלית גבוהה.

לרגע קיווה רמי שיקרה נס: שיירו מן המעוז פצצת עשן למיסוך. אבל הנס לא קרה. אמרתי להם: חברה. לרוץ לכיוון המים. היו לנו איזה חמישים מטרים לרוץ. השטח פתוח שם לגמרי. המצרים עמדו מאחורי בונקר השריון וירו לעברנו בלי הרף. היריות של החברה שלנו מן המעוז לא יכלו לפגוע בהם. התחלנו לרוץ. לא היה לנו נשק, את הנשק השארנו בטנק. לא היה איפה להסתתר, לקפוץ מאבן לאבן, זה היה שטח חולי שטוח לגמרי. יכולנו רק לרוץ, ליפול, לרוץ, ליפול. רצנו במספור. לא ראיתי בדיוק מה קורה לטני האחרים. אל הגדר הגענו רק משה דבורה ואני. הסתכלנו לאחור. ראינו את מילס שוכב ללא תנועה. הם פגעו בו. זה שאנחנו הגענו לגדר. היה רק מקרה. החטיאו אותנו.

„החלטנו לעבור את הגדר. דבורה — לא נשכב בכלל, רצה לקפוץ מייד מעבר לגדר. זאת גדר גבוהה של שני תלתלים למטה ותלתל שלישי על השניים למעלה. ברגע שהתרומם, נפגע מצרור ונפל לידי. ראיתי את הפצע בצווארו. הוא מת במקום. לא סבל. מת ממש במקום.“ „נשארתי לבד. לא ניסיתי לעבור את הגדר מלמעלה — דבורה נהרג כשניסה לעשות זאת — אלא התחלתי לזחול מתחת לגדר. הרגליים קדימה. איך עברתי שם — אני באמת לא זוכר. עובדה שהייתי בצד השני. כשהגעתי לצד השני של הגדר. התגלגלתי עם הכוויות ברגליים לתוך המים המלוחים. הייתי כבר בתוך המים והם המשיכו לירות אלי. הכנסתי גם את הראש. שחיתי קצת לעומק ואחר כך שיניתי את הכיוון ושחיתי אל השער הצפוני. הגעתי לשער הצפוני ונכנסתי דרך הגדר אל התאג"ד. כנראה הייתי המום. החובש הפשיט אותי ונתן לי זריקה. סיפרו לי כל מיני דברים איך נכנסתי לשם. אני עצמי לא זוכר.“

קרת אלימורה: שריון בשריון

בבוקר יום ג', 9 באוקטובר, החלו המצרים לנוע להתקפת רבתי, במאמץ לפרוץ במעבר המיתלה לתוך סיני. אחר זמן יסתבר, שהטילו להתקפה זו את דיוויזיית-הרגלים ה-19 בתוספת הטיבת שריון ויחידות סיוע. דן שומרון, שחטיבתו 401 היתה עכשיו מרוכזת באיזור המוצא המערבי של המיתלה, הציב את גדוד 195 על ציר המיתלה עצמו. את גדוד 46 (עם פלוגה ג' של גדוד 52 עדיין תחת פיקודו) העלה על הרכס השולט של קרת אלימורה ואילו גדוד 52, באגף השמאלי של החטיבה, נועד להנחתת התקפת-נגד.

פקודת התזוזה לגדוד 52 התקבלה בעודו מטפל בטנקים על דרך החת"ם והסמג"ד עמל לחלץ את הפאטון התקוע. ההוראה הבהולה היתה להניח הכל ולנוע לתפיסת העמדות של יום אתמול. משהגיע הגדוד לעמדותיו, שוב נערך בחצי-קשת. הפעם תוך חילופי מקומות: פלוגה א' של קוטלר מצפון ופלוגה ב' של בנדל מדרום.

בתצפית מערבה ניתן היה לגלות, כי במשך הלילה העבירו המצרים לגדה המזרחית כמות עצומה של ארטילריה ופרסו אותה בצפיפות של «קנה-ליד-קנה-ליד-קנה» לאורך קילומטרים של הסוללה. מן המזח ועד מעוז מפצח. תותחים אלה אמורים היו לסייע לנסיגת הפריצה המצרית, שלא בושש לבוא.

סמוך ל-11 נראו תימרות-אבק מתקרבות מאיזור המזח מורחה לכיון גדוד 52 ועד מהרה הובחנו 25 טנקים פרוסים במבנה התקפה חזיתי.

הטווח היה 4.000 מטרים. המתח בגדוד עלה, בטווח 3.500 מטרים נתן עמנואל פקודת-אש. הפלוגות ירו, אבל בלא תוצאות. «לא הלך לנו, ירינו ולא פגענו. והם לא נעצרים — יורים ומתקדמים». המרחק הצטמצם והלך עד אשר, בטווח 2.000 מטרים לערך, החדיר תותחנו של עמנואל את הפגז הראשון. הטנק המצרי נבלם ונדלק ואחריו שני ושלישי.

וכמו היה בכך אות ליתר — החלו הפגיעות. הצוותים ראו כיצד כל אימת שנפגע אחד הטנקים המצריים קפצו האנשים מתוכו ורצו לטנק אחר ומשנפגע גם טנק זה, קפצו ורצו אל הנותרים. כ-40 דקות ארך קרב-השריון-בשריון ובסיומו נראו 23 טנקים מצריים בוערים. גדוד טנקים מצרי וכמה נגמ"שים — הושמדו.

עמנואל עלה עתה לפסגת דיונה, לצפות על איזור הקרב. לאתר מטרות נוספות ולוודא שלא יופתע הגדוד מנסיגות איגוף. לפתע, בזווית עין שמאל, ראה פגז טנק שנורה לעברו. הפגז קרע חלק מהחול השמאלי של הטנק והרים את הכנף שמעליו. קצין-הקישור-הארטילרי, שניצב על הטנק ליד הצרית, כוסה רסיסים בצווארו. רסיסים ניתזו גם אל פניו של עמנואל. הוא החל לדמוע ועיניו נסתננורו. עמנואל ביקש מהקמב"ץ שיכוון את הטנק המקרטע בירידה מן הדיונה, וממפקד פלוגה ב' דני בנדל — «שתדפוק את הטנק הזה בשבילי». בנדל, בכמה פגזים, הבעיר את הטנק המצרי הפעיל האחרון.

בעוד כשנה וחצי, ביום-ירושלים תש"יה, יוענק לעמנואל עיטורי-העוז על פיקודו ועל לחימתו האישית בקרבות הבלימה של הגדוד.

צפונה משם, בלם גדוד 195 התקפה של חיל-רגלים-משוריין מלווה בטנקים טי-34. פלוגת טוטי פו מדרום לכביש נכנסה לקרב בטווחים קצרים והשמידה שני טנקים. מצפון לכביש השמידה

קרבות הגדוד
8-9.10

מחניון גדודי
מערבית
לכביש הרוחב

עמדות
בלימה
9.10
אח"צ

פלי"ב
8.10

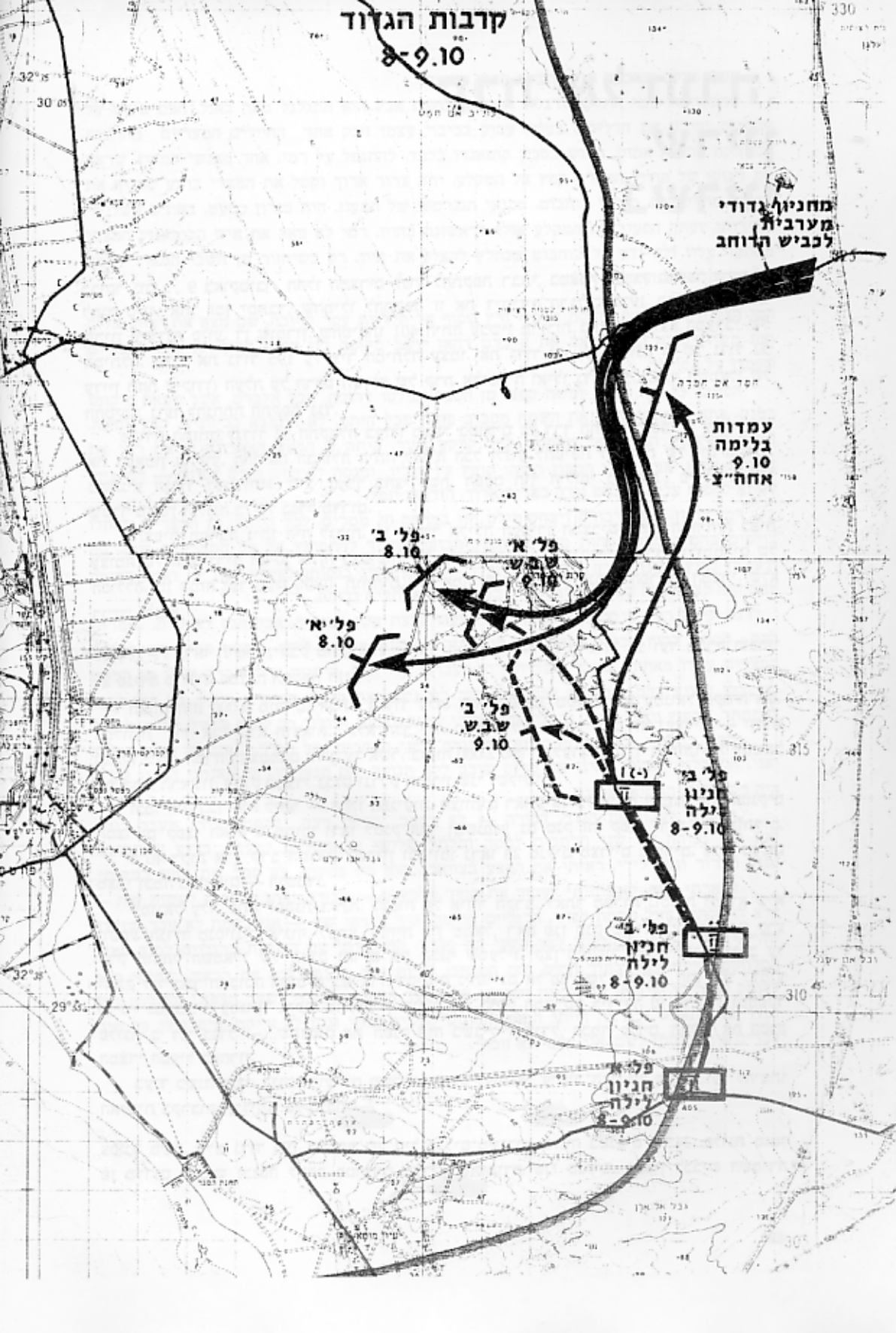
פלי"א
8.10

פלי"ב
שב"ש
9.10

פלי"ב
חניון
לילה
8-9.10

פלי"ב
חניון
לילה
8-9.10

פלי"ב
חניון
לילה
8-9.10

הפלוגה של יוני הכהן חמישה טנקים מטווחים של 800-1.000 מטרים. גל ההתקפה הראשון נשבר. אולם אחר כמחצית השעה תקף גל מצרי שני, מצפון לכביש ומדרומו, בעת ובעונה אחת. אותו זמן עצמו הבחין גדוד 52 בכוח חרמ"ש מצרי מתקדם במהירות מדרום-מערב לעבר ציר המיתלה. בטווח 2.500 מטרים, לערך, פקד עמנואל לפתוח באש. הנגמ"שים השיבו בירי, תימרגו בזריזות בשטחים הפתוחים. וקשה היה מאוד להשיגם באש. כמה מהם בכל זאת נפגעו ונעצרו, אבל הצוותים שנותרו בהם, קפצו מהכלים ותפסו עמדות.

תוך כדי ירי הבחין עמנואל בחוליית צייד טנקים, אשר נטשה את רכבה הפגוע, הצליחה להתקדם ולהתמקם מאחורי אחד הטנקים של פלוגה א'. הוא ראה את החולייה מכוונת את האר"פ-יג"י והטנק אינו מרגיש במאומה. "היה לי תותחן מעולה, אליהו אליהו. ציינתי לו את המטרה והוא ירה מייד. הפגז הראשון עבר מעל החולייה המצרית. הפגז השני, בתיוקן עצמי של התותחן, נכנס הישר לתוך החולייה. ממש בשניה האחרונה לפני שפגעה בטנק".

אולם מול מערך 195 גבר לחץ ההתקפה. שני טנקים מהפלוגה של חיים וייצמן נפגעו מפצצות אר"פ-יג"י שנורו מצפון לכביש. הנפגעים, ובהם וייצמן עצמו, פונו. מדרום לכביש נתקלה הפלוגה של מוטי פז בכוח מעורב של נגמ"שים וטנקים טי"34, וביניהם משחית-טנקים אס"י-100. כלי זה פגע באחד הטנקים של מוטי, הדליק אותו והרג שניים מאנשי הצוות.

מג"ד 195 עזיז לנצנר ציוות מחדש את הגדוד בשתי פלוגות — יוני מצפון לכביש ומוטי מדרום. נסיינות האיגוף מדרום גברו. עזיז חשש שאם יעביר לשם את הפלוגה של יוני, יחשוף לחלוטין את אגפו הימני לסכנת כיתור. הוא קרא אפוא למח"ט וביקש תגבורת.

המח"ט הורה לגדוד 52 לרוץ בדרך החת"ם לעזרת 195. עמנואל הגיע את הגדוד, אולם בהגיע ראש השדרה הגדודית לפתחת ואדי"מבעוק, בדרכה צפונה, שונתה ההוראה וגדוד 52 הוחזר לעמדותיו.

לשינוי ההוראה גרמה הפקודה האוגדתית בדבר קו"הפצצה שנקבע על מורדותיו המערביים של רכס קרת אל-מורה, ושמשמעותו המעשית היתה הורדת גדוד 46 מהרכס שהחזיק בו. כיוון שכך, החליט המח"ט להעביר את גדוד 46 לאגפו הימני של גדוד 195 ולהשאיר את עמנואל במקומו. לכוונת עמיר, מפקד פלוגה ג' של גדוד 52, שהיה עדיין מסופח לגדוד 46, היתה זו הוראה מכאיבה. בועז, שישב על רכס קרת-מורה ביקש שיושאר לפחות כוח קטן במקום: "היינו במקום שולט גבוה, מצויין, שום כוח, חוץ מארטילריה ומטוסים, לא היה מסוגל לפגוע בנו, ואנחנו ראינו את המצרים למטה כמו על כף היד וכל מי שהתקרב — השמדנו אותו". אבל אי-אפשר היה לנהל ויכוח.

גדוד 46 ירד אפוא מהרכס הגבוה, נסע בדרך החת"ם ותפס עמדות מצפון לכביש. הפלוגה של יוני מגדוד 195 הצטרפה לפלוגתו של מוטי מדרום לכביש. שתיהן חיסלו את נסיינות האיגוף המצריים ותפסו עמדות חזיתיות כלפי מערב. המצרים קידמו גלי טנקים על ציר המיתלה, אך בלחימתם של גדוד 46 וגדוד 195 הושמדו או נהדפו כולם.

לאחר שנשברה התקפת הטנקים הצליחו מספר נגמ"שים וגיפי תולר מצריים להתקדם בציר טייפון. בשטח מת הן כלפי המערך של הגדודים 46 ו-195 מצפון והן כלפי גדוד 52 מדרום. הם עברו בתעוזה את השטח הפתוח. בין הגדודים 52 ו-195 המדולדלים בכלים ובתנועתם המהירה חמקו מאש הטנקים של פלוגת קוטלר; טיפסו לקרת אל-מורה, השתלטו על כיפתו והחלו משלחים טילי סאגר לעבר הכוחות של 195 ו-46.

אז הזעיק המח"ט את פלוגתו של בועז עמיר לחזור ולתפוס מחדש את הרכס. הפלוגה יצאה מעמדותיה, שעטה בדרך החת"ם ובהגיעה לנתיב העליה לרכס מצאה עצמה לפתע תחת אש באזוקות, טילים ומקלעים שנפתחה מהמקום אשר אך שעה קודם לכן ירדה ממנו.

טיל סאגר פגע שוב בטנק של המ"מ צבי שמעוני והדליקו מייד. שלושה מאנשי הצוות, עמיר (מגדוד 46), ירון פלציג ושמעוני קפצו החוצה פצועים והתגלגלו בחול לככות את האש שאחזה

טנקים מצריים נפגעים בקרב השריון-בשריון ב-8 באוקטובר, בשיפולי קרת אל-מורה

במרכליהם. התותחן פרוספר אטדג'י נשאר בתוך הטנק הבוזר.

בוזר, שראה את הפגיעה, דהר למקום ואסף את הפצועים לטנק שלו. אחר כך רץ ברגל לנסות לחלץ את פרוספר. שמעוני עמד כזו בחוץ.

בוזר נכנס לתוך הטנק הבוזר, שצריחו היה מלא עשן. האש כבר אחזה בתחמושת ועשן כבד מילא את הצריח. בוזר חבש מסיכה. ניסה להגיע לתא התותחן, אך כל המאמצים היו לשווא. בוזר מוכרח היה להיחלץ. הוא חזר לטנק שלו והעביר בו את שלושת הפצועים לנגמ"ש הפינוי, למח"ט הוברר, שכיבוש הרכס בטנקים בלבד יהיה כרוך במחיר יקר מדי.

הוא פנה אל מפקד האוגדה אלברט: „אמרת לי: תן לי נגמשיים, תן לי צנחנים, תן לי משהו — פלוגה אחת — אני אקח את השטח הזה בחזרה“. מפקד האוגדה אלברט הגיע בעצמו, אבל לא היה בידו לתת את יחידת הרגלים שתכבוש חזרה את הרכס יחד עם הטנקים.

הכוח המצרי שתתחפר ברכס קרת אל-מורה אילץ את דן שומרון לקרוא בצהריים לגדוד 52 להצטרף ליתר שני גדודי החטיבה ולייצב עמדות ממורה לדרך החת"ם. הגדוד נע באיגוף דרך ואדי-מבעוק והצטרף לאגף השמאלי של החטיבה בעמדות בלימה ממורה לתעוז נוצה.

יום 9 באוקטובר נסתיים אפוא בשבירת מתקפה מצרית גדולה ובהשמדת עשרות טנקים מצריים. המצרים, לעומת זאת, הצליחו להשתלט על הרכס החיוני של קרת אל-מורה. הישג שיטריד לא מעט את החטיבה בימים הבאים. אולם, היה זה הישגם הקרקעי האחרון של המצרים בגזרה הדרומית של חזית התעלה.

בערבו של יום ג', 9 באוקטובר, נכנס הגדוד לחניון חטיבתי מערבית לבסיס הטילים (מתכונת זו של חניון תבוצע במשך שמונת הימים הבאים, עד ל-18 לחודש). יום המחרת, 10 באוקטובר, עבר על הגדוד בעמדות בלימה באגף הדרומי של החטיבה ונוצל, בין היתר, לכניסה לתוך תעוז נוצה העוזב לשם תוצאת טנק ונגמ"ש פגועים. שעמדו שם מיומה הראשון של המלחמה.

יום חמישי, 11 באוקטובר, היה מן הימים השקטים בגזרת חטיבה 401. גדוד 46 התקדם קילומטרים אחדים מערבה וכלם נסיונות התקדמות מצריים בכביש המיתלה. באיזור רכס המאדונה, גדוד 52 ביצע משימות דומות באגף הדרומי של החטיבה, וגדוד 195 עסק בעיקר בטיוח

עמדות הפלימה וקרבות "נוצה"

10-22.10

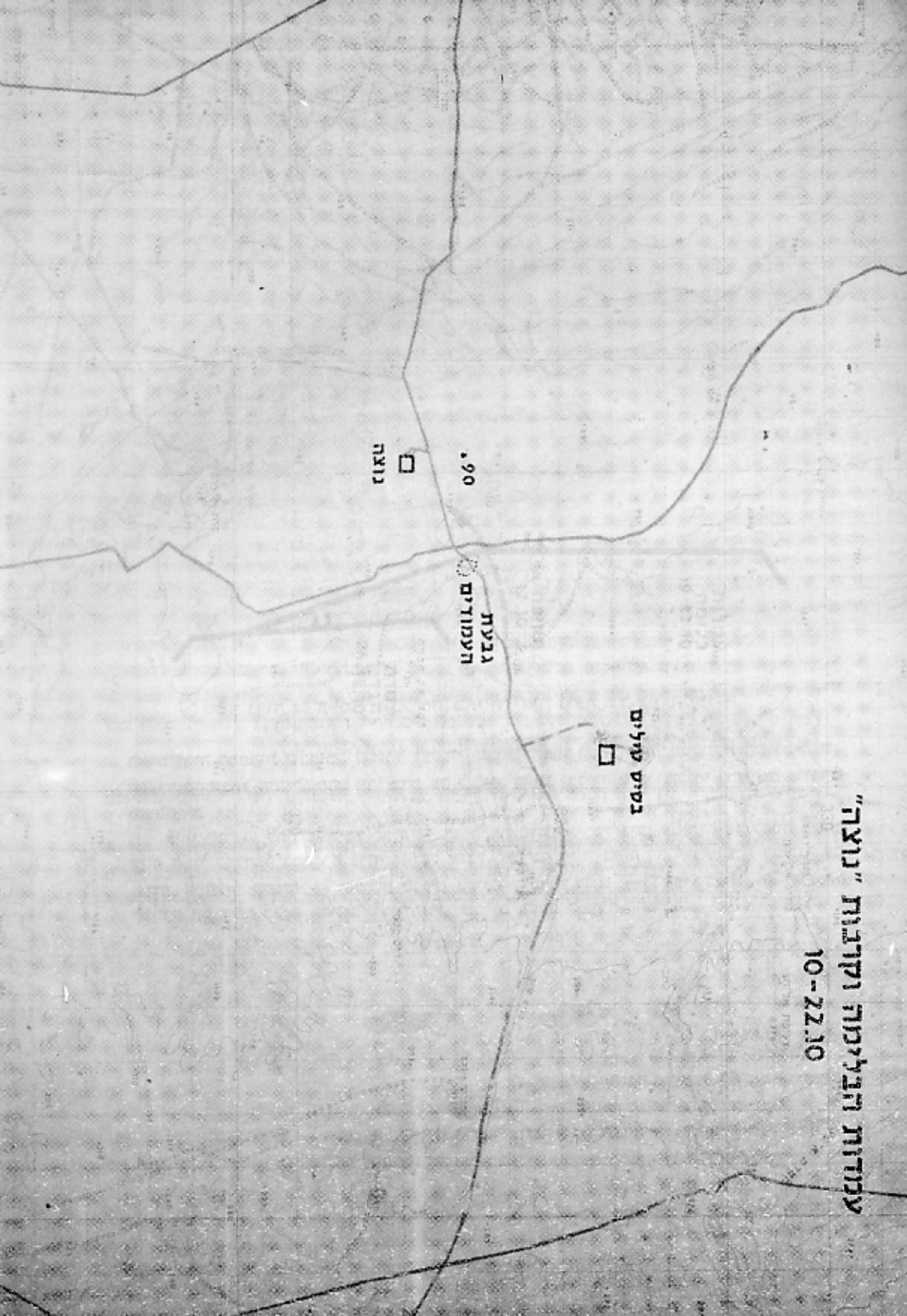
בסיס טילים

גבעת
העמודים

0.90

נוצה

טנקי גדוד 52 בעמדות בלימה, באיזור תעוז נוצה, על ציר המיתלה.

הארטילריה למטרות שבעומק המערך המצרי. בבוקר תפסו הכוחות את המקומות השולטים ש/ המערך החטיבתי, החזיקו מהם וירו בהם עד לשעות הערב ובלילה שוב התכנסו בחניונים גדודיים מאובטחים.

אותו יום, 11 לחודש, קיבל מג"ד 52 חזרה את פלוגה ג' של בועז עמיר, אשר לחמה משחר היום השני למלחמה במסגרת גדוד 46 של שובל. למעשה קיבל חזרה רק את מחצית הפלוגה עם המ"פ. המחצית השניה — שלושה טנקים בפיקוד יהושע דנינו — נשארו בגדוד 46 והופנתה למחרת אל צומת כביש החת"ם וציר יורה. מדרום-מערב למערך החטיבה.

הקרב על שתי הגבעות

בבוקר יום 12 באוקטובר, כשיצא גדוד 195 מחינונו הלילי לחזור לתפוס את התוואים השולטים באיזור תעוז נוצה, הוברר שהמצרים עמדו, כנראה, על התרגלות של תפיסת עמדות יום ונטישתן בלילה. הם סיגנו כלילה כוחות ניכרים של רגלים מצויידים בנשק נ"ט ומסתייעים בטנקים והללו השתלטו על שני המקומות השולטים — גבעת העמודים וגבעה 110 — והתחפרו בהם. המח"ט פקד על גדוד 195 לחזור ולכבוש מקומות אלו.

הפלוגה של יוני הכהן הסתערה על גבעה 110 וכבשה אותה. הפלוגה האחרת, של מוטי פז, התקדמה לגבעת העמודים והתקפה בסאגרים. מוטי השאיר שלושה טנקים בחיפוי והסתער בכוח של ארבעה טנקים. הטנק הימני החיצוני בקו ההסתערות היה של שוקי לוי, אשר בצוותו היו שלושה שריונאים מפלוגה ב' של גדוד 52 — הטען קשר יונתן שגיב, הנהג אבי גורן והתותחן דלי לייבוביץ.

תוך כדי ההסתערות אירעה תקלה במערכת הירי של טנק זה. חוליה מצרית, שהיתה ממש למרגלותיו, ניצלה את השיחוק הרגעי וירתה פצצת באזוקה מטווח שישה מטרים. מייד אחר־כך נפגע הטנק בפצצות נוספות והתלקח. אבי גורן ויונתן שגיב נחלצו פצועים. מוטי, שמיהר לאסוף אותם, שמע מפייהם כי מפקד הטנק שוקי לוי והתותחן דלי לייבוביץ נהרגו בפגיעה הראשונה.

עתה הוברר, כי במשך הלילה הספיקו הרגלים המצרים להקים, למעשה, מערך גדודי של שלושה מוצבים — בגבעת העמודים, בנקודה 110 ובגבעה מרוחקת יותר מערבה. הפלוגות שהסתערו על הגבעות השולטות כבשו אותן, אך נמצאו עד מהרה תחת התקפה כבדה של חיל־הרגלים המצרי וספגו אבידות ניכרות ובמיוחד החמיר מצב הפלוגה של מוטי פז בגבעת העמודים. המח"ט קלט את בקשת התגבורת של מוטי, נסע בנגמ"ש הפיקוד לגבעה 110 שטוהרה, ולקח עמו את הפלוגה של יוני הכהן כדי לצרפה אל לחימת מוטי על גבעת העמודים.

משנוצרה החבירה בין שתי הפלוגות של גדוד 195 על גבעת העמודים, הטיל המח"ט להתקפה את גדוד 52 בגל השני.

פלוגה ג' של בועז עמיר (שהחזירה יום קודם לכן למסגרת הגדוד) קיבלה מעמנאל הוראה להתקדם בעקבותיו מערבה. טנק המג"ד הוביל, הסתער ועבר את קווי המצרים, ירה במקלעיו, טיהר את תעלות הגבעה, התרחק מערבה ונכנס לקרב־אש עם המוצב המצרי המרוחק יותר. תוך כדי תנועתו מערבה נקלע הטנק לשטח נמוך, «צלחת שטוחה בעמק וממולי בטווח 800 מ' שני טנקים מצריים שמכוונים את התותח אלי». עמנאל הזעיק את הפלוגה של קוטלר, לסייע, אולם עד שזו הגיעה, השמיד המג"ד בירי מהיר את שני הטנקים ויחד עם נגמ"ש קצין־הקישור־הארטילרי, שנצמד אליו כל העת, ירה במקלעים ברגלים המצריים סביבו. תוך זריקת רימונים ודריסה בתעלות נחלץ לאחור.

הטנקים של פלוגה ג' הגיעו, עזרו בפיוני הנפגעים (בעיקר מפלוגת החרמ"ש של גדוד 195) וסייעו בגרירת הטנקים הפגועים לאחור.

לעת ערב שוב שלטה החטיבה על הגבעות החיוניות באיזור נוצה. שרידי הכוח המצרי נסוגו משם ומייד לאחר זאת הונחתה על הגדוד הפגזה ארטילרית כבדה — אלא הפעם ללא נפגעים. במשך הלילה הציב המח"ט את הגדודים של שובל ועמנאל לחסימה ואת גדוד 195, שאבידותיו

מראה כביש המיתלה לאחר כמה ימי לחימה : ארגזי תחמושת משני הצדדים.

ביום זה היו ניכרות, הוציא להתארגנות ומנוחה (בימים הקרובים תאמץ לה החטיבה את השיגרה של הבלימה בכוח של שני גדודים, בעוד גדוד שלישי מתרענן ומתארגן בערפם).

למחרת בבוקר, יום שבת 13 באוקטובר, היה גדוד 52 פרוס באיזור הצומת של דרך החת"ם וכביש המיתלה. ההפגזה הארטילרית המצרית, אשר כמעט לא שככה מאז נהדפו נסיונות הפריצה של שריון האוייב — גברה עתה. אולם הפלוגות המנוסות בהפגזות תימרנו, החליפו עמדות ולא נפגעו.

בשעה 11 נפתחה אש מהכוח המצרי שנאחו והתחפר בכיפת קרת אל-מורה. פלוגה א' של קוטלר נכנסה עמו לקרב אש והצליחה לפגוע בכמה נגמ"שים. חוץ כדי הקרב פגע טיל סאגר בטנק של זיו שורר, קצין מילואים שהצטרף אך יומיים קודם לכן בתור מ"מ לתגבור פלוגה א' של גדוד 52; הטיל פגע בסיפון הטנק ולא התפוצץ. זיו שמע חבטה עזה והוציא את גופו מהצריח לראות מה גרם לכך ואז התפוצץ הטיל. זיו נפגע ומת במקום.

למחרת, ביום 14 להודש, היה גדוד 46 במנחת התארגנות לפי הסבב החטיבתי, גדוד 195 תפס עמדות בלימה על כביש המיתלה והגדוד של עמנואל שוב באיזור צומת דרך החת"ם. עתה היתה בפיקודו פלוגה נוספת של צנטוריונים.

ושוב, בנסיבות דומות ליום קודם, בקרב אש עם המצרים שעל הרכס הגבוה, פגע טיל סאגר באחד הצנטוריונים שעמד באגף השמאלי. הטיל התפוצץ בבסיס המקלע ומפקד הטנק, סגן דניאל טאובר, נהרג במקום.

הוא היה החלל האחרון של גדוד 52 במלחמת יום הכיפורים.

ימי המזח האחרונים

המעוזים ליוסף, ונפצו והכפר נפלו. מעוז בוצר פונה מלוחמיו. אך המזח, המעוז שנותק ראשון בגזרה, הוסיף להחזיק מעמד והמשיך בלחימה על נחלאיו ועל שרידיו פלוגה א' של גדוד 52, שנקלעו לתוכו בנסיבות הגורליות של השעות הראשונות למלחמה.

ב־8 לחודש, ביום ב' בשבוע, נפצע רמי דורון — הקצין היחיד שנותר כשיר בעת שנותק המעוז — ונהרגו שלושה מאנשי הפלוגה בנסיון הסרטיכוי להשמיד טנק מצרי בפורט-תאופיק, אבל יתר אנשי הצוותים הוסיפו להפעיל את הטנקים המשותקים ולירות מהם, כלי-עוד פעלו מערכות הירי. אחר-כך נפגע עוד טנק ונפגע הגנרטור, נותקה הספקת החשמל לטנק שבשער הצפוני ואף זה הפך לגרוטאה דוממת.

ב־10 לחודש, ערב סוכות, קיבלו אנשי פלוגה א' דרישת-שלום אישית חמה: עמנואל המג"ד עלה על הקשר. איחל לכולם חג שמח — וכוח להחזיק מעמד, לשרידונאים ולנחלאים אנשי המעוז. הם היו קרובים מאוד ללבי: לא הייתי מפקד שבא לתגבור מאחור. המעוזים האלה היו מן הקצין באחריות. היכרתי את האנשים במעוז. אחרי-אחר, והיו שם טנקים וצוותים שלי.

לקראת סוף השבוע הלך מצב המעוז והחמיר. הקשר עדיין פעל כתקנו ולוחמי המעוז סייעו לחיל-האוויר באתור הנייגים מצריים ותקיפתם. אבל מלאי התרופות של רופא המעוז ד"ר ורביץ — כמו מלאי התחמושת בעמדות — הלך ואול.

סגן מפקד פלוגה א' ישראל קרניאל היה בבונקר החמ"ל רק לעתים רחוקות. בשעות שהיה ער בין וריקות המורפיום שניתנו לו לשיכוך כאביו, ישראל הרגיש עצמו אחראי לכל אנשי פלוגה א' בהיותו הבכיר שבהם, אך היה חסר-אונים.

החיילים, במיוחד הפצועים שבהם, היטלטלו בין מצבי-רוח קיצוניים של תקווה ויאוש קודר. ההאזנה לתודות הבהירה להם, כי בחזית הצפונית נהדפו הסורים מן הגולן. אבל באשר לחזית המצרית לא החכימו. עודדו אותם בהכטחות חבירה: תוך 24 שעות, תוך 12 ושוב — תוך 48. בליל שבת, 12 לחודש, קיבל הדרג המדיני את ההחלטה על כניעת המעוז לאנשי הצלב האדום. למחרת בבוקר ידעו האנשים, כי תוך שעות ספורות יהיו בשבי. כבר ראו את סירת נציגי הצלב-האדום בעבר השני של המים. ההליכה לשבי היתה דבר הגיוני — ויחד עם זאת בלתי-נתפסת לחלוטין.

ישראל קרניאל יצא מן התאג"ד. "הסתכלתי בחיילי פלוגה א', עם החיילים האלה הייתי למעלה מחצי שנה, פלוגה מבצעית נהדרת, התקשרתי אליה מאוד. הסתכלתי ואמרתי לעצמי: לכל הרוחות והשדים, מה הולך פה לשבי!"

מפקד המעוז שלמה ארדינסט, קרניאל ורמי דורון החליטו, כל אחד בפני עצמו, כי "נעבור לצד השני כמו חיילים". אפילו הפצועים, ששכבו בתאג"ד בגופיות ובתחמונים בלבד, נצטוו להתלבש: מדים, נעליים שרוכות, גזרות. כולם התגלחו.

אחרי-כך פירקו את כלי הנשק, ציחצחו שיניים — אולי בפעם הראשונה והאחרונה בתוך המעוז המכותר — ואפילו אכלו.

לבסוף אספו את ההרוגים והניחו אותם בחדר האוכל. לעת הזאת כבר הפסיקו המצרים את

ההפגזה לצורך הוצאת השבויים על־ידי הצלב־האדום. אטולין וטנקיסט נוסף מפלוגה א' אספו את גופת דהאן מן האגף הדרומי של המעוז והביאות לבונקר חדר האוכל, שם הונחה יחד עם גופות יתר חללי המעוז. כשהגיעו אנשי הצלב־האדום, דאגו האנשים לקבל מהם הבטחה שהגופות יועברו לידי צה"ל.

נותר עוד דבר אחד לעשותו: להוריד את דגל המעוז. הדגל הורד באופן מסודר. חיילי הנחלאים והשריונאים עמדו דום והצדיעו — והצדיעו גם החיילים המצריים שעלו בינתיים לחוף. ד"ר ורבין עוד הספיק להחליף תחבושות לכל הפצועים, אחרי־כן נכנסו כולם לסירה ותוך דקות נמצאו בצד המצרי לקראת העברתם לעיר סואץ.

כשבאו המשאיות המצריות והפרידו בין הפצועים לבין הבריאים, בין הקצינים לבין החוג־רים, לא נותר בפיהם דבר לומר איש לאחיו, אלא „שלום, שלום“.

צליחה ואפילו בג'ניפה

ביום 14 באוקטובר ניטש הקרב בוואדיימבעוק — קרב השריון-בשריון שניהל בהצלחה גדוד 46 בדרום הגזרה. תחת פיקוד גדוד 46 נטלה המחלקה של דנינו מפלוגה ג' חלק נכבד באותו קרב שבו תושמדה חטיבת החוד של דיוויזיה 4 אשר ניסתה לאגוף ולהגיע אל כניש הרוחב.

באותו יום הצטרפה לגדוד פלוגת חרמ"ש מילואים, שרבים מאנשיה שירתו בעבר בגדוד 52, כולל מפקדה משיה. הפלוגה סייעה רבות בהמשך המלחמה באחזקת עמדות הגדוד אשר היו נעזבות בערב עליידי הטנקים לקראת כניסה לחניון הלילה.

קרב השריון-בשריון בוואדיימבעוק היה קץ הצלחות הארמיה ה-3 המצרית. שלושה ימים לאחריו, ב-17 לחודש, הורה מפקד האוגדה החדש קלמן מגן למח"ט 401 להעביר את הגזרה החטיבתית כולה לגדוד 52. שני הגדודים האחרים, 46 ו-195, אמורים היו לנוע דרומה. כדי לבצע התקפה יוזמה מדרום לצפון, בתור סדן להתקפה אוגדתית מצפון.

המהלך הזה לא בוצע, אך למחרת היום ב-18 לחודש נעו שני גדודים אלה לגזרה המרכזית. הגיעו בלילה אל ציר עכביש, ועם שחר צלחו את התעלה.

צלוחת הגעלה והפסקת אש באפריקה

23-24.10

תנועה לצליחה
23.10

אמורה
בלימה
22.10

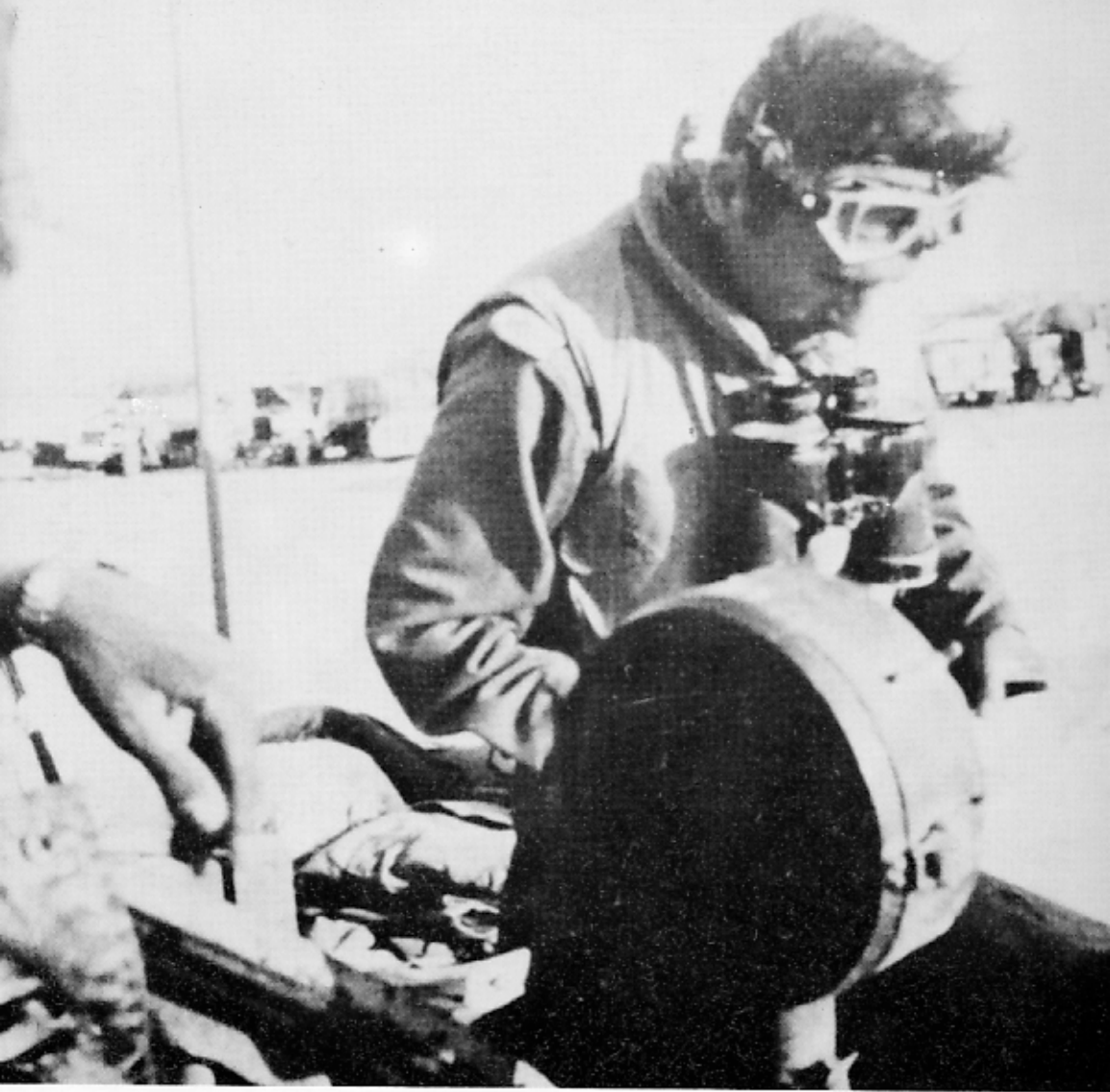
תולוק
24.10

תנועת
לילה
23-24.10

מא
התפסקת
עבודות

מפקד הגדוד עמנואל סקל מעיין במפה באיזור הצליחה, ב-23 באוקטובר

כמו בשעות הראשונות של המלחמה, שוב עמד גדוד 52 פרוס בגזרה הדרומית מול הארמיה ה-3 המצרית. אבל בנסיבות שונות לחלוטין — כשצה"ל בעיצומה של המתקפה הגדולה על אדמת אפריקה ממערב לתעלה.

חמשת הימים הבאים עברו על הגדוד ללא אירועים כולטים, שכן התקפות ממש לא היה עוד בכוח המצרים לפתח בגזרה והם הסתפקו בהנחתות ארטילריות — לעיתים בטפטוף, לעיתים כברד — אבל ללא פגיעות עוד (לבד משלושה פצועים קל בפלוגה ג').

במשך ימים אלה הלך וגדל כוחו של הגדוד. טנקים בודדים תוקנו והצטרפו. כן חזרה מחלקתו של אורי שכטר שהיתה בראס-סודר מאז פרוץ המלחמה וחזרה מחלקתו של דנינו. שלחמה עם גדוד 46.

ערב הפסקת-האש הראשונה מנה הגדוד 28 טנקים ופלוגת חרמ"ש. הפסקת האש הראשונה, בליל 22 באוקטובר, מצאה את גדוד 52 בחניון לילה ליד בסיס הטילים, תחת הפגזות-סיום אדירה הניתכת סביב.

ההפוגה לא נתארכה. רעמי ירי בקעו ממערב לתעלה ועם בוקר קיבל הגדוד פקודה למסור את האחריות על הגזרת לכוח צנטוריונים (עם חלק מפלוגה א' שהוכפף לו) ולנוע במהירות לצליחה. סמוך לשעה 10 לפני הצהריים עלה הגדוד על כביש הרוחב. ממנו על ציר הגידי ומשם, על דרך החת"ם, צפונה לציר ענביש.

לאיזור הגשרים הגיע הגדוד ב־23 לחודש עם ערב וחצה את התעלה תחת אש ארטילרית דלילה. התנועה לצומת צח שבגדה המערבית כבר בוצעה בחשיכה. בצומת תדלק הגדוד והמתין להתבהרות פקודות סותרות עד שנצטוו לנסוע ולאבטח את המרחב שבין אוגדת קלמן מגן ואוגדת אריק שרון, מערבית לפאיד.

בתנועת לילה מהירה עבר הגדוד מדרום לשדה התעופה פאיד, נע מערבה ונכנס לחניון לילה. באור ראשון של יום המחרת עלו הטנקים והנגמ"שים לעמדות תצפית ברכסים הצופים על עמדות המצרים. בקצה הצפון-מערבי של ג'יבל ג'ניפה — קצה התפרסות כוחות צה"ל באפריקה, ב־24 בבוקר נכנסה לתוקף הפסקת-האש השניה אולם עד הצהריים עוד נמשכה אש ארטילרית מצרית דלילה וירדה. בין היתר, על פלוגת המפקדה אשר חברה בינתיים לגדוד יחד עם הדרגים, אף בשעות אחר-הצהריים עוד ניהלה פלוגה ב' תילופי-אש עם כמה תותחים נ"ט במוצב אויב מדרום. אך אלה היו היריות האחרונות ובערב השתרר שקט. תמה מלחמת יום-הכיפורים.

דומיית לבנת אמיצים

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

למטה

עוד זחשך הקרב
ועד בוא האור העלמיצים
הוא כלה ומשאיר אחריו
דומיות לבנת אמיצים
נתן אלוהים

52

במלחמת יום הכפורים
(תשל"ד-1973)

כץ	רמי יונתן	מרטון	אמרי
לנען	אריז	בנעט	בנעט
ליבוביץ	דלי	שני	אורי
פילס	יצחק	אמון	גורמן
מלכסק	ישעיהו	גוטמן	אנדי
מקוביץ	יוסף	גליק	יונה
יצן	אריה	גריסמן	אבנר
סל	יצחק	דוד	בני
סורוב	חנן	דן	אלבי
עוז	רנן	דודי	חיים
מלכמן	צחק	דני	צבי
שורר	גדי	אמנד	דניאל
שבט	אורי	טוב	משה רוב
שפירד	אלי	עקיב	עמרם
עמיר	אמנון	ישראל	יונה

סמל פרוספר אטדג' ז"ל

סמל פרוספר אטדג'י היה תותחן בפלוגה א, אשר עבר לצורך השלמת צוותים לפלוגה ג' כשבועיים לפני המלחמה.

פרוספר נולד ב־1953 בקאזאבלנקה שבמרוקו ועלה לארץ עם הוריו ב־1961. המשפחה ברחה ממרוקו ללא אשרות־יציאה, כדי לעלות לישראל. פרוספר הניח גם חמישה אחים ושלוש אחיות.

פרוספר למד בבית־הספר מרכז הנוער בדימונה. הוא עבד כפועל טקסטיל במפעל סיבי דימונה ובגמר שירותו התעתד להמשיך בעבודתו במפעל.

בגדוד היה פרוספר אחד התותחנים המעולים. למרות שסבל מבעיות רפואיות ברגליו המשיך לשרת בגדוד כטנקיסט, ואף שנאלץ לעתים להלך בסנדלים או כנעלים חצאיות, לא ויתר על זכותו להיות איש־צוות ולא עזב את היחידה.

פרוספר אטדגי נהרג ביום ד', 10.10.73 באיזור תעוז נוצה הוא היה תותחן בטנק המ"מ צבי שמעוני, ובשעה 11 לפני הצהריים, תוך כדי קרב נגד שריון מצרי, נפגע הטנק מטיל סאגר בתא התותחן ונדלק מייד. המ"מ, הטען והנהג קפצו החוצה, אך פרוספר נשאר לכוד בטנק. הנהג חזר לתאו והרחיק את הטנק הבווער מעמדת הירי. המ"מ, בועז עמיר, אסף את שלושת אנשי הטנק והתקרב אליו כדי לנסות לחלץ את פרוספר. הוא עלה על הטנק הבווער וניסה לחלץ את פרוספר, אך לא הצליח בכך. גופתו של פרוספר נאספה לאחר הפסקת האש. הוא הובא למנוחת עולמים בעיר, דימונה.

רביסמל אורי בורשטיין ז"ל

רביסמל אורי בורשטיין היה מפקד טנק בפלוגה ב' והרס"פ של הפלוגה. הוא נולד ב־9.7.52 בתל־אביב. אמו, דבורה, עלתה לישראל מיוון ב־1924; אביו, ישראל, פקיד בקופת־חולים של ההסתדרות, עלה מפולין ב־1926. היה חבר ארגון ההגנה משנת 1937 ואחריכך מנהל מרפאה ומחלקה רפואית בחיליה־אוויר במלחמת־השחרור. אחיו של אורי, יעקב, שירת ביחידת הנדסה קרבית. את לימודיו עשה אורי בבית־הספר התיכון ע"ש כצנלסון בגבעתיים. אחריכך סיים בהצטיינות את בית־הספר התיכון ע"ש קלעי. אורי התכונן להשתלם בשפות איטלקית וצרפתית כדי ללמוד, לכשישתחרר, רפואה בחו"ל.

אורי, הנער הנאה בעל הבלורית הצהובה, היה אהוב על כולם. בני־משפחה, ידידים, חברים וחברות מציינים שהיה ענו, צנוע, נחבא אל הכלים. מעולם לא רטן, לא התמרמר, לא מתח ביקורת, קיבל הכל ברוח טובה והתשובה השגורה תמיד בפיו היתה „הכל בסדר“. הוא אהב שירה, כתב שירים למגירה ולא ייפלא אפוא שאמו, בני־משפחה אחרים, חברים ובעיקר חברות, הספידו אותו בדברי שירה. כותבת אמו:

„כל ימי לימדתך ישר,

צדק ואהבת המלדת.

ואתה הלכת בדרכים אלו

תבריו וידידך דרכיך יספרד“.

חבריו ליחידה — כמו ירון שווארץ — זוכרים את צחוקו המתנגן, את אורי אישר

השיחה, המלבן דברים, המתכנן תכניות לעתיד, לאחר השחרור. בתקופת האימונים נבחנים האנשים בעבודה הקשה, בלחץ הזמן. אורי זכור לכולם כמי שעבד במרץ בלתי־נלאה. סגן מפקד הפלוגה סרן אבי גור מדבר על הרב־סמל אורי כמי שנשא בשלימות בעול האחריות: „אורי היה מאותם מעטים יחידי סגולה, שלא היה צורך לברוק אחריהם... עבודתו היתה מסודרת להפליא, כל פרט היה מאורגן ומתוייק. גם ביחסיו עם פקודיו היה קפדן, אולם 'חולשה' קטנה היתה לו — הוא היה גוער בחיליו ולאחר־מכן היה מתייך אליהם“.

עם פרוץ המלחמה, ביום שבת 6.10 בשעה 2.30 אחרי־הצהריים, נעה פלוגה ב' אל התעלה, על ציר עטיפה, אל מול מעוז מוצון. בגלל תקלת קשר עם היציאה מהתענה, החליף מפקד הפלוגה טנק עם הרב־סמל אורי בורשטיין. הטנק של אורי נפגע כ־5 דקות לאחר כניסתו לקרב, כאשר נתקלה הפלוגה בכוחות רגלים מצריים על הראמפות והסתערה עליהם. נעשו שני נסיגות חילוץ: האחד על־ידי מפקד המחלקה, סגן מושקוביץ, שניסה להתקרב אך נתקל במארב חיל־רגלים מצרי מצוייד בבזוקות, נפגע והתפנה לתעוז נוצה. השני, על־ידי סגן־משנה תגי אלמגור שנפגע גם הוא ושני אנשי צוותו נהרגו. בסביבות השעה 6.20 עבר סגן מושקוביץ שנית ליד הטנק הפגוע, והוא עדיין בער. בתוכו נהרגו כל אנשי הצוות ובתוכם רב־סמל אורי בורשטיין, ב־28.2.74, לאחר ששרידי גופתו נמצאו בשטח שנכבש על־ידי המצרים, הובא רב־סמל אורי בורשטיין למנוחת עולמים בבית־הקברות בקריית־שאל.

סמל שלמה ברודנר ז"ל

סמל שלמה ברודנר היה תותחן בפלוגה א'. הוא נולד בארץ ב-16.2.54, להוריו מניה ואליהו. שעלו מפולין בשנת 1948. אחיו. מתן ואריה. גם הם אנשי שריון.

שלמה למד בבית-הספר היסודי בר אילן בכפר-סבא. כבר אז התבלט במיוחד בשיעורי המלאכה. ובשעה שחבריו היו עוסקים במשחקים. היה הוא מעדיף לעתים קרובות לשבת בחצר ביתו. לפרק ולהרכיב מנועים. מנגנוני שעונים וליצור כלים מעץ ומחמרים אחרים. שעד היום מקשטים את בית הוריו. הוא היה פעיל במועדון הנוער שליד ביתו והצליח ללכד את שאר הנערים סביב פעילויות מגוונות. ככל שהתבגר. רבו תחביבי מלאכת-היד שלו. הוא עסק בטיסנאות. חיטב דמויות חיות בעץ והתמסר גם לצילום ולפיתוח תמונות.

בבית-הספר המקצועי אורט בכפר-סבא. שבו למד מסגרות מכאנית. לא היה אולי מן המצטיינים בלימודים העיוניים. אך לא היה שני לו בעבודה המעשית. עבודותיו היו תמיד המדויקות ביותר. והמורים אף היו מטילים עליו עבודות מיוחדות. מחוץ למסגרת הלימודים. זמן מה לפני התגייסותו לצה"ל עבד בבית-החרושת הדייקן בכפר-סבא ושם התברר עד כמה רבות ידיעותיו הטכניות ועד כמה הן מסייעות לו בעבודתו. בתום שירותו הצבאי התעתד להקים בית-מלאכה לחרטות.

בצד לימודיו ותחביביו הרבים מצא זמן גם לפעולה בהתנדבות בתחנת העזרה הראשונה של מגן-דוד-אדום. הוא עבר קורס כיבוי-אש וקורס בעזרה ראשונה. ושעות רבות היה מסייע לנהגי האמבולנסים או לאנשי תחנת הכיבוי.

אישיותו הדינאמית והסוחפת וחוש ההומור שלו נתנו לו מקום מרכזי בין חבריו. גם כשהיה מעלה רעיונות לאישיגרתיים. אחד מחבריו נזכר, כי פעם נפגשו החברים במוצאי-שבת בשעה מאוחרת אחרי חצות. כולם חזרו מבילווייהם ו"מתו" לישון. אך שלמה. שהגיע לפתע מבית חברתו. עורר את כולם לנסוע לתל-אביב לבילוי נוסף.

בגדוד היה ברודנר תותחן מעולה. וכשעבר לפלוגה א' הוותיקה. היה שם אחד מן המצטיינים והשתלב בין החברה. "ממש. אין אנשים כאלה". היה מתלהב בשובו לחופשה. "איש מוכן למות למען רעהו". כשהיו הוריו דואגים לו. היה מרגיעם ואומר: "אמא. אל תדאגי. הטנק שאני יושב בו הוא כמעט בלתי-פגיע. וגם במקרה של פגיעה אפשר תמיד להיחלץ ממנו".

לפני גיוסו לצה"ל פגש את נערתו. חדווה. הם התעתדו להינשא לאחר שישתחרר. כשהיה מגיע הביתה לחופשה — נזכר חברו — לא היה נשאר זמן רב בבית. מחליף בגדים. אוכל במהירות וצועד לעבר הצומת. למצוא טרמפ לתל-אביב ולפגוש את חדווה. לבוש מקטורן קורדרוי. שידיו הארוכות מכבצות משרווליו. כיסיו מלאים גרעינים ופיו מפוסם את שירי לואי ארמסטרונג.

שלמה ברודנר נהרג ביום הכיפורים בקרבת מעוז הכפר. הטנק שבו היה תותחן. נפגע פגיעה ראשונה ומפקד-המחלקה ארו לבנון נפצע פצעי מוות ופונה לאחור. הנהג. שהיה מפקד טנק. לקח לידייו את הפיקוד. ושלמה נכנס למקומו לתא הנהג. או נפגע הטנק בשנית ונדלק. שלמה נהרג בתא הנהג ולא היתה כל אפשרות לחלצו. בשל התפוצצות התחמושת.

רביטוראי אמנון ברטפלד ז"ל

רביטוראי אמנון ברטפלד היה טען־קשר בפלוגה א'.

הוא נולד ב־9.1.54 בקיבוץ משואות־יצחק. אמו, יסכה דה־בר, נולדה בהולנד ועלתה לישראל בשנת 1932; אביו, יעקב, נולד בגרמניה ועלה לישראל בשנת 1932. היה חבר ארגון ההגנה ושירת בנוטרות בתקופת המנדט הבריטי, נלחם במלחמת־השחרור והלך לשבי הירדני עם נפילת גוש עציון, שירת במלחמת סיני ב־1956 וכן במלחמת־ששת־הימים ב־1967. לאמנון שני אחים ואחות: אחיו יואב שירת כסמל־ראשון בחטיבה 7, נלחם ונפצע במלחמת־יום־הכיפורים בקרבות הבלימה ברמת־הגולן ואחותו משרתת ביחידת מורות במרכז הקליטה בדימונה.

אמנון סיים בית־ספר יסודי ואת בית־הספר התיכון האזורי שפ"ר. לפי עדויותיהם של בני־משפחה, ידידים וחברים ללימודים ולנשק, מצטיירת דמותו של אמנון כנער ער, נבון, שקול ויסודי, המתעניין בשטחי פעולה רבים ויורד לעמקם של דברים. מה שציין אותו במיוחד היתה אהבתו לטבע. היה חובב טבע מרשבע ושקד על ארגון טיולים כשהוא מתווה את המסלולים היפים ביותר. היה חבר בחוג הציפורים במעגן־מיכאל, גרשם לחוג להגנת הטבע ובכל עת פנויה תרה עיניו החדה אחר מראות טבע מיוחדים וציפורים נדירות.

אמנון היה קשור בכל נימי נפשו למשפחתו, ומהיותו דתי אהב יותר מכל את ההתכנסויות המשפחתיות בחגים ובשבתות בבית. לפני גיוסו לצה"ל עבד במסגריית המשק ושם נתגלה עוד צד אחד, לא ידוע עד כה, בכשרונותיו המגוונים — מלאכת־כפיים. הוא הכין ספסל גדול לגינת

רביטוראי אמנון ברטפלד ז"ל

רביטוראי אמנון ברטפלד היה טען־קשר בפלוגה א'.

הוא נולד ב־9.1.54 בקיבוץ משואות־יצחק. אמו, יסכה דה־בר, נולדה בהולנד ועלתה לישראל בשנת 1932; אביו, יעקב, נולד בגרמניה ועלה לישראל בשנת 1932. היה חבר ארגון ההגנה ושירת בנוטרות בתקופת המנדט הבריטי, נלחם במלחמת־השחרור והלך לשבי הירדני עם נפילת גוש עציון, שירת במלחמת סיני ב־1956 וכן במלחמת־ששת־הימים ב־1967. לאמנון שני אחים ואחות: אחיו יואב שירת כסמל־ראשון בחטיבה 7, נלחם ונפצע במלחמת־יום־הכיפורים בקרבות הבלימה ברמת־הגולן ואחותו משרתת ביחידת מורות במרכז הקליטה בדימונה.

אמנון סיים בית־ספר יסודי ואת בית־הספר התיכון האזורי שפ"ר. לפי עדויותיהם של בני־משפחה, ידידים וחברים ללימודים ולנשק, מצטיירת דמותו של אמנון כנער ער, נבון, שקול ויסודי, המתעניין בשטחי פעולה רבים ויורד לעמקם של דברים. מה שציין אותו במיוחד היתה אהבתו לטבע. היה חובב טבע מרשבע ושקד על ארגון טיולים כשהוא מתווה את המסלולים היפים ביותר. היה חבר בחוג הציפורים במעגן־מיכאל, גרשם לחוג להגנת הטבע ובכל עת פנויה תרה עיניו החדה אחר מראות טבע מיוחדים וציפורים נדירות.

אמנון היה קשור בכל נימי נפשו למשפחתו, ומהיותו דתי אהב יותר מכל את ההתכנסויות המשפחתיות בחגים ובשבתות בבית. לפני גיוסו לצה"ל עבד במסגריית המשק ושם נתגלה עוד צד אחד, לא ידוע עד כה, בכשרונותיו המגוונים — מלאכת־כפיים. הוא הזכין ספסל גדול לגינת

הבית, דוגמת ספסלי הגנים הציבוריים, סוכה מתפרקת ועוד.
„אהבתו לטבע לא פחתה כמלוא הנימה עם גיוסו לצה"ל". כותבת בת־כיתתו של אמנון.
„בפגישה ראשונה אחר גיוסו אמר לי: 'ממש כואב לי הלב לראות את הנוף מסביב, בלי
שאוכל לנצלו לטיולים...'”

חבריו לצבא, כמו חבריו ללימודים ובמשק, מציינים את היחלצותו המתמדת לעזרת הזולת.
„הוא היה תמיד במקום הנכון ומוכן לעזור לכולם בכל דבר שלא יהיה”, נזכר חברו שלמה
חמי. הוא עודד לא־מעט את הטירוניס שחזרו מחופשות קצרות מהבית והיו נתונים במשבר
המעבר מתיי אזרחות לחיי צבא. תמיד השתדל להשרות אווירה טובה ובמיוחד במצבים קשים,
טספרים הוריו. חברו דרור מדינה כותב: „הוא היה 'הגבר' בפלוגה, חבר'מן, אדם ישר מאין
כמותו, כן לעצמו ולחבריו.”

ביום השני למלחמה, יום א', 7.10, בשעה 6 בבוקר, עלה הטנק, שבו שימש אמנון טען
קשר לעמדות יחד עם טנקים אחרים מול מעוז ליטוף. ברגע שעלו, נורו על הטנק מספר טילי
סאגר שאחד מהם פגע בצידו השמאלי, צד הטען־קשר של הטנק. רביטוראי אמנון ברטפלד
נהרג והתותחן גפצע.

רביטוראי אמנון ברטפלד הובא לקבורה ארעית במשמר־הנגב, וב־14.8.74 הובא למנוחת
עולמים במשק משואות־יצחק.

רביטוראי אנדרש גוטמן ז"ל

רביטוראי אנדרש גוטמן היה תותחן כפלוגה ב'.

אנדרש נולד ב־9 באוגוסט 1954 בבודפשט שבהונגריה ועלה לארץ עם הוריו ב־1964. בילדותו לא ידע דבר על יהדותו. בבית־הספר היסודי בבודפשט היה תלמיד מצטיין וזכה בפרסי לימוד ובתעודות הצטיינות. בגיל צעיר מאד נתגלו אהבתו וכשרונו למוסיקה והוא החל בלימודי נגינה בפסנתר. הצלחתו היתה רבה והוא השתתף בקונצרטים פומביים בבית האופרה של בודפשט ובאקדמיה למוסיקה.

בהיותו בן 9, החליטו הוריו לעלות לארץ והכניסוהו בסודם. הוא שמר את הסוד, אך כיוון שלא ידע דבר על ישראל ביקש מהם, כי ייקחוהו אל השגרירות הישראלית, כדי שיוכל להכיר את הארץ, שאליה יגיע בקרוב, ולהזיז עיניו בתמונותיה.

לאחר עליית המשפחה הוכנס אנדרש לבית־הספר היסודי מצדה באשקלון. השתלב עד מהרה בחברת הילדים החדשה והתקשר אל הארץ ונופיה. את מקום הפסנתר תפסה אצלו עתה הגיטארה החשמלית. בבית־הספר התיכון היה התלמיד המצטיין במגמה המתמטית־הפיסיקלית ואף התעתד ללמוד פיסיקה גרעינית בתום שירותו הצבאי. היה דמות מרכזית ככיתתו, מוקף חברים, והיה מארגן טיולים ומסעות, נסיעות ארוכות באופניים וערכי נגינה.

ההומור היה תכונתו הבולטת והכובשת ביותר. יום אחד, בשוכו לחופשה הביתה אחרי תרגיל שריון שהשתתף בו, עוד לפני שאמר „שלום“ זרק לאביו: „אבא, מסייבנסה שילמת?“ ומשהתפלא האב הסביר אנדרש: „כל פגז שלי היום היה, בולי; ואתה יודע כמה עולה פגז כזה? גש מיד לשלם מסייבנסה“. ומשהציקו לו הוריו בנושא שערו הארוך חזר אנדרש הביתה, שלושה ימים לפני הגיוס לצה"ל, ובראשו קרחת נוצצת. „מה עשית?“ צועק אבא, והבן משיב: „לפקודתך תמיד!“

היו גם ימים קשים בבית ההורים, שגיששו בצרכי הקליטה. באותם ימים נחגלה אנדרש

הבן האוהב, בכל רגע של פנאי אפשר היה למצוא אותו עוזר לאביו במוסך, עד מהרה למד לטפל במנועים מסובכים והיה מבצע עבודות מורכבות.

«כולם אהבו אותך, כי היית מצחיק וטוב, עמוד התווך בכל מפגש חברתי ובילוי בצוותא. ממונה לא רשמי על המוראל בפלוגה», כותב חברו, סג"מ אסף דרורי, «...ובערכים אתה פורט על הגיטארה בצורה המיוחדת לך ושר, כמו תפילה ארוכה, עם כל הגוף וכל הבדידות, על סוזאן שמובילה לנהר».

לפני ראש־השנה היה אנדרש מאושפו בבית־החולים בתל־השומר, אך לא מצא מנוחה. בחשבו על חבריו הרוצים להגיע הביתה לחופשות החגים, הוא עזב את בית־החולים וירד לסיני. יום אחרי ראש־השנה החליף את חברו הטוב, כדי שיוכל הלה להגיע הביתה ליום הכיפורים.

אנדרש גוטמן נהרג ביום הכיפורים, 6.10.73, סמוך למעוז מפצח ג', עת חש בטנק שלו בפיקוד סג"מ חגי אלמגור לסייע לטנק פגוע אחר.

משעה לאחר תחילת הקרבות ספג אנדרש חבלה בידו, אך אמר שזה בסדר והמשיך להילחם, מספר חברו לצוות הנהג אבי גורן, «הוא לחם טוב והשיג פגיעות טובות, כאשר נפגענו — ראיתי אותו שוכב מחוץ לטנק, יצאתי לחלץ אותו ואמרתי לו שלא ידאג, כי מחלצים אותו, על אף מצבו הקשה ביקש ממני שאעזוב אותו, ואחרי כמה שניות נפח אנדרש את נשמתו».

אבי גורן פינה את אנדרש לאחור, על כנף הטנק, התפוצצות עזה טילטלה את הטנק ואנדרש הועף ממנו ולא נמצא, על אף חפשיים עקשניים תחת אש, רק עם זמדומי הערב נתלתה גופתו של אנדרש עליידי סגן יקי, שסרק את הסביבה, והועברה אל המיתלה.

סמל־ראשון יורם גליק ז"ל

סמל־ראשון יורם גליק היה מפקד טנק בפלוגה ב'. הוא נולד ב־17.5.53 בתל־אביב. אמו, אסתר, נולדה בגרמניה ועלתה לישראל ב־1933. אביו, יוסף, צייר שלטים, נולד ברומניה ועלה לישראל ב־1936. ליורם, שהיה בן־זקונים להוריו, שני אחים, יוסף ואלי, ששירתו בשירות סדיר בצה"ל. את לימודיו עשה יורם בבית־הספר היסודי 'יוסף הגלילי' בתל־אביב ולמד בבית־הספר המקצועי של אודס יד־סינגלובסקי.

יורם ייזכר תמיד לבני־משפחתו כנער יפה־תואר, שוכב, מלא עליצות חיים, שאהבת חייו הים והשמש. היה ספורטאי מצטיין ונחשב ל„אשף המטקות“ בשפת־הים של תל־אביב. אך עם כל זאת לא זנח את לימודיו, ושירתו הסדירה בטוש היו מעשה אמנות, כדברי אביו, לחברו מן הצבא משה בר־לוי, זכור יורם כאדם שנון בעל הוש־הומור, אך מעל הכל כאדם ישר וטוב־לב. „ראיתי בו, בשל כל תכונותיו אלה, אדם נדיר, יקרה־מציאות“, אמר משה בערב שנערך לזכרו של יורם בבית יד־לבנים בתל־אביב. צבי בלומנשטיק, חברו לספסל הלימודים, התרשם מכנותו של יורם, מנאמנותו לחבריו ומהיותו חביב על כולם: „הוא לא נרתע מלומר את האמת בפנים, לא התבייש מפני איש...“

אחי של יורם, אלי, עמד על הניגודים שבו, המעמידים את אישיותו באור מעניין: „הוא היה רגיש — אבל ספקן; היה חברותי — אבל סגור; הוא לא היה מוסיקלי — אך אהב מוסיקה...“

מספר על יורם חברו משה בר-לוי: „אחד מחברינו אמר עליו, שאם היה נקלע לחברה של קניבאלים, גם עליהם היה מתחבב. קשה היה שלא לחבב את האדם הלבבי, בעל חוש-ההומור האירוני, החיוך הספקני והשנינות המדהימה“. משה היה גם אחד האחרונים שראו את יורם בחיים: „ב־6 באוקטובר, יום-הכיפורים, בשעה 13.45, הזעיקו אותנו לטנקים. עוד הספקתי לרוץ לחדר לקחת את החבילה שקיבלתי מן הבית, וראיתי שגם יורם עשה אותו הדבר ובא לקחת את החבילה שלו... רצנו לטנקים ונענו לקראת הבל־ייאמן...“

אותו יום, בשעה 3.30 אחר־הצהריים, היה הטנק שבפיקודו של סמל־ראשון יורם גליק בעמדות כק"מ אחד מזרחית לצומת ציר עט"פ והכביש התעלה, צפונית לכביש המיתלה, וניסה לאתר מטרות. הטנק נפגע מבזוקה במדף המפקד והקשר בתוכו ניתק. התותחן, אשר בניסוץ הבחין שהטען רב־טוויאי צבי זלץ ז"ל נפגע בחזהו ובידו מרסיסים ושמפקד הטנק סמל־ראשון יורם גליק נהרג במקום. בניסטי פקד על הנהג לרדת לעמדת המתנה. בסביבות השעה 4.30 אחר־הצהריים נעשה נסיון על־ידי מפקד הפלוגה טרן חנוך ז"ל לחלץ את הטנק ובנסיון זה נפגע גם הטנק שלו. מאוחר יותר התאושש הנהג והתפנה לנוצה בכוחות עצמו עם הטנק. סמל־ראשון יורם גליק הובא לקבורה ארעית במשמר־הנגב וב־18.8.74 הובא למנוחת עולמים בבית־הקברות בקריית־שאל.

רב־טוראי אבי גרייפמן ז"ל

רב־טוראי אברהם (אבי) גרייפמן היה טען־קשר בפלוגה ב'.

הוא נולד ב־14 ביולי 1954, בראשון־לציון. אביו יוסף עלה לארץ ב־1925 מפולין ושירת בצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה ובחטיבת גבעתי. במלחמת השחרור, ואמו מרים עלתה ממצרים ב־1946. הניח גם שני אחים, ברוך וצבי. אחיו ברוך היה מ"כ בסיירת שקד.

אבי למד בבית־הספר היסודי גורדון ובבית־הספר המקצועי אורט בגבעתיים. עוד בילדותו נתגלו בו כשרונות ציור ומלאכת־יד והוא המשיך לפתחם ולהרחיבם — מצויר, בונה דגמי מטוסים וטנקים ובונה מערכת סטריאופונית משוכללת בביתו.

כשהתקרב מועד גיוסו לצה"ל, אמר, כי רצונו לשרת ביחידה קרבית, כדוגמת אחיו ברוך. תחילה חשב ללכת לגח"ל, אך לבסוף בחר בשריון. „הוא היה נער גבוה ונאה, שעורר ברואי רושם כי הוא נאיבי ותמים“, מספר אחד ממפקדיו, „אבל בהיכרות קרובה יותר התברר לי, כי ההיפך הוא הנכון. אבי היה חייל פיקח, ידע לעבוד היטב והיה אחראי ומסור. הוא היה מסוגר במקצת, ובכל זאת לא היה אדם בפלוגה שלא חיבבו. בתקופת אימון הצמ"פ היו לאבי קשיים רבים. הוא סבל מהאימונים המפרכים והתקשה לעמוד בתנאי הלחץ. אולם, חרף הקשיים, עבר אבי את האימון כטען־קשר והיה לטנקיסט טוב, שידע את מלאכתו ועשה אותה כאמונה, ברצון ובשקדנות. הוא אף היה לשם־דבר בפלוגה על רמת הטיפולים בטנק, שאותם ביצע למופת“.

„אבי היה תמיד מלא מרץ והתלהבות“, מספרת תקווה חי, „כאשר דיבר על נושא קרוב

ללבו הרגשת, שהוא באמת נתון בו בכל לבו ונפשו. עיניו זרחו כעיני ילד קטן המגלה דבר-מה חדש".

„אבי בא תמיד בשמחה ועליזות“, מספרת עליזה רוקנו. „יש לי כמה שעות; מוכרחים לעשות משהו נחמד“. אף פעם לא אהב לשבת במנוחה; תמיד רצה לעבור חוויות רבות ככל האפשר ולמצות את הרגע שבו חי. הוא היה דוחה את הדברים המכוערים מלפניו. מטבעו היה אופטימיסט; אהב לדבר על העתיד ועל הטוב הצפון בו. בכך הסתייע בחוש ההומור שלו ותמיד היה חיוך על פניו.“

אבי גרייפמן נהרג ביום הכיפורים, 6.10.73, סמוך למעוז חפצה ג'. הוא היה בטנק המ"פ. סמוך לשעה 16.30 ראה המ"פ, חנוך סנדרוב ז"ל את הטנק של סמל-ראשון יורם גליק ז"ל פגוע ופקד על המ"מ יקי מושקוביץ' לצאת לחלצו. יקי החל מתקדם, אך נתקל בהתנגדות עזה. הוא דיווח על כך למ"פ והציע לו, ששניהם יתקדמו ויטהרו את השטח עד הטנק הפגוע, בחיפוי הסמ"פ. שניהם התקדמו ולפתע נפגע טנק המ"פ פגיעה ישירה של פגז בנוקה בצריח ותחל בווער. המ"מ יקי התקרב אל הטנק כדי לבלמו ולחלץ את חנוך ואת אבי, שנלכדו בפנים, אך בהיותו סמוך לטנק החלה התחמושת להתפוצץ והוא גאלץ לחדול ממאמציו ולעזוב את המקום. אחרי כשעתיים שוב עבר יקי ליד הטנק, אך הטנק, שצריחו הועף הצידה, עדיין בער.

סמל משה דבורה ז"ל

סמל משה דבורה היה טען־קשר בפלוגה א'. הוריו, סביחה ואליהו, עלו מעיראק לישראל ב־1950. משה נולד ב־5.2.53. אביו הוא קצב. למשה שני אחים, ראובן ויצחק, שניהם שריונאים, ואחות בשם תקוה. הוא סיים את בית־הספר המקצועי עמל ב' ברמלה.

מורתו, מלכה, מעידה על עצמה שאינה יכולה לחדור לעומק משמעות הידיעה ש־משה נפל ואיננו עוד. „אני רואה את משה לנגד עיני“, היא כותבת. „ילד בעל שיער מתולתל, חיוך עצוב בעיניים וכל־כך רחוק מן המוות — כל־כך חי“.

משה, שלא הצליח להשלים את לימודיו — מחמת המחסור התמידי בבית נאלץ לעזור לאביו באטליו — היה תאב־דעת, אהיו, גבי, מספר איך פעם בישר לו משה בשמחה, שהתחיל ללמוד אלגברה בהתכתבות עם בית־הספר של הצבא.

בת־דורתו מרים מספרת על רקע חייה של משפחת דבורה: „כאשר נולד משה, גרה עדיין המשפחה במעברת־עולים והיתה בין האחרונות שעזבו אותה. משפחת דבורה ידעה תמיד מצוקה כלכלית, אך מעולם לא חסר לילדים דבר“. עסקי האטליו לא עלו יפה ומשה התחיל לעבוד כחשמלאי. המקצוע מצא הן בעיניו והוא ראה בו את עתידו. אלא שבינתיים הגיע מועד הגיוס לצה"ל ותכניותיו להעמיק את לימודיו במקצוע נדחו.

כל בני המשפחה הענפה מציינים כי משה היה איש־משפחה למופת, ובמיוחד אהב את בני דודיו הקטנים, שלהם העניק מתנות בכל יום שמחה וחג. היה לו חוש־הומור מבורך וכשרון חיקוי נדיר. פעם, הביע באוזני בת־דורתו משאלה להתקבל ללהקה צבאית, אך הוא לא עמד בבחינות הכניסה ולבסוף גוייס לשריון. הוא התגבר על אכזבתו, ובתום האימונים פעמה בו גאות רוח היתידה, לחבריו לא חדל לספר על הגדוד ועל רוח הצוות שבו: „הגדוד

שלנו הוא בין הגדודים הטובים של צה"ל, סיפר לחברו יהושע. „כשאשתחזרר, אחיה בהרגשה שתרמתי משהו לצה"ל“.

בפלוגתו, הפלוגה הוותיקה של הגדוד, היה משה דבורה שם דבר, לא היה ערב פלוגתי או גדודי שבו לא בלט חוש ההומור וכשרון החיקוי שלו. וכפי שמעיד עליו המג"ד היה משה אחר החיילים הטובים ומאנשי המקצוע המעולים בגדוד כולו.

משה דבורה, יחד עם מפקדים ואנשי צוותים של ארבעה טנקים, חברו אל מעוז המזח בשעות הראשונות של המלחמה. ביום ב', 8.10, השלישי למלחמה, ספג המעוז אש רצחנית. הטנק היחיד התקין ששרד במעוז יצא החוצה כדי לירות על מטרת אויב בגדה השניה. הוא נפגע עליידי פגז בזוקה שנורה עליו מבונקר שריון ביציאה הדרום-מערבית של המעוז והחל לבעור. ארבעת אנשי הצוות קפצו ממנו כדי לתפוס מחסה ורצו לכיוון דרום. שלושה וביניהם סמל משה דבורה, נהרגו מאש נשק קל באזור הדרך היוצאת אל קצה המזח.

מפקדו של משה סגן-משבש רמי דורון, היחיד מצוות אותו טנק שניצל, מספר על המשימה שנטל על עצמו הצוות ועל רגעיו האחרונים של פקודו: „צריך הייתי לצאת משטח המעוז ולנסות להועיל יותר... משה דבורה הגיע אל קרבת הטנק... הסברתי לו מה אנחנו הולכים לעשות, ואת התמונה הבאה לא אשכח לעולם: משה הסתובב לכיוון צפון, פתח את אפודת המגן, חשף את תזוה וקרא: אני הולך לקבל צל"ש, כזה היה“.

גופתו של משה דבורה נאספה יחד עם גופות יתר חללי המזח אל תוך המעוז על-ידי המגינים לפני לכתם לשבי, אך לא נמצאה עד עצם היום הזה ומקום קבורתו לא נודע.

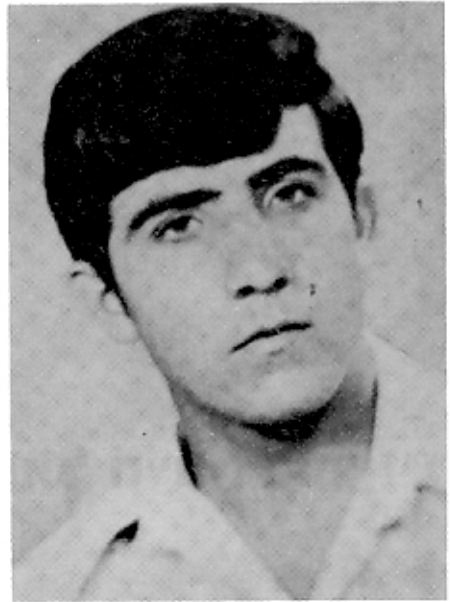
סמל אלברט דהאן ז"ל

סמל אלברט דהאן היה טעניקשר בפלוגה א'. נולד בקובלנקה שבמרוקו בשנת 1953. ב־1954, בהיותו בן שנה, עלה עם הוריו לארץ והמשפחה התיישבה במושב ספסופה. אלברט ז"ל השאיר אחריו עוד חמש אחיות. שלושה אחים וסבתא. שני אחיו, פרוספר ויעקב, שירתו האחד בשריון והאחר בתיל־ההנדסה. אלברט סיים את בית־הספר היסודי חחד במירון ולמד על כיתה י"א בבית־ספר תיכון בצפת. לפני גיוסו לצה"ל עבר קורס למכונאות רכב, שם גילה תבונה־כפיים יוצאת דופן, שבה הוא עתיד להצטיין כאשר יהיה שריונאי בצה"ל.

„אלברט היה בעל ידע טכני רב־גוני“, מספר מ"מ בפלוגתו סגן חגי אלמגור. „בכל פעם שהיתה דרושה יד מקצועית בענין טכני כלשהו, היה זה אלברט שלקח על עצמו את המלאכה וביצע אותה כהלכה“. חגי זוקף לזכותו של אלברט גם את סככת השק"ם המפוארת שהקים בתעוז צידר.

על תפיסתו הטכנית וידי הזהב שלו עומד מפקדו דב נחליאלי, שצריך היה להסב אותו מקשר־טען לתותחן: „מהרגע הראשון הרגשתי שנפל לידי אוצר. הבחור היה מוכשר בצורה מפליאה... אלברט היה פותר בעיות של מכונאי טנקים במהירות וביעילות, וכל זאת בשטח, ללא אמצעי עזר“.

„הנוף הפראי ההררי שהקיף את המושב ספסופה, עיצב במידת־מה את דמותו הקשוחה והדינמית של אלברט“, מספר חברו מילדות נסים אלקבץ. „הוא היה קשור לסביבתו, וידע

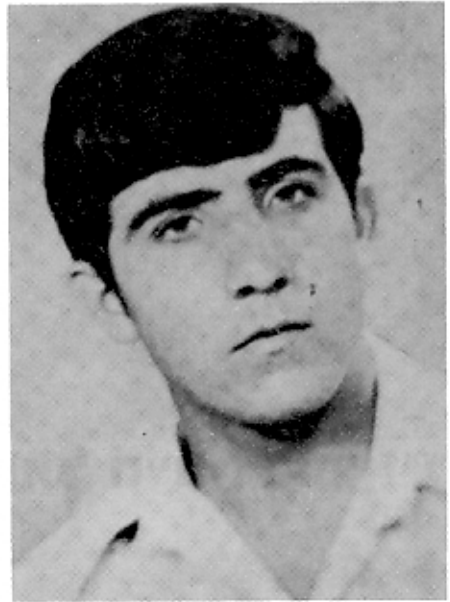

לנצל היטב את חופשותיו הקצרות במושב... מאז שאני זוכר אותו, הוא היה מנהיג החבר'ה". ואכן, חבריו מתקשים לעכל את עובדת מותו: "קשה לי כל-כך להאמין בעובדה מתרידה ומכאיבה זו", אומר חברו חיים.

אחיותיו, נורית ורבקה, מספרות על יחסו החם להוריו: "אלברט היה בן שאהב לעזור בכל דבר, להשביע את רצון הוריו בכל, ומעולם לא השיב בשלילה לשום משאלה שלהם... המלה 'כן' היתה תמיד שגורה על שפתיו..."

כשפרצה המלחמה, חברו מספר טנקים מפלוגה א', שבאחד מהם אלברט דהאן, למעוז המזוה. ביום ב', השלישי למלחמה, הוחלט לצאת עם הטנק התקין היחיד ששרד במעוז ולפגוע במטרות בגדה השנייה. הטנק, אשר צוותו נטל על עצמו משימה גובלת בהתאבדות, נפגע מפגז בוזקה שגורה עליו מבונקר השריון ביציאה הדרום-מערבית של המעוז והחל לבעור. ארבעת אנשי הצוות קפצו ממנו, כדי לתפוס מחסה ורצו לכיוון דרום — שלושה מהם נהרגו באש מנשק קל באזור הדרך היוצאת אל קצה המזוה ונקודת הדלק. רק מפקד המחלקה סגן-משנה רמי דורון, הצליח להיחלץ.

גופתו של סמל אלברט דהאן ז"ל הונחה, יחד עם גופות שאר חללי המזוה, נחלאים ושריונאים, בחדר האוכל של המעוז, לפני לכתם של המגינים לשבי — אך לא נמצאה עד עצם היום הזה, ומקום קבורתו לא נודע.

לנצל היטב את חופשותיו הקצרות במושב... מאז שאני זוכר אותך, הוא היה מנהיג החברה". ואכן, חבריו מתקשים לעכל את עובדת מותו: "קשה לי כל-כך להאמין בעובדה מתרידה ומכאיבה זו", אומר חברו חיים.

אחיותיו, נורית ורבקה, מספרות על יחסו החם להוריו: "אלברט היה בן שאהב לעזור בכל דבר, להשביע את רצון הוריו בכל, ומעולם לא השיב בשלילה לשום משאלה שלהם... המלה 'כן' היתה תמיד שגורה על שפתיו..."

כשפרצה המלחמה, חברו מספר טנקים מפלוגה א', שבאחד מהם אלברט דהאן, למעוז המזוה. ביום ב', השלישי למלחמה, הוחלט לצאת עם הטנק התקין היחיד ששרד במעוז ולפגוע במטרות בגדה השנייה. הטנק, אשר צוותו נטל על עצמו משימה גובלת בהתאבדות, נפגע מפגז בוזקה שגורה עליו מבונקר השריון ביציאה הדרום-מערבית של המעוז והחל לבעור. ארבעת אנשי הצוות קפצו ממנו, כדי לתפוס מחסה ורצו לכיוון דרום — שלרשה מהם נהרגו באש מנשק קל באזור הדרך היוצאת אל קצה המזוה ונקודת הדלק. רק מפקד המחלקה סגן-משנה רמי דורון, הצליח להיחלץ.

גופתו של סמל אלברט דהאן ז"ל הונחה, יחד עם גופות שאר חללי המזוה, נתלאים ושריונאים, בחדר האוכל של המעוז, לפני לכתם של המגינים לשבי — אך לא נמצאה עד עצם היום הזה, ומקום קבורתו לא נודע.

רב־טוראי צבי זלץ ז"ל

רב־טוראי צבי זלץ היה טען־קשר בפלוגה ב'.

הוא נולד ב־15 ביולי 1954 בתל־אביב ולמד בבית־הספר היסודי החייל ביד־אליהו ובבית־הספר המקצועי שבח. הוריו אף הם ילידי הארץ. הגיה גם שתי אחיות. את אהבת הארץ ינק צביקה בכית הוריו משחר ילדותו. הוא אהב לשמוע סיפורים מפי אביו, כיצד לחם בתנועת המחתרת אצ"ל נגד השלטון הבריטי בארץ וכיצד לחם במלחמת השחרור (בחטיבה 9), במבצע קדש ובמלחמת ששת הימים. אמו, ממייסדות היאחזות נח"ל־עוז ליד עזה, נטעה בו את אהבת האדמה. מפקדיו מספרים, כי היה אחד הטענים המוכשרים בגדוד וכי כולם נהנו לצאת איתו למסלולים.

„אחרי הצמ"ס ירדנו לקו וישבנו באחד התעוזים", מספר חברו לצוות אלישע אליהו. „היינו כגוף אחד, כמשפחה אחת. המוראל היה גבוה, אף כי האימונים היו די קשים, אבל צבי מעולם לא התלונן, עזר לחבריה ותמיד ביצע כל משימה שהוטלה עליו. תמיד ראיתי אותו כשחיוך רחב על פניו היפים, ובערב לפני השינה, היה מספר לי על חוויותיו מהבית ועל כל אשר בלבו. בתקופה ששהינו בקו — עשינו שמח. יחד הלכנו לסרטים ויחד למופעים.

«יום אחד יצאנו לאימונים בשעות המוקדמות של הבוקר. היה זה יום חם מאד. לאחר אימון ממושך שנסתיים בשעות הקטנות של הלילה, נכנסנו להגיון והתחלנו בטיפול בטנק. תוך כדי כך התברר לנו, כי יש קלוקל במנוע, והחוליה הטכנית שבדקה אותו קבעה שצריך להחליפו. צבי לא התייאש. חרף עייפותו הרבה, הוא עבד במרץ ועודד אותנו, וכולנו עבדנו עד אור הבוקר ללא שינה».

צבי זלץ נהרג ביום הכיפורים 6.10.73, מצפון לכביש המיתלה וסמוך לכביש התעלה ליד מעוז חפצח ג'. הטנק שבו לחם היה בשעות אחר-הצהריים בעמדה וניסה לאתר מטרות. לפתע נפגע הטנק מפגז בזוקה במדף המפקד והקשר בתוכו ניתק. מפקד הטנק יורם גליק נהרג במקום, וצביקה נפגע מרסיסים בחזהו ובידו. התותחן אשר בניסטי פקד על הנהג לרדת מעמדת הירי, והטנק נשאר בעמדת המתנה. מאוחר יותר נעשה נסיון לחלץ את הטנק על-ידי שני טנקים אחרים ובמהלכו נפגע טנק המ"פ. לבסוף התאושש הנהג וחילץ את הטנק לאחור. רביטוראי צבי זלץ מת מפצעיו בדרך לתעוז נוצה.

סגן דן טאובר ז"ל

סגן דן טאובר היה מ"מ בפלוגת צנטוריונים שסופחה לגדוד למשך כמה ימים. הוא נולד ב-21 באוקטובר 1950, בתל-אביב. אביו אגון, עובד חברת-התעופה A.O.A., עלה לארץ מאוסטריה ב-1938 ואמו עופרה עלתה ב-1939. האב שירת שש שנים בצבא הבריטי, ובמלחמת השחרור שירת בצה"ל. השתתף גם במבצע קדש. דני הניח גם אחות. דני סיים את לימודיו היסודיים בבית-הספר תל-נורדאו בתל-אביב, למד בבית-הספר המקצועי אורט בגבעתיים וסיים בלימודי-ערב את תיכון עירוני א'. הוא היה בעל אמביציות ותעוזה, שהתבטאו בהצלחתו בלימודיו ובהתקדמותו הצבאית. הוא הצטיין במיוחד במקצוע המתמטיקה והקדיש לו הרבה מזמנו, אם בעזרה לתלמידי תיכון מתקשים ואם כמקצוע שאתו עמד ללמוד באוניברסיטה, בשילוב עם הגדסת ייצור.

דני גוייס לחיל השריון, התחיל להתקדם בסולם הפיקוד השדאי. סיים קורס קצינים, קורס קציני שריון ולבסוף קורס מפקדי פלוגות. הוא שירת ארבע שנים בצה"ל, בשנה האחרונה כקצין בקבע, השתחרר ועמד להתחיל בלימודיו באוניברסיטת תל-אביב.

דני טאובר נהרג ביום א', 14.10.73, ממזרח לתעוז' נוצה. בשעות הבוקר היתה פלוגתו בעמדות ממזרח לדרך החת"ם וניהלה קרב אש עם כוחות אויב ברכס קרת אל-מורה. הטנק שלו נפגע במקלע המפקד מפגיעת טיל. דני שמחצית גופו העליונה היתה חשופה מחוץ לצריח, נהרג במקום.

רביטוראי משה דוד טבק ז"ל

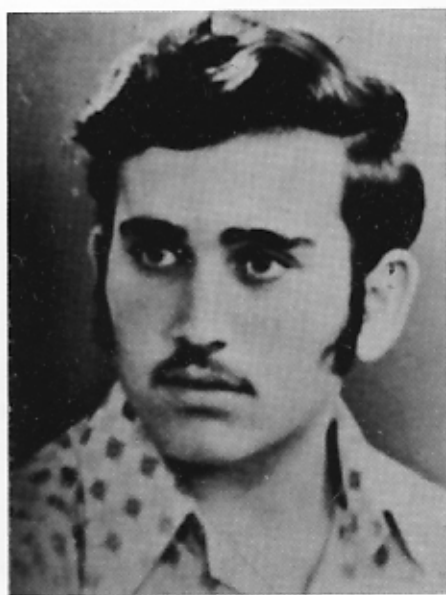
רביטוראי משה טבק היה טען־קשר בפלוגה ב'.

משה נולד ב־14.9.52 במושב בית־מאיר. הוריו, בתיה ושלמה, עלו בנפרד מרומניה ב־1950. לאחר ששיכלו את הוריהם בשואה, והיו ממיסדי המושב בית־מאיר, בו הם גרים עד היום. שניהם חקלאים. למשה את, אהרון, מבוגר ממנו בשנתיים, ששירת עמו בשירות הסדיר בצה"ל.

משה התחנך בבית־הספר היסודי המקומי בבית־מאיר. מספר מורו אליהו: „בין תלמידי בית־הספר שבכפר, היה משה חביב עלי ביותר. לא, אין אלה דברי מליצה שלאחר המוות. דברים אלה אמרתי כמעט בכל אסיפת מורים ובפגישות שהיו לי עם ההורים... הוא היה שקדן, בעל לב טוב ורגיש, המוכן לעזור לחבריו בכל עת. הוא היה כבד־גוף, אך לא כבד־מחשבה ואת הנלמד בשיעורים היה תופס מהר...”

כשסיים את בית־הספר היסודי החל ללמוד בישיבה התיכונית ע"ש הימלפרב בירושלים. מחנכו בתיכון, הרב ויינשטוק, מעלה כמה קווים לדמותו: „מלבד שהיה חבר למופת, היה גם מופת לחבריו בהליכותיו, בנימוסיו הנאים ועל הכל בשקידתו ובחתימתו לטוב וליפה. ירא־שמיים היה מנעוריו... יראה שלא היתה רק פרי הינוכו הטוב בבית הוריו, בבית־הספר ובישיבה התיכונית — היא נבעה מתוך עמקי לברי”.

כצבא, בשריון, למרות האימונים המפרכים, היה תמיד שבע־רצון ומלא סיפוק ומעולם לא „קיטר”. עקב מסירותו ורצינותו נועד להישלח לקורס מפקדי טנקים מיד לאחר יום־

הכיפורים.

סמל ירון שורץ, כתב על צוות הטנק שלו, שעליו נמנה משה טבק: „שימשתי מפקד לצוותים רבים במשך השירות, אולם רק צוות אחד היה לגבי, הצוות שלי...“ ובנתחו את אישיותם של שלושת אנשי צוותו שנספו, כתב הוא על משה טבק: „הוא היה איש העבודה, כמושבניק בדמו, שנה לדבר ואהב לעשות, ולעשות טוב! ועל אף כל קשיי ההסתגלות שהיו לו בתחילה לכל התנאים הקשים, הפך להיות לאשף הטענים בפלוגה“.

במכתב שכתב אחד מאנשי הפלוגה לאהרון, אחיו של משה, נאמר: „משה היה בחור שקט ומסור לתפקידו, מאותו סוג אנשים מיוחד, שאתה יכול להיות סמוך ובטוח שימלאו כל שליחות בצורה המושלמת ביותר“.

הטנק שבו שימש משה טבק טען־קשר נפגע כמה דקות לאחר כניסתו לקרב ביום־כיפור, בשעה 2.30 אחר־צהריים, כקילומטר אחד מזרחית לכביש התעלה, מדרום לציר עטיפה, ליד מעון חפצא ג', מקום שם נתקלה הפלוגה בכוחות חיל־רגליים מצריים הסתערה עליהם. הטנק עלה באש. שני נסיונות חילוץ שנעשו — נכשלו.

משה נחשב לנעדר עד ל־13.12.73, התאריך שבו נמצא הטנק השרוף שלו ובתוכו גוויות אנשי צוותו.

רב־טוראי משה טבק הובא למנוחת עולמים בהר הרצל בירושלים, בי אדר תשל"ד.

סמל־ראשון שלמה (שמאי) ינקו ז"ל

סמל־ראשון שלמה ינקו היה מכונאי וכוזן רכב בגדוד. נולד ב־12.2.51 ברומניה ועלה עם משפחתו ב־1963. אביו פועל בבית־החרושת אסקר ואמו עקרת־בית. הוא למד בבית־הספר היסודי נונינס בקריית־חיים והמשיך את לימודיו בבית־הספר המקצועי עמל במקום, במגמת מכונאות־רכב. בתום שירותו הצבאי התעתד להמשיך ללמוד ולהתקדם במקצועו.

משפחת ינקו — מספרת בת־דודתו — נתברכה בבנות, ושמאי בעל ידי הזהב היה דמות מרכזית בקרב הדור הצעיר בה. תמיד חיכו לו שיחזור לחופשה מסיני ויתקן תקר באופניים, תריס שנשבר, כוננית שהתמוטטה או מכשיר שהתקלקל; ותמיד היו סודות ובעיות שישמרו כדי לספר לו ולשמוע את עצתו. והוא היה מקשיב, מרגיע ומעודד. להוריו היה מסור לאין גבול, ורק בנושא אחד לא שמע להם — כשביקשו ממנו לעזוב את סיני ולעבור ליחידה ערפית. השירות בצה"ל, ובמיוחד בסיני, היה בשבילו חווייה גדולה.

כשהחבריה בגדוד נתקלים בקשיים טכניים המחייבים אילתורים, הם אומרים: „אילו שלמה

היה כאן, היה מוצא פתרון". לכל עבודה היה ניגש ברצון וידע מה לפניו, וכשהיה מישהו מתבריו נתקל בבעיה, היה עוזב את עיסוקיו ורץ לעזור.

בערב יום הכיפורים — מספר מפקדו רפי — עסק בקדחתנות בהכנות לתווה והיה מדרבן בלי הרף את חבריו. למחרת הגיעה הודעה על שני כלים לא-תקינים הנמצאים בקו. רפי עמד לשלוח מישהו אחר, אך שלמה לא הניח לו: „תן לי לעשות את זה“, אמר, „אני מכיר את המחלה של הכלים האלה. תן לי לרדת“.

שלמה ירד למעוז מפצח ג' לתקון זחלם מקולקל והמלחמה תפסה אותו שם. המעוז נכבש על-ידי המצרים וחבריו קיוו, בקוצר-רוח ובתקווה לשמוע את קולו בין קולות השבויים ברדיו קאהיר. לשווא.

רק לאחר שהזרו שבויי המעוז, גודע גורלו. סמל-ראשון שלמה ינקו נהרג ביום 8.10.73 במעוז מפצח ג', עת נפל המעוז לאחר לחימה קשה וממושכת.

צוער דדי (דוד) ישראלי ז"ל

דוד (דדי) ישראלי היה צוער בקורס קציני שריון וסופח כמפקד טנק לפלוגה א'. דדי נולד ב־30 במאי 1953 בקבוצת דברת. הוריו, נחמה ויוסף ישראלי, הם ממייסדי הקבוצה ומוותיקי הפלמ"ח. הוא היה הילד הרביעי במשפחתו בת חמשת הילדים — שני בנים ושלוש בנות. אחיו אפרים, שהיה בוגר ממנו בשנתיים ומשחר ילדותו רעו וידידו הטוב ביותר, נהרג ב־18.10.73 בקרבות הפריצה לגדה המערבית של תעלת סואץ, בהיותו מפקד פלוגת שריון. „כשחושבים על דדי“, כותבת אחותו צופיה, „זהו געש של צבעים: הרבה צבעים עזים, חזקים, שולטים, המהווים ערבוביה גדולה ורועשת. כי דדי היה גועש כזה, סוער בנפשו ובאי־שיתו...“

„מגיל צעיר ביותר התעניין בנעשה סביבו במשק, בארץ ובעולם. קריאת עיתונים היתה הסמל המסחרי שלו. כאשר רצינו להבין תופעה ולרדת לחקרה פנינו תמיד לדדי, כי הוא ידע, הוא כבר למד את הנושא ושלט בו. היה מסביר, מנתח ומתווכח. התעניינותו היתה בצורה המעמיקה ביותר; לא נתן לדברים לחלוף מעליו בלי שייבין את פשרם ומהלכם... כשכגר והיה תלמיד בכיתות־המשך, בד בבד עם הצטיינותו בלימודים העמיק ושקע בשטחים שעניינו אותו. הוא החל להתעניין בארכיאולוגיה ובעקבותיה נסחף כולו לנושא. היהדות, העם, הדת וההגות היהודיים.“

„התעניין במחשבת המזרח הרחוק, במדיטציה ובכל הקשור במיסטיקה, בפילוסופיות החיים השונות, המציגות דתות שונות. שעות על שעות בלילה כויכוחים ובשיחות עם אמא על נושאים אלה, בקריאה ובחיפוש אחר חומר כתוב באותם נושאים. שאף להגיע ללימודים גבוהים בנושאים אלה ויחד עם זה אמר לאבא, שלמד כלכלה: שמור לי את המחברות שלך, כדי שאוכל להיעזר בהן כאשר אלמד כלכלה. ראה בנושא הכלכלה דרך להגשמת רעיונות סוציאליסטיים, תוך שימוש בידע ברמה גבוהה. ובצד אלה גילה התעניינות ובקיאות בפוליטיקה ישראלית ובפוליטיקה עולמית...“

„דדי היה אידיאליסט, שאף לטוב ביותר; רצה להגיע לאמת, לצדק, ליושר. פעם אמר שהוא, כנראה, לא יחיה בקיבוץ. היינו מוכי תדהמה והוא הסביר: או הכל, או לא כלום. אם אי־אפשר להגשים כל אותם רעיונות על שיוויון, שיתוף ויחסי אמת בין אדם לאדם, מוטב לחיות במקום אחר...“

„אי־אפשר לספר על דדי בלי לספר על איה שלו. אהבתו של דדי לאיה החלה, כפי שהסתבר שנים רבות אחר־כך, כבר בכיתה א', ורק כהיותם בכיתה י' העז לתת לה ביטוי. ומאז — אין לתאר אותו בלעדיה. חלק נכבד של אישיותו עוצב ככוח אותה אהבה נפלאה. אהבה שהחלה כאהבת נעורים ראשונה, על כל לבטיה וצעדיה המהוססים, על הטוהר וההיוליות שבה. אהבה שגברה על מכשולי ההתבגרות והגיעה לבגרות ובשלות...“

„האהבה לאיה והידידות עם אפרים מילאו את נפשו של דדי... למרות הניגודים הבולטים כל כך ביניהם, היו שני האחים ידידים בלב ונפש. את כל רזי ליבם גילו איש לאחיו. ועל אף הניגודים היו להם דעות משותפות אהבות משותפות ומחשבות משותפות בנושאים רבים... דדי התגייס שנה אחרי אפרים, וגם הוא לשריון, והתקדם באותו מסלול צבאי בדיק, משתדל לא לבייש את ה„פירמה“ אחרי אחיו הבוגר...“

„בראש־השנה היו שניהם בבית, הבטיחו לבוא ליום הכיפורים, כדי שנצום כולנו יחד. בלכתם ליוזנו אותם אל הכביש, ואבא עוד המשיך איתם כברת־דרך, כמו מתוך תחושה פנימית שפרידה גורלית היא זו.“

דדי ישראלי נפצע ביום א', 7.19.73, בבוקר, ליד מעוז הכפר. הטנק שפיקד עליו נפגע בשני טילים ועלה בלהבות. המישה שבועות נאבק על חייו בבית־החולים, ושם גם נודע לו על נפילת אחיו. הוא מת מפצעיו ב־12 בנובמבר 1973.

רביטוראי רמי (נורמן) כץ ז"ל

רביטוראי רמי (נורמן) כץ היה תותחן בפלוגה ג'. הוא נולד ב־15.4.49 ביוהנסבורג, דרום־אפריקה. עלה לישראל ב־1969 והתיישב בקיבוץ נחשון. את לימודי בית־הספר היסודי והתיכוני עשה ביוהנסבורג. אמו נולדה בדרום־אפריקה ואביו הגיע לשם מליטא ופתח עסק מסחרי. רמי השאיר אחריו בדרום־אפריקה הורים, שתי אחיות ואח, ואילו אח נוסף שלו שירת במסגרת המח"ל ובמלחמת־שת־הימים שירת בגדוד הנדסה, שהיה מסופח לגדוד 52.

חברי משק נחשון מציינים את מסירותו הרבה של רמי ואהבתו לענף הפלחה. אחד מחבריו בצבא כותב: „רמי היה טיפוס סגור וביישן, שהגיע לארץ כמתנדב, הצטרף לקיבוץ נחשון ונשאר בארץ שכה אהב. הוא הגיע לצה"ל עם ידע צבאי רב, לאחר שהיה כשנה חייל בצבא הדרום־אפריקאי. היה איש ענו וצנוע ולא מתבלט, אהב לעזור הרבה לחבריו ליחידה... את דרגתו קיבל על היותו התותחן המצטיין בפלוגה“.

עמי הירש, אחד מחבריו לפלוגה, חיבר לזכרו של רמי שיר תחת הכותרת „אח בכיר — אך צעיר — אך...“, שבו הוא מתאר בפשטות, אך גם בקווים עזים, את אישיותו של רמי:

„...עלינו לזכור, בפלוגה היה רמי הבכור,
שאלנו אותו: „איך זה, רמי, ההורים מסכימים?“
הוא השיב: „מסכימים“, בלי אומר ומלים.
במרצת הזמן לסיפור חיו הקשבנו
אט־אט אל עולמו חדרנו,

והנה התמונה לפני והוא עומד לנגד עיני
צעיר רענן וגא, בלורית שחורה,
וכולו תסיסה ותנועה.
למה בא לארץ — לא נהגנו לחקור ולשאול,
ככה זה ודי... — נהג להשיב,
התייחס אלינו — הצעירים — כאח בכיר,
אך בעיניו לא נראה מבט יחיד..."

הוא זכור לאנשי הפלוגה כאיש מסוגר ושקט, למדן השוקד על ספריו עד לשעות הלילה
הקטנות — הוא ביקש להשלים את לימודיו באוניברסיטה העברית בירושלים.
בפרוץ המלחמה, לחמת פלוגה ג', ובתוכה הטנק שבו שימש רמי כץ כתותחן, באזור המחנה
הפולני, ממזרח למעוז ליטוף. הפלוגה ניהלה קרב אש עם כוח מצרי שניסה לנחות באזור
האגם תמר. הטנק נפגע בטיל סאגר בתא התותחן, ירד מהעמדה והחל לנוע לכיוון תעוז מצווה
כאשר הוא אינו משיב לקריאות בקשר של מפקד הפלוגה. כך נסע עד שנעלם בדיונות. שני
אנשי צוות הטנק שלא נפגעו, נטשו אותו כאשר החלה התחמורת להתפוצץ, במקום שהם אינם
זוכרים במדויק, באזור ציר בקרן. בטנק הפגוע נותרו חללים מפקד הטנק סמל־ראשון אריה
ניצן, ורב־טוראי רמי כץ.
גופתו של רב־טוראי (נורמן) כץ לא נמצאה עד היום הזה, ומקום קבורתו לא נודע.

סגן ארז לבנון ז"ל

סגן ארז לבנון היה מפקד מחלקה בפלוגה א'.

הוא נולד ב־6.10.51 בקיבוץ גדות, שנקרא אז משק הגוברים. הוריו הם ילידי הארץ, חקלאים בקיבוץ פלמחים. האב היה סגן מפקד פלוגת חי"ר במבצע קדש. מפקד פלוגה במלחמת־ששת־הימים ומפקד חבל הג'א במלחמת יום־הכיפורים.

ארז היה תינוק יחיד בקבוצה של 24 צעירים שבנו את ביתם אל מול גולן. כך שכל החברים ראו עצמם שותפים לצמיחתו. המשפחה היתה שם רק שנה אחת, אבל היו שם ימים של תקריות ואש, וצריפים לא־עמידים בפני קליעים, והיו ימים שצריך היה להשכיב את התינוק על הרצפה ולסוכך עליו. כשמלאו לארז שנה, התליטו הוריו לעבור לקיבוץ פלמחים, שהיה אז מקום שומם ופרוע. אך היתה בו חברה של כעשרה ילדים, עובדה חשובה להתפתחותו של ארז.

כבר בן־הילדים גילה ארז את הקסם הטמון בלוח השחמט: אחר־כך, כשיגדל, יתפתחו בו תכונות אופי התואמות משחק זה — עקביות ועקשנות — וכן האהבה לפתרון בעיות מתימטיות מסובכות, חידות מתחכמות וכד'. ארז היכה שורש חזק בפלמחים. פעילותו התפתחה והסתעפה, הן במסגרת הלימודים והן במסגרת החברתית: מזכיר, מרכז חג מחזור ותפקידים אחר־איים אחרים.

ערב התגייסותו לצה"ל התליט ללכת לקורס טיס. „ארז הוא בעל ראש פתוח וכתפיים

מרובעות", יכתוב מדריכו בדו"ח האישי שלו. אך בגלל סיבות בריאות של־מה־בכך (סינוסיטיס) נאלץ ארוז להסיר את הכובע בעל הפס הלבן, מקור גאוותו, וחבש את כומחת השריונאי השחורה. הוא לא היה מוכן לקבל את הגיבויים הקוסמים שהציע לו חיל־האוויר — הוא רצה להיות חייל קרבי, וחבש את הכומתה השחורה. בשריון עבר בזה אחר זה את כל הקורסים זומן קצר לפני המלחמה היה למפקד מחלקת טנקים.

רמי דורון, מפקד מחלקה באותה הפלוגה, מציין את הפשטות שבה תוסר הדאגה לדברים הקטנים, את אהבתו לבית, למשפחה. „בשבילו לחזור הביתה היה מין ערך מקודש: הורים, משפחה, חברים, ים, קיבוץ“, כותב חבר אחר. את עובדת מותו קשה היה לעכל: „ניסיתי לכתוב עליך בלשון עבר, אבל זה לא הולך“, כותב חברו רמי.

בפרוץ המלחמה נעה מחלקת הטנקים של ארוז לבנון במסגרת פלוגה א' להדס 6, מצפון למעוז הכפר. הטנק שלו נפגע, ארוז נפצע בחזהו ופונה אל תא התותחן. סמל אביתר זכאי קיבל פיקוד על הטנק והמשיך בלחימה. עד שנפגע הטנק שנית בפגיעה ישירה בתא הנהג. ארוז פונה על־ידי נגמ"ש לחאג'ד בציר יורה, אך מת מפצעיו.

סגן ארוז לבנון הובא לקבורה זמנית במשמר־הנגב ומשם למנוחת עולמים בבית־העלמין של ביתו, קיבוץ פלמחים.

רב־טוראי דלי ליבוביץ' ז"ל

רב־טוראי דלי ליבוביץ' היה תוחנן בפלוגה ב'. הוא נולד ברומניה ב־25.6.54 ועלה לארץ עם הוריו ב־1966. בישראל עוסקים הוריו יעקב ופני בחייטות למעילי עור. לדלי אחות בשם רוזיטה. את לימודיו החל בבית־הספר היסודי בסבני. רומניה, שם למד עד כיתה ה', סיים בישראל את בית־הספר הממלכתי איגרות ואת המגמה הריאלית של בית־הספר העל־יסודי המקיף באשדוד.

לפי עדות בני־המשפחה, חברים ללימודים ולצבא, מצטיירת דמותו של דלי כבחור צנוע ושקט, בעל הגיון רב ואינטליגנציה גבוהה. למרות נטיותיו הברורות לכיוון המקצועות המדוייקים, הראה התעניינות בלת־רגילה גם בלימודי ההיסטוריה ומדעי־החברה. הוא קרא הרבה, התעמק במקורות, השתתף בלהט בוויכוחים על נושאים שונים והערכותיו היו תמיד שקולות, מקוריות ומעמיקות.

בתחילת כיתה י', הצטרף דלי כמעמד ראשון בכיתתו לחוג לחקר השואה שפעל כבר מספר שנים בבית־הספר, והשתתף באופן פעיל באיסוף, ריכוז ומיון חומר לתערוכה מיוחדת בבית־הספר. כאן גם העמיד, לראשונה, את כשרונו בשטח הצילום לרשות החוג. כאשר החלה ב־1970 התעוררות יהודית כברית־המועצות לעליה לישראל, נדלק דלי למאבק להגנת האסירים הפוליטיים היהודיים שם וראה אתגר מיוחד לעצמו בפרשת משפט ריגה; ביומתו הוצאה חוברת מיסמכים דוקומנטרית הקשורה במשפט זה, ובעיקר השתתף ותרם רבות למסע הנמרץ לשחרורה של סילבה זלמנסון.

בכל פעילותו הענפה, זכור דלי למורו בתיכון, הנריך רילסקי, כנער נעים־הליכות, חביב על כולם, בעל אינטליגנציה מבריקה ואפקטים נרחבים, חרוץ מאוד ופעלתני תמיד, ועוזר כמיטב יכולתו לזולת.

עם תום לימודיו בתיכון ביקש דלי להתקבל לעתודה האקדמאית, אולם מבוקשו לא ניתן לו, אך כאשר גוייס לצה"ל, ביקש להתקבל ליחידה קרבית מובהקת — וגוייס לשריון.

לאחותו רוניטה היה דלי עילוי, שתמיד יש לו עיסוק צדדי נוסף ללימודים הרגילים, עורך נסיונות בכימיה, מתעמק בבדיקות במיקרוסקופ, בונה טיסנים, "השגעונות של דלי, כך היינו קוראים לזה", סיפרה. הוא התעניין מאוד בחקר החלל, רצה ללמוד פיסיקה או אווירונאוטיקה ולשם כך השתתף באימוני גנ"ע'אוויר. היתה לו צורת חשיבה וסקרנות של מדען — "כינינו אותו 'הגאון' של הכיתה", מספר אחד מחבריו הרבים. הוא השתתף בחוג לפיסיקה גרעינית ותורת היחסות במכון וייצמן ברחובות, בקורסים מיוחדים בכור כנחל שורק ובמצפה הכוכבים במצפה־רימון.

בצבא, כמו בלימודים, הצטיין דלי בתפקידו כתותחן. סגן מפקד הפלוגה סרן אבי גור מצוין את הישגיו ללא־תקדים במטות התותחים. וחברים מהיחידה, סיפרו כי דלי התותחן הצטיין גם במלחמה והצליח להשמיד טנקים וכלי־רכב רבים של האויב. "דלי היה חייל מצויין וחבר נאמן, אהוב על כל מי שהכירו", כתב בין־השאר שר־הבטחון לשעבר משה דיין להוריו. מכתב המופיע בחוברת מיוחדת שהוצאה לזכרו של דלי, ביום 7.12.10, בסוף השבוע הראשון למלחמה, בשעה 10 בבוקר, נפגע הטנק שבו שימש דלי תותחן בטיבוב־העמודים על ציר עטיפה, לפני צומת החת"ם. היה זה בעת שארבעה טנקים, בפיקודו של המ"פ מוטי פז מגדוד 195, הסתערו על מחלקת חיל־רגלים מצרית מחופרת בקרבת גבעת העמודים, ליד צומת דרך החת"ם. בהסתערות נפגע הטנק ממרחק קצר על־ידי בזוקות והחל לבעור ולהתפוצץ. מפקד הפלוגה עצר לידו ואסף את הנהג והטען שנחלצו. מפקד הטנק התותחן, דלי ליבוביץ' נהרג.

רבי־טוראי דלי ליבוביץ' הובא לקבורה ארעית בבאר־שבע, ב־11.9.74 הובא למנוחת עולמים בבית־הקברות באשדוד.

סמל יצחק מילס ז"ל

סמל יצחק מילס היה טען־קשר בפלוגה א'.

הוא נולד ב־25 בפברואר 1953, בטירת־הכרמל. אביו יעקב, מנופאי ברכבת, ואמו רינה עלו לארץ מתורכיה ב־1949. הניח גם שתי אחיות, רחל ופנינה. יצחק למד בבית־הספר היסודי דגניה ובבית־הספר התיכון המקצועי אורט במחנה־דוד, במגמת החשמלאות. במקצוע זה אף התעתד לעסוק בתום שירותו הצבאי. בצד לימודיו ועבודתו עסק והתעניין גם במוסיקה, בציור, בספורט ובקולנוע.

„יצחק היה בחור דק גיזרת, שנראה חלוש, והאמת היא, שתמיד הפליאה אותי העובדה שהוא משרת ביחידה קרבית“, מספר מפקדו דב נחליאלי, „בשעה שהודיעו לי שעלי לקבלו לצוות חשיתי, שלא יוכל להפעיל את המקלעים ויותר מכך שלא יהיה מסוגל להרים את הפגזים ולטעון את התותח. אך התברר, שהעובדות היו שונות לגמרי. מילס — נהגנו לקרוא לחבריה בשמות המשפחה — היה זריז להפליא בכל הנוגע לתפעול כלי־נשק. ללא בעיות ובלי שאיש מהצוות ירגיש בכך, היו סרטי־הפעולה מתחלפים, ואיש לא ידע ואיש לא הרגיש שהיו תקלות במקלע. אולם הוא לא היה רק איש מקצוע טוב. כשהיית ניגש אליו ומבקש שיעזור בעבודה כלשהי, אפילו בשעות ובזמנים לא נוחים, מעולם לא היית שומע אותו מסרב. אולי היתה נפלטת אנחה

מפיו, אבל מיד היה קם ומצטרף לעבודה."

יצחק מילס נהרג ביום ב' 8.10.73, במעוז המזח.

בפרוץ המלחמה נעה פלוגה א' לעבר מעוזי הכפר והמזח ובשעות הראשונות נקלעו לחוך המזח ארבעה טנקים. משנותק המזח, הצטרפו צוותי הטנקים להחיימת המעוז המכותר. ביום ב' 8.10 בבוקר, תוך כדי לחימה, הוחלט לצאת בטנק היחיד שגותר תקין לדרום המזח ולנסות להשמיד טנק מצרי שהפגיו את המעוז מן הגדה השנייה של תעלת סואץ. בטנק זה היו המ"מ רמי דורון, התותחן דהאן, הנהג משה דבורה והטען קשר יצחק מילס.

מספר רמי דורון: „הטנק נפגע מבזוקה ונדלק. ארבעתנו קפצנו מהטנק. אני נשכבתי ליד הטנק בנסותי לכבות את האש שאחזה ברגלי. משה דבורה ויצחק מילס רצו לעבר סוללת עפר ואלברט דהאן ניסה להגיע אל השער הדרומי של המזח. הוא נורה ואני ראיתי את גווייתו. הצד לחתי להגיע אל סוללת העפר והחלטנו לנסות להגיע למים. תוך כדי ריצה נפגע יצחק מילס בגבו ונהרג. משה דבורה נפגע מכדור בצווארו ונהרג. אני הצלחתי להגיע למים ולשחות לעבר המעוז."

רב־טוראי ישעיהו (פקה) מלכסון ז"ל

רב־טוראי ישעיהו (פקה) מלכסון היה טען־קשר בסלוגה ב'. הוא נולד ב־16.10.54 בסנטיאגו בירת צ'ילה, וב־1963, בהיותו בן 9, עלה עם הוריו לישראל. אמו ברטה היא ילידת ארגנטינה ואביו אלכסנדר הוא יליד רוסיה — שניהם מפעילי התנועה הציונית בצ'ילה. אביו, תעשיין לשעבר בצ'ילה, עובד בבית־חרושת בישראל. לישיעהו, שהיה בן־זקונים להוריו, שני אחים ששירתו בצה"ל ואחות. את ראשית לימודיו עשה ישעיהו בבית־הספר ע"ש חיים וייצמן בסנטיאגו. עם עלייתו לארץ השלים את לימודיו היסודיים בבית־הספר דובנוב בתל־אביב ואת לימודיו התיכוניים — בתיכון עירוני א' בתל־אביב.

ר' אלכסנדר פילובסקי, מורו לשעבר, מראשי מנהיגי הרוחניים של יהדות צ'ילה, מספר על הנער יפה־התואר: „הוא ניהן בתפיסה מהירה, מוח מנתח וזכרון עצום — אך לא התנשא על חבריו. היה נעים־הליכות והתנהג בפשטות“. את חבלי הקליטה בישראל קיבל הנער באהבה ובתבונה ומבלי להתאונן על קשיים. וכאשר חגג את הבר־מצווה שלו בישראל, זמן קצר לאחר מלחמת־ששת־הימים, במעמד של רבנים מופלגים ובראשם הרב הצבאי הראשי שלמה גורן, כבר היה „צבר“ לכל דבר.

ש. ליפץ, מורו של ישעיהו בתיכון, מעלה כמה קווים לדמות תלמידו: „תפארת ואצילות נפש קרנו ממנו... עמקן היה בהגיגו וחריף ברגשותיו. היה חבר לכל, חרוץ, שקדן, לא פרש מן הציבור... הוא קיים ברוחו ובגופו, כדבר המשורר: פה הגבול, מזה והלאה אין גבולות עוד, ומאחור — לאין מוצא אחר יובילו כל הארחות“.

חנה, חברתו לספסל הלימודים במשך 10 שנים, מציינת את מתינותו ויישוב־דעתו: „הוא היה בכיתה מעין בלם. לא שלא אהב להשתולל... אך תמיד עמדו מאחורי מעשיו המחשבה ושיקול־הדעת“. חברים אחרים וידידי המשפחה מספרים על יחסו החם להוריו ולזולת, על

בני המשפחה, על החן והאופטימיות שהשרה סביבו, על ערכי התרבותיים והלאומיים שינק בבית הוריו.

בעתון „דאס אירישע ווארט“, היוצא בסנטיאגו, שבו הספידו את מותו של ישעיהו מלכסון, מציינים את ביתה התרבותי-הציוני החם של המשפחה; וכמאמר הספר שהופיע ב„לעצטע נייעס“ בישראל, מדברים בשבחיו של ישעיהו בשם-החיבה שכולם הכירוהו, פקה, הנער שנשא את מדיו בגאווה.

בחיבור שכתב פקה בסוף השמינית על „חבלי קליטת עליה בעיני הנקלטים והקולטים“, הוא מציין בין-השאר: „סכנה של פירוד היא בעייתית בכל מדינה, אך היא בעייתית מאוד במדינת ישראל, הנמצאת בסכנת הכחדה מתמדת...“

על שירותו המצטיין בצבא כותב מפקד מחלקתו רמי דורון: „דיברתי איתו על המשך התקדמותו בצה"ל והוא טען שהוא לא כליך רוצה להיות קצין, כיון שהוא לא בטוח שיצליח... אם אתה לא תצליח, אז מי כן?“

הטנק, שבו לחם פקה כטען קשר נפגע מבזוקה במרחק קילומטר מזרחית לצומת כביש המיתלה (ציר עטיפה) וכביש התעלה, סמוך למעון חפצו ג', בהיתקלות הראשונה של הפלוגה, ביום כיפור, בשעה 2.30 אחר הצהריים. הדבר קרה, כשנע מפקד הטנק, המ"מ חגי אלמגור להחיש עזרה לטנק הנוער של סמל-ראשון אורי בורשטיין ז"ל. ישעיהו נפצע קשה, חולץ במעשה גבורה של בהג הטנק רביטוראי אבי גורן, היתיד שנתר שלם מהצוות, ופונה לתעוז ניצה ומשם לתאג"ד. הוא מת מפצעיו בדרך למיתלה.

ישעיהו (פקה) מלכסון הובא לקבורה ארעית במשמר-הנגב, ב-22.8.74 הובא למנוחת עולמים בבית-הקברות הצבאי בקרית-שאל.

סמל יוסף מרקוביץ' ז"ל

סמל יוסף מרקוביץ' היה טען־קשר בפלוגת א'. הוא נולד ברומניה, ב־20 במאי 1953, ועלה לארץ עם הוריו ואחותו בשנת 1963. אביו פועל בנמל חיפה ואמו עקרת־בית. לאחותו הנשואה, זהבה, בן הנושא את שמו. יוסי למד בבית־ספר מקצוע במגמת חשמל, ואחד מתחביביו בזמן לימודיו היה חרטות, בעיקר של כלי־נשק. בתום שירות החובה שלו התעתד לעסוק באותו תחום מקצועי במסגרת צה"ל. הוריו מספרים, כי שאיפתו היתה להיות צנחן וכי רק בשל הפצרותיה של אמו ויתר על השירות ביחידת מתנדבים והתגייס לשריון. במהלך שירותו הצבאי המשיך לדאוג לשלוות הוריו, העלים מהם את מקום שירותו וסיפר, כי הוא נמצא במקום בטוח, הרחק מהקוויים. פעם נפצע פציעה רצינית בעת שירותו, אך לא סיפר על כך להוריו. הללו גילו רק במקרה את סימני הפציעה.

יוסי היה אחד החיילים המקובלים בפלוגה. מעולם לא שכח לבקש מהוריו, כי בחבילות שהם שולחים לו ישימו דברים שאהובים על החברה. יוסי היה טען־קשר בצוות המ"מ חגי אלמגור והיו ביניהם קשרי רעות הדוקים. חגי מספר,

כי יוסי היה מאותם חיילים, שכל מפקד רוצה שיהיו עמו: איש־צוות מעולה, המכיר את כל תפקידיו אנשי הצוות האחרים, ובעיקר — בעל רגש אחריות כלפי תפקידיו וכלפי חבריו. „היה בסדר“, היה אומר תמיד, ובשעת הטיפולים היה שולח את המ״מ לישון. ואם בטיפולים כך, הרי בשעת האימונים על אחת כמה וכמה. מרגע שיצא הטנק לשטח, היה יוסי משתלט על כל נושא ופותר כל בעיה.

המ״מ מספר, כי בעת המצעד בירושלים נשאר פעם הצוות לבד, כי הוא היה עסוק באיזה עניין אחר. השיירה היתה צריכה לנוע — ואין מפקד. יוסי תפס מיד את הפיקוד. „מת, כולם יווזו ואנחנו נישאר פה מאחור?“, אמר למ״מ כשחזר.

יוסי מרקוביץ' נהרג ביום 7.10 בשעות הבוקר, סמוך לצומת המזרח, כאשר הטנק שבו לחם נפגע בשני טילים. מרקוביץ' וחיים דרורי, התותחן, נהרגו מיד ונלכדו בטנק הבורע. מפקד הטנק, הצוער דוד ישראלי, נכווה קשה ומת מפצעיו ב־12 בנובמבר 1973.

סמל־ראשון אריק ניצן ז"ל

סמל־ראשון אריק ניצן היה מפקד־טנק בפלוגה ג'.

הוא נולד בכ"ו בכסלו תשי"ד, 3.12.55, בקבוצת משמרות. אמו רות עלתה לארץ מרומניה בשנת 1947, במסגרת עליית־הנוער באניית המעפילים עצמאות, גורשה לקפריסין והגיעה לארץ רק ב־1948. אביו ישראל הוא יליד הארץ. לאריק גם אח צעיר, המשרת בצה"ל, ואחות צעירה. את בית־הספר העממי סיים אריק בקבוצת משמרות ואת לימודיו התיכוניים בבית־הספר באלוני־יזחק. „הוא ספג בבית המון, חינוך" כלי שהרגשתי בכך", מספרת אמו, „תמיד הקשרים היו כל כך פשוטים וחמים, ועכשיו, כשאני קוראת את המכתב שכתבתי לאריק ביום שבאו להודיע לנו שהוא נעדר, הוא נראה לי כמו מנת־קרב של ציונות, שבלעדיה קשה להחזיק מעמד". „אריק היה אחד החברים הטובים ביותר שהיו לי; לא רק את, אלא גם חבר ממש", מספר אחיו אייל, „היו לנו שיהות ארוכות. שיתפנו הרבה דברים בנינו. היה, פשוט, נעים להיות איתו". בבית־הספר התיכון היה אריק מקובל מאוד בחברה.

„אני זוכר את התקופה של מחנה העבודה", מספר חברו עופר ברסלב, „אנחנו היינו שלושה בנים והן היו שלוש בנות. קראנו להן, שלוש המוסקטריות. היינו נוסעים לבקר אותן והן היו באות לכאן. אחר־כך התברר, שגם הן קראו לנו, שלוש המוסקטריות. תמיד היינו הולכים שלושתנו יחד לכל מקום".

בשנה האחרונה לפני גיוסו השתלב אריק בעבודה במשק ואף התכוון לחזור אליו לאחר התיירות הצבאי. לקראת הגיוס התחילו ההתלבטויות בקשר לעתיד בצה"ל — ללכת לצנחנים, לבח"ל? אבל אריק החליט ללכת לשריון. באותה תקופה גם רקם תכניות יחד עם חבריו על טיולים בעולם שיעשה אחרי הצבא: לבנות יכטה ולשוט מסביב לאירופה; לנסוע לאירופה ולהיות נהג מירוצים...

„כאריק היה משהו שאנשים נסחפים אליו מהר", מספר אורי וסרשטיין, אחד ממפקדיו, „זהו אותו חיוך... אתה הולך מאתיים מטר מאדם ועדיין לא הגעת אליו — והוא מתייך. אריק תמיד חייך".

„אני זוכר, שהגענו ליחידה ופתחנו פחד מוות, כי לא ידענו בדיוק מה קורה פה", מספר אילן טוימקין, שהיה זמן מה תותחן בצוות של אריק. „קיבלו אותנו אמיר ואריק. מלבט ראשון התחלנו, שלוש אנשי הצוות, לנחש מי המפקד שלנו. נועם הסתכל על אריק ואמר: זה הבן אדם; זה הייב להיות המט"ק שלנו. אחרי חמש דקות אנחנו שומעים שהוא המט"ק שלנו. נורא התלהבנו. אולי בגלל מה שאורי אמר שהוא הקרין כלפי חוץ".

„לא פגשתי אפילו אדם אחד שלא אהב את אריק", מספר המ"מ צבי שמעוני, „הוא היה מעין ה'בייבי' של הפלוגה. צעיר; קצת תמים כזה; ישר מאד; עם חיוך פנטסטי". אריק נפל ב־6.10.73, היום הראשון למלחמה.

„אני זוכר שאריק עמד לידי כל הזמן", מספר המ"מ צבי שמעוני, „ירינו לצד השני, עשינו לו סימנים בידיים, ובשלב זה עוד היה הכל די שקט לגבינו. אחר־כך קיבלתי הוראה מהמ"מ לגשת עם סמל המחלקה לכיוון המעוז — ליטוף — שעליו הגנו. כמה דקות קודם לכן התקלקל

הטנק של אורי, ואורי התחלף בטנקים עם אריק. אריק נסע בטנק של אורי, עם הקשר הפחות-תקין, וזו היתה הפעם האחרונה שראיתי אותו. לקראת הערב, כשנענו בחזרה לכיוון התעו שלנו, אמר לי המ"פ בועז בחפש את אריק: ,אנחנו לא יודעים איפה הוא: ,תחפש אותו בדרך". אבל לא מצאנו אותו.

„הטנק של אריק נשאר איתנו“, מספר המ"מ אורי אגמון, „הוא קלט מה שדיברו אליו, אבל לשדר לא היה יכול. את הפקודות שניתנו שמע וגם ביצע... גילינו כוחות מצויים חוצים לכיוון מעבר הגידי. כל טנק, התלבשי על מטרות והתחיל לירות. אחרי זמן די מועט היו שם הרבה מטרות מצריות בוערות. הטנק של אריק היה הימני ביותר לכיוון מזרח ואני הייתי אחרי. פתאום ראיתי שהטנק מסתובב, נוסע אחורה, פונה לכיוון התעו שלנו ונעלם. קראתי לו והוא לא ענה.“
תחקיר שנערך אחר המלחמה הבהיר, כי הטנק נפגע מטיל בצריחו. אריק והתותחן רמי כץ ז"ל נהרגו. הטנק-קשר אלחנן רושניק והנהג חיים שלום הפנו את הטנק מזרחה והתלו נוסעים בכיוון תעו מצווח. הואיל ומערכת הקשר בטנק נפגעה ושותקה, לא שמעו השניים את הקריאות אל הטנק. הם המשיכו לנסוע עד שהחל הצריח לבעור. השניים נטשו את הטנק וחזרו ברגל אל כוחותינו במה שקרוי בסיס הטילים. הם לא זכרו במדוייק את מקום נטישת הטנק, לאחר המלחמה מצא המ"פ בועז, במסגרת חיפוש אחר נעדרים, שרידים מן הטנק. אבל שני החללים שהיו בו, נעדרים עד היום הזה.

רב־טוראי יצחק סגל ז"ל

רב־טוראי יצחק סגל היה נהג בפלוגה ב'.

הוא נולד ב־5 ביוני 1954 ברחובות. אביו, העובד כלבורנט, עלה מרומניה בשנת 1949 ואמו בשנת 1951.

יצחק למד בבית־הספר היסודי בן־צבי ברחובות. היה ילד רגיש, מוכן תמיד לעזור לכל, מגיב ומתלהט בכל מקרה של אי־צדק. הוריו מספרים, כי פעם כונה „גינג'י” בפי מורתו ודמעות צער ועלבון זלגו מעיניו. קשה היה לשכנע אותו, כי שערו האדמוני יפה.

בסיום בית־הספר היסודי למד שנה בתיכון המקצועי אורט וסיים בהצלחה את לימודיו בבית־הספר ענף ברחובות במגמת חשמלאות־תעשייה. במקצוע זה אף התעתד לעסוק כתום

שירותו הצבאי.

בגמר הטירונות עבר יצחק קורס נהגי טנקים והיה לנהג טנק מעולה. מפקדיו וחבריו למדו להעריך את "סגל הג'ינג'י" כחייל וכחבר.

בפרוץ המלחמה נעה פלוגתו לכיוון מעוז מפצח לטנק שבו נהג, אבד הקשר עם הפלוגה והטנק נע צפונה, כדי לחבור שם אל פלוגה ג'. בתנועתו זו בדיונות נפגע הטנק מטיל נ"ט בתא הנהג ויצחק סגל נהרג במקום.

גופתו פונתה על-ידי חבריו עם הטנק לתאג"ד בצומת הגידי.

סרן חנוך סנדרוב ז"ל

סרן חנוך סנדרוב היה מפקדה של פלוגה ב'. חנוך נולד ב־19.9.51 בתל־אביב. אמו היא ילידת הארץ. אביו, שנולד בלטביה ועלה ב־1927, הוא ספק מזון ושירת בצה"ל במלחמת השחרור. לחנוך אחות ששירתה בצה"ל, אח שיריונאי שנלחם ברמת־הגולן במלחמת־יום־הכיפורים, וסבתא.

חנוך סיים את בית־הספר העממי אחד־העם בתל־אביב, ונכנס למחזור הראשון של הפנימיה הצבאית שליד הגמנסיה הרצלית. זה שמציין אותו במיוחד והשפיע על דרכו בחייו הקצרים, היתה קומתו הנמוכה ומבנה גופו הצנום, עובדה שדחפה אותו בדרך הקשה להישגים מרשימים — בגוף וברוח. הוא היה תלמיד מצטיין ופעיל מאוד בכל השטחים והחוגים בבית־הספר: ריקוד, משחק וספורט. ציוניו בלימודים היו גבוהים, הוא היה אחראי ודייקן ולא היה מתפשר עם ציון פחות ממעולה. לא לחינם ציינו מנהל בית־הספר כתלמיד שמעולם לא איחר ולא נעדר מיום לימודים אחד. כשנכנס לפנימיה הצבאית, חששו הוריו שלא יעמוד במבחנים בגלל משקלו הירוד, אך הוא עבר אותם בהצלחה למרות הניפוי המחמיר.

כשניתן לחניכי הפנימיה לבחור בחיל הקוסם להם, טבעי היה הדבר שחנוך יבחר בשריון. כאן חיכו לו אתגרים פיסיים רבים שעליהם ידע להתגבר, והוא עשה חיל מקורס לקורס ומתפקיד לתפקיד. כמפקד — שימש מקור השראה לחייליו.

מספר אחד ממפקדיו, סגן־אלוף יוסי: "...הופעתו החיצונית הצנומה לא הגדירה את אופיו — בעל מרץ ללא־ליאות, תמיד מהיך ותמיד מקבל את הדברים ברוח טובה. הצטיין במגוון של נושאים, ולא רק צבאיים, איש־שיחה גבון, שימש דוגמה לפקודיו. כטנקיסט היה בקי ושלט בתורת השריון על בורית..."

ראויים לציון מיוחד דברי אביו של חנוך, לאחר ששמע מפקדיו וממפקדיו בעליפה ובכתב על התנהגות בנו בקרב בו נפל: „הבן היסב לי בחייו רגעי נחת ואושר, וגם לאחר מותו הוא מאיר את חיי...”

כשפרצה המלחמה לחמה פלוגה ב' שעליה פיקד חנוך, בראמפות, ממזרח לכביש התעלה, מצפון ומדרום לכביש המיתלה, סמוך למעון מפצח ג'. בתחילת הקרב נפגע חנוך בעיניו, אך לאחר כ־10 דקות התאושש והמשיך לפקד על הפלוגה. בסביבות שעה 16.30 ראה חנוך את אחד הטנקים פגוע ופקד על מפקד המחלקה 2, סגן יקי, לחלצו בחיפוי סגן מפקד הפלוגה סגן אבי גור. יקי החל להתקדם, אך נתקל בהתנגדות עזה. נורו לעברו 4–5 בזוקות והוא חזר לעמדה, דיווח לחנוך על המצב והציע לו ששניהם יתקדמו ויטהרו את השטח עד לטנק הפגוע בחיפוי סגן מפקד הפלוגה. שניהם התקדמו, ובהיות הטנק של חנוך במרחק 10 מטרים מטנק 2 נעצר לרגע בשטח פתוח. ספג פגיעה ישירה של בזוקה מצרית והחל לבעור. הנהג והתותחן נטשו את הטנק שהחל להידרדר לאחור. מפקד המחלקה סגן יקי התקרב לטנק כדי לבלמו ולחלץ את מפקד הפלוגה חנוך והטען, אך בהיותו סמוך לטנק החלה התחמושת להתפוצץ והוא נאלץ לעזוב את המקום. סגן יקי עבר שוב, כשעתיים לאחר־מכן, ליד הטנק, אך הכלי המשיך לבעור וצריתו, שהועף, מוטל בצד.

סרן חנוך סנדרוב הובא למקום קבורתו הסופי בבית־הקברות הצבאי בקריית־שאייל

ב־3.3.74.

טוראי דוד עוזו ז"ל

טוראי דוד עוזו היה איש־מילואים שטרם כנהג זחלם לגדוד 52. נולד בתל־אביב ב־31.3.45. אמו לאה, ילדת יוגוסלאביה, עלתה ב־1947 ממצרים, לשם ברכה משפחה עם פרץ מלחמת־העולם השניה. אביו, אהרון עוזו ז"ל, שנולד בירושלים למשפחה שהיא דור חמישי בארץ, שירת בפלמ"ח והיה סגן מנהל כללי בדואר תל־אביב. הוא נפטר ביולי 1972. דוד עוזו הותיר אחריו אם, אשה, שני ילדים, שתי אחיות, סבא וסבתא. דוד סיים את בית־הספר העממי ע"ש אהר־העם בתל־אביב ולמד בבית־ספר תיכון ערב מקצועי, שם למד מקצוע — ליטרש יהלומים. חיים רגב, חברו הטוב מילדות, מספר, כי דוד ניחן בחוש צדק ללא־פשרות ונחלץ תמיד לעזרת החלש. הוא היה מפותח מאוד מבחינה פיזית ונחשב לחזק ביותר בין ילדי הכיתה.

את שירותו הצבאי הסדיר עשה בהצטיינות בחטיבת גולני, אשר לה מסלול אימונים קשה, ותוך כדי שירותו הסדיר נפצע שלוש פעמים. הוא היה חייל ממושמע להפליא, ולראייה מעידה תעודת השחרור שלו הקושרת לו שבחים.

דוד השתחרר מן הצבא בשנת 1966, ובטיול מאורגן שערך בחו"ל הכיר את מי שעתידה להיות אשתו, בחיים האזרחיים השתלב בכל המרץ והחיוניות שהיו טבועים באופיו, ונחשב כאחד מהטובים שבעובדי מפעל היהלומים שבו עבד.

עם פרץ מלחמת־ששת־הימים היה בין ראשוני המגוייסים והוצב בחזית הדרום כמתדלק טנקים בחיל־ההספקה, כאן ניצל בנס מהתקפה אווירית על בסיסו. באוגוסט 67 נשא

דוד לאשה את רחל בחירת לבו. שנה וחצי אחר-כך נולד בנו בכורו רונן, וכעבור שנה נולדה בתו אורית.

ב-23.9.73, כשבועיים לפני פרוץ מלחמת-יום-הכיפורים, הוצב דוד לשירות המילואים כמעוז מפצח. למעשה התנדב לשם, כיוון שהכיר את השטח מתקופת שירותו במלחמת ההתשה. מספר רופא המוצב הן פלג: „אני זוכר את דוד דווקא בתקופה שלפני המלחמה. כנהג זחלם היה משכים מדי-בוקר עם אור ראשון כדי לצאת עם הסיור לפטרול וחוזר בשעות הצהריים מיוזע ועייף. פעמים רבות היה יוצא עם ערב לסיור נוסף... הוא היה אחד החבריה שנתנו הכי הרבה מזמנם, מכוחם ומרצם לניהול שיגרת חיי המעוז“.

בצהרי יום-הכיפורים, דקות ספורות לאחר שחזר דוד מהסיור השגרתי לאורך התעלה, החלו ליפול הפגזים הראשונים על המעוז, ובעקבות ההפגזה החלו יחידות חיל-רגלים הוצת את התעלה. שלושה ימים הדפו לוחמי המעוז את האויב והסבו לו אבדות רבות. ביום ב', 8.10, נפל המעוז. ששה מבין 26 מגיניו, וכיניהם דוד עזון, נורו ונרצחו בידי החיילים המצרים בעת הכניעה.

כחצי-שנה לאחר מותו, נמצאה גופתו של טוראי דוד עזון והוא הובא ב-19.3.74 למנוחת עולמים בקריית-שאול.

רביטוראי יצחק פלדמן ז"ל

רביטוראי יצחק (צקי) פלדמן היה נהג טנק בפלוגה ב'.

הוא נולד ביפו ב־22.9.54. הוריו, סלה וצבי, שעלו לארץ ב־1943 מפולין דרך פרס, נמנו עם ילדי טהרן. אמו היא אחות במקצועה ואביו מנהל סניף בנק. ליצחק אח תאום בשם יואב ששירת בצנחנים ועכשיו הוא בחיל־המודיעין, ואחותו רחל שירתה כפקידה בנח"ל המוצנת. יצחק סיים את בית־הספר היסודי אחוה בשכונה א' בבאר־שבע ואת התיכון המקיף ג' ע"ש הימלפרב שם. בני־משפחתו וחבריו מציינים את טוב־לבו, מסירותו, אחריותו ושמחת־החיים שלו שהיתה כובשת את כל סביבתו. בלימודים הצטיין במיוחד במדעים המדוייקים, במתימטיקה ובפיזיקה. מאוחר יותר, כשיגיע זמנו להתגייס לצה"ל, יתלבט אם ללכת לעתודה האקדמאית כדי ללמוד הנדסה, אבל לבסוף יכריע לטובת השירות הסדיר. על־כּל־פנים, בדבר אחד לא התלבט כלל: „אם כבר להתגייס, אז רק ליחידה קרבית“, אמר להוריו. משכו אותו במיוחד השריון והצנחנים — לבסוף בחר בשריון.

בצבא קיבל צקי הכל ברוח טובה — אימונים מפרכים, אי־נוחות, טירטורים, הכל. „צקי היה חייל שבכל יום מתקופת האימונים הקשה נשאר שליו, נקי, מסודר ומוכן לכל פקודה“, מספר סגן מפקד הפלוגה אבי גור. „בשקט הנפשי שלו, בשלווה בה חי, היתה מין אצילות ביצועיו של צקי בשריון היו מושלמים, ואכן, הוא נבחר להיות נהג טנק מפקד הפלוגה, והיה

מועמד לקורס מפקדי־טנקים. משם הדרך לקורס הקצינים צריכה היתה להיות ישירה".
ביולי 1973 ירדה הפלוגה לשירות בקו התעלה בגיזרה הדרומית על ציר המיתלה – שיגרה של פעילות מבצעית, טיורים ואימונים. „צקי היה אחד החיילים שעליהם אפשר היה לסמוך“, מספר מפקדו. חבריו ליחידה אהבוהו: „בזכרוני ובזכרון כל החברים מהצבא יישאר צקי אגדה של טוב־לב ומסירות ללא־קץ“. כתב להוריו חברו אסף דרורי.
ב„תקופת הקו“ חזר צקי הביתה להופשות אחת לכל ארבעה שבועות. בפיו אין תלונות, הוא מטפל בגינה, עוזר בקניות ובסידור הבית. בחופשה האחרונה שלו, כשנפגש עם אחיו ששירת בצנחנים, התלוצץ: „אתה תרוץ אחרי הטנק ונדבר דרך הטלפון החיצוני...“
כשפרצה המלחמה ביום שבת, ה־6.10, אחר־צהריים, נפגע הטנק שצקי נהג בו, ב־5 הדקות הראשונות של הקרב, כקילומטר אחד מזרחית לכביש התעלה, מדרום לכביש המיתלה, ליד מעוז מפצה ג'. פלוגתו, פלוגה ב', נכנסה אז לקרב אש עם כוחות חי"ר מצריים על הראמפות והסתערה עליהם. הטנק בער ושני נסיונות חילוץ – נכשלו. יצחק פלדמן וכל אנשי הצוות נהרגו.

צקי, שהוכרו תחילה כנעדר, הובא למקום מנוחתו הסופי בבאר־שבע, ב־4.3.74.

סגן זיו שורר ז"ל

סגן זיו שורר היה קצין מילואים שנשלח לתגבר את פלוגה א'. נולד ב־23.3.49 בתל־אביב. האם, שרה, מורה במקצועה, היא ילידת הארץ. אביו, אפרים, פקיד בכיר בחברת התעופה אל על, הוא יליד רוסיה ועלה עם הוריו ב־1923. היה איש חיל־התותחנים בצבא הבריטי. בוגר קורסי־קצינים באנגליה וממייסדי חיל־התותחנים בצה"ל. לזיו אח בוגר ושתי אחיות.

„זיו היה ילד עירני, נבון, רגיש במיוחד ושובב, ידיים ורגליים נתונים בגבס היו אצלו דבר שכיח למדי“, מספרים הוריו. ב־1955 עברה המשפחה לגור בנוף־ים, הרצליה, שם החל את לימודיו בבית־הספר היסודי. הוא היה נער תאב־דעת ובעל דמיון עשיר ופורה במיוחד; ומהיותו כזה, ניסה יחד עם חבר לכתוב ספר מדע דמיוני.

במסגרת עבודתו של אביו, יצאה המשפחה ב־1960 למספר שנים לתורכיה. זיו נתק ממסגרת חבריו ובית־ספרו ולמד שם, אך כפי שהתוודה בפני הוריו: „אם אצטרך לבחור בין הורים ללא חברים ישראלים, או חברים ישראלים ללא הורים — החברים עדיפים“. ואכן, כעבור שנתיים חזר לישראל וסיים את בית־הספר היסודי בנוף־ים, בהצטיינות.

את לימודיו התיכוניים עשה זיו במסגרת הפנימיה הצבאית שלייד בית־הספר הריאלי בחיפה. שם גדל והתפתח כנוף וברוח והפך לעלם תמיר וחסון, נבון, פיקח ובעל חוש־הומור נדיר. היו לו תחומי התעניינות רבים, אך מה שכבש את לבו היו המדעים המדוייקים, פלאי הטכניקה, העתידנות.

את הפנימיה סיים ביוני 1967, בתום מלחמת־ששת־הימים. בתקופת לימודיו ביקר זיו בכל

חופשותיו בחו"ל אצל הוריו — קודם בתורכיה ואחר־כך בדרום־אפריקה. בטיוליו הרבים ספג מראות וחוויות שהעשירו אותו רבות. עם התגייסותו לצה"ל, בחר זיו בחיל השריון, עבר את הקורסים הדרושים והיה לקצין. כמפקד מחלקת סנקים לחם במשך כל תקופת מלחמת־ההתשה במוצבים שלאורך התעלה. באוגוסט 1971 נשא זיו לאשה את בחירת לבו רחל (לוקי), בוגרת האקדמיה למוסיקה, שלמדה גם סוציולוגיה, והם התיישבו בהרצליה. זיו, שהשתחרר בינתיים מצה"ל, למד סטטיסטיקה וכלכלה. בני הזוג היו סטודנטים למופת, קיימו משטר לימודים קפדני ותיכננו את עתידם. בפרוץ מלחמת־יום־הכיפורים עדיין לא הספיק זיו להשתבץ ביחידת מילואים כלשהי. הוא לבש את טדיו וחיוכה לקריאה — פחד שהמלחמה תסתיים בלעדיו. אביו, שנקרא בצהרי אותו יום ליחידתו, התקשר עמו לפנות־ערב. „ראה“, אמר לו זיו, „אותך הזקן כבר קראו, ואני עוד יושב ומחכה“. למחרת גוייס ונשלח כמפקד מחלקה כתגבורת לגדוד 52, שסבל אבידות כבדות. ביום שבת, 13.10.73, נמנה סגן זיו שורר על פלוגה א' שניצבה בעמדות אש באזור צומת דרך החת"ם עם כביש המיתלה, וניהלה קרב אש עם האויב על רכס קרת אל־מורה. הטנק שלו נפגע מטיל בסיפון, אך הטיל לא התפוצץ. כשהוציא זיו את ראשו כדי לזהות את פשר החבטה, התפוצץ הטיל. הוא פונה לתאג"ד המיתלה בנגמ"ש הפינאי, ושם נקבע מותו. סגן זיו שורר הובא עוד באותו יום לקבורה ארעית במשמר־הנגב, וב־8.8.74 הוכא למנוחת עולמים בקריית־שאול.

סגן אורי שכטר ז"ל

סגן אורי שכטר היה מ"מ בפלוגה ב'.

הוא נולד ב־24 בינואר 1953. הוא נתייתם מאמו, שמתה ממחלה קשה. אחיו משרת כקצין קרבי בצה"ל. אורי למד בבית־הספר היסודי יהודה החכבי בתל־אביב וסיים את בית־הספר התיכון העירוני ד'. הוא הירבה לעסוק בספוט — כדורסל ושחיה — אהב טבע ונוף, התעניין בארכיאולוגיה גיה וטייל בארץ לארכה ולרחבה.

„אורי לא ידע מנוחה“, מספר חברו יעקב גרוסברד, „היה בא הביתה ורץ. רץ לחברים, לים, לטיולים, לבלות — שלא להפסיד זמן... אורי היה מנהל ראשי של מחלקת תובכי בעלי החיים וגם על מלאכת הגינון לא פסח. הוא היה מלך האספנים — הכל אסף, מקופסאות גפרורים ועד אבנים; שתי אבנים הביא מן המלחמה“.

כשפרצה המלחמה, הופנה אורי עם מחלקתו דרום־מערבה לאבטת את איזור ראס־סודר. זמן רב לא היתה למשפחתו ולחבריו ידיעה ממנו. אולם הוא יצא שלם בגופו מן הקרבות. את כל תופשותיו הקצרות בימים שאחרי הקרבות הקדיש לביקורים אצל חבריו הפצועים בבתי־החולים ואצל משפחות החללים והנעדרים. „היה לי מזל“, אמר לחבריו כששאלו אותו על המלחמה, אך לספר מה עבר עליו לא רצה.

אורי שכטר נהרג בתאונה ב־31 בדצמבר 1973, ליד הקילומטר ה־101 באפריקה, בהיותו מושאל מן הגדוד לאימון בגדוד אחר בחטיבה. בין חפציו נמצא פנקס רשימות קטן ובו גם כמה שורות, מעין יומן, שכתב בימיו האחרונים:
יום רביעי, 5.12.73, 15.58.

„אתה שוכב על החול וחושב. אתה מתוח; יודע שבעוד שעהיים בקירוב צריכה לפרוץ מלחמה ואתה נמצא, כרגיל, בקו הראשון ממש. הכל נראה לך כל כך מוכר ובכל זאת כל כך שונה. אתה מביט בשמים הכחולים עם פסי העננים הבהירים וחושב: אולי בפעם האחרונה. קורא מכתבים,

מביט באנשיך, שאותם עליך להוביל לחיים או למוות, יודע שאם יקרה משהו ודאי שלא כולם יחזרו בשלום הביתה; ואו אתה זוכר את מראה הפצועים בבתי-החולים ומשתדל לא לחשוב על כך. יהיה או לא יהיה — זו השאלה. היום היא מקבלת משמעות רצינית וקריטית. האם אראה את הבית ואעשה את הדברים שכה אהבתי, או שגווייתי תיכווה ולא ימצאה לעולם; או אולי פצוע אהיה ואלעג למראי בראי? רק לגורל פתרונים.

6.12.73

„מתוח כולי; כמו קפיץ שכל רגע עומד להשתחרר. העובדה שוועידת זינבה לא תיערך (אולי) מגבירה את סיכויי הקרב. ברגע זה ישנה בי איוו שהיא הרגשת השתתפות, אחווה, צער, רחמים ועוד בליל של רגשות אחרים כלפי כל הלוחמים — השריונאים — אשר נמצאים באותו מצב שבו אני נמצא; כלפי כל אותם לוחמים אפורים, מלוכלכים, מאובקים, מחוספסים, עייפים מלילות שימורים רבים, דואגים לבית; כלפי הצעירים השחצנים והווחיקים הדואגים, כלפי כולם אני מרגיש רגשות וקורא בלבי: חזקו ואמצו, כדי שכולנו (רובנו) נחזור הביתה בשלום.

22.12.73

„כמה כוכבים נופלים ראיתי בחדשים האחרונים! מאות! עד כה לא ידעתי, שכל כך הרבה נופלים בלילה אחד. עד כה, כשראיתי כוכב נופל, עצמתי עיניים וביקשתי בקשה, אבל כעת כעת המצב שונה. אני פוקח עיניים לרווחה ומבקש בלבי: שלא אראה כה הרבה כוכבים נופלים. לא לשאול על חברים, כי רובם הלכו. לא לחייך או לצחוק, כדי לא לפגוע בזכרם. לא להזיל דמעה כי הרי אסור להוריד את המוראל. לא, לא לחשוב על מה שקרה, כדי לא לאבד את הראש. לא לחשוב על מה שקרה, אלא רק לקוות ולקוות ולשאוף ולהאמין שיהיה טוב ולהמשיך“.

רביטוראי אלי שפייר ז"ל

רביטוראי אלי שפייר היה תותחן בפלוגה ב'. הוא נולד ב-9.7.54 בפתח־תקוה. הוריו, בעלי חנות לכלי־בית ומתנות, עלו לישראל מגרמניה. אביו שירת בארגון ההגנה, השתתף במלחמת השחרור ובמבצע קדש. שתי אחיותיו שתיהן נשואות, שירתו בצה"ל.

אלי היה בן־זקונים להוריו. מן התינוק „המוזיק“ ו„התכשיט“, כפי שקראו לו בשכונה, צמח עלם נאה ותכול־עיניים. „ומעל לכל אני זוכרת את החיוך הנפלא שלו... חיוך של טוב־לב ושמחת־חיים, חיוך שהאיר את פניו וגרם לאחרים לחייך“, כתבה מורתו בתיכון ניצה בראל, שתכירה אותו גם בילדותו. „לא תהיה זו פראזה אם אומר, שאלי היה פאר הנוער“. הוא סיים את בית־הספר היסודי פיק"א ונכנס לבית־ספר תיכון ע"ש ברנר בפתח־תקוה. בעיני אחיותיו, חבריו וחברותיו, היה אלי כמי שתמיד יש לו „עוד משהו“ לעשות. פעילותו היתה מגוונת ותוססת: מארגן טיולים, מסיבות, ימי־ספורט, ממניחי היסוד לנבחרת הכדור־יד בבית־הספר, מדריך בצופים. — „מרגע שנכנס אלי הביתה, שוב לא נסגרה הדלת“, מספרת אחותו, „חברים הולכים וחברים באים...“

לקראת סיום לימודיו בבית־הספר היסודי, בתקופת מלחמת־ששת־הימים, כאשר עדיין לא מלאו לו 13 שנה, התנדב לשירות במכבי־האש בעיר, חילק מכתבי חיילים בין המשפחות וגרף עמו גודו של מתנדבים.

בין יתר מעלותיו, ניחן אלי בידי זהב. בייחוד היתה לו נטיה לחשמל ולאלקטרוניקה, ועד־מהרה הפך חדרו להיות למעין מערכת־בקרה. בנה טלפון פנימי שקישר בין כל שכני הבית. כפתורים שילחו את המעלית מחדרו שבקומה הששית ופתחו את דלת־הכניסה. היתה זו התקופה

הפוריה ביותר בחייו הקצרים. באותו זמן פרש מן ההדרכה בצופים והצטרף לסגל ההדרכה בתנועה „מנוער לנוער”. שנראתה לו מעשית והכלייתית יותר. במסגרת זו יצא גם כמה ערכים בשבוע לארגן פעולות חברתיות לנוער השוליים ולנוער המצוקה. בהיותו בן 17, נבחר אלי לייצג את ישראל במשלחת שיצאה לקנדה ולארה"ב ולא חסך את שבט ביקורתו על צורת החיים של בנייהנוער היהודי שם ועל חובתו לעלות לישראל. „עדימהרה זכה אלי לראות ניצוץ של הצלחה בשליחותו. כשראשוני המתנדבים האמריקאיים הגיעו והתארחו בביתנו”, מספרת אחותו.

ערב גיוסו לצה"ל, ביקש אלי להתנדב לקורס-טיס, אך נפסל בבדיקות הרפואיות. הוא הפך שמיים וארץ, עבר בדיקות חוזרות ונשנות — ללא הועיל. לבסוף החליט להיות שריונאי ונראה היה שהצלחה להתגבר על המשבר ומצא את מקומו בצה"ל.

הטנק, שבו היה אלי תותחן, נפגע בדקות הראשונות של המלחמה, כאשר נכנסה פלוגתו, פלוגה ב', לקרב עם כוחות הי"ד מצריים ליד מעוז מפצח ב', כקילומטר אחד ממזרח לכביש ותעלה ומדרום לציר המיתלה, עטיפה. נעשו שני נסיונות לחלץ את צוות הטנק הפגוע — שניהם נכשלו. בדמדומי הערב, בשעה 6.20, שוב עבר במקום מפקד המחלקה שניסה קודם לחוש לעזרת הצוות. ומצא שהטנק עדיין בוער. אלי שפויזר וכל אנשי הצוות נהרגו.

תחילה הוכרו רב-טוראי אלי שפויזר כנעדר, לאחר שנמצאה גופתו. הובא לקבורה בחלקה הצבאית של בית-העלמין בפתח-תקוה ב-4.3.74.

סמל-ראשון אמנון שפירא ז"ל

סמל ראשון אמנון שפירא היה מפקד טנק בפלוגה א'. נולד ב־16.3.52 בנס־ציונה, דור שלישי למייסדי המושבה. אמו, נעימה, היא ילידת המקום. אביו, יוסף, סוכן מכירות רכב, עלה ב־1934 מגרמניה והשתתף בכל מלחמות ישראל. מה שציין את הנער זהוב־השער מילדותו היה אהבתו הגדולה למוסיקה. שלאחותו ורדה היה חלק מכריע בה. אחר־כך, כשיגדל וישרת בצה"ל ותאריך שחרורו יהיה קרוב, יתלבט אמנון קשות בין שאיפתו הכמוסה ללמוד לנגן, לבין רצונו „להגיע למשהו“ בלימודי הנדסת־ייצור.

אמנון סיים שמונה שנות לימודים בבית־הספר ממלכתי א' בנס־ציונה בהצטיינות — למרות שלא אהב להכין שעורים ומגרש־הספורט במועדון חובבי שממול לביתו קרץ לו. משם הלך לשנתיים לפנימיה צבאית שליד בית־הספר הריאלי בחיפה ומשם בהזרה לנס־ציונה, לתיכון עירוני, שאותו סיים ועמד בבחינות הבגרות. שם גם הכיר את חברתו אפרת, שאותה עמד לשאת לאשה עם שחרורו הקרוב. מאוחר יותר, כאשר ישכב פצוע אנוש בבית־החולים, תספל בו אפרת במסירות ואהבת־נפש שאין לה אח ודוגמה.

כשהגיע זמנו להתגייס לצה"ל, ביקש אמנון להתקבל לקורס־טיס, אך נתגלה פגם מלידה בעינו הימנית והוא נפסל. כשהוצע לו להצטרף לבית־הספר הטכני של תל־האוויר, אמר: „אם לסרת בצבא, אז כמו שצריך, ביחידה קרבית“, וביקש ללכת לשריון; וכשצורף ליחידה של הפסונוים, היה מאושר. אמנון נתגלה כשריונאי מצטיין. שזכה במקום הראשון בתחרות ירי הטיבותית, וכעדות מפקדו הראשון בשריון, סרן יורם אדלר: „אמנון וצוותו השפיעו רבות עלי

ועל הפלוגה... אמרתי לבחוריים, שאיתם אני מוכן לצאת לכל קרב שייכפה עלינו..." אחריכך עבר אמנון קורס מפקדי טנקים, וכעדות מפקדיו ופקודיו היתה בו מוגה מופלאה של מפקד מעולה, ששלט באנשים בכוח הדביקות ואהבת האדם שבו, והידע המקצועי המרשים שרכש. כשנה לפני מלחמת יום הכיפורים, כאשר ביקר בסיני מושל מדינת ניו יורק או (היום סגן נשיא ארה"ב) נלסון רוקפלר וביקש להיפגש עם הפיקוד הצעיר, נבחר אמנון לייצג אותו; ולפי עדות מפקדו עשה זאת בצורה מרשימה במיוחד.

אהוד מונק, חברו הטוב של אמנון, שחזר מן השבי המצרי, מרבה לספר על אמנון החבר המסור, האופטימיסט, אוהב משפחה, שופע עליצות, חרווה ואהבת החיים. סמל אמנון שפירא נמנה עם פלוגה א', שהתקדמה ביום שבת, 6 באוקטובר, לכיוון הראמפות באזור מעוז הכפר, 500—600 מטר לפני צומת פורט-תאופיק, נתקלה הפלוגה בכוחות חי"ר מצריים וניהלה עמם קרב. הטנק שבפיקוד אמנון פגע בשני טנקים של האויב בצד השני של המים והשמיר עשרות מתוקפיו. אנשי הקומנדו המצרי, במהלך הקרב אירע בטנק מעצור. אמנון ירד מהטנק כדי לנסות לתקנו ונפצע קשה מרסיסי פגז. הוא ביקש מן הצוות להניח לו ולהמשיך בלחימה, אך הצוות לא שעה לבקשתו ופיגה אותו לכיוון תעוז מברז, ושם הועבר לבית-החולים.

כעבור שבועיים, ב־19 באוקטובר, מת אמנון מפצעיו. הובא לקבורה ב־21.10.73 (כ"ה בתשרי) בבית-העלמין בנסיציונה.